

REVIJA ZA LJUBITELJE GORA ŽE OD LETA 1895

PLANINSKI V E S T N I K

9
2017

3,90 €

INTERJU
Andrej Štremfelj

Z NAMI NA POT
Menina planina

IZ PLANINSKE ZALOŽBE - AKCIJA

Tone Škarja Po svoji sledi

Na 414 straneh je avtor Tone Škarja opisal neverjeten razvoj in podvige slovenskega alpinizma in himalajizma. V knjigi nastopajo skoraj vsi naši alpinisti in odpravljari s svojimi veselimi, resnimi in žalostnimi zgodbami. Vsakdo bo v knjigi našel svoje prijatelje in vzornike, ki so mu dolga leta za zgled, ali pa se bo ob nesrečah otožno spominjal tistih, ki jih ni več, in se potem pri svojih dejanjih v gorah laže odločil tako, da bo bolj prav. Vsebinsko krasi 250 črno-belih in 461 barvnih fotografij.

Format: 210 x 260 mm; 414 strani, italijanska vezava

CENA: V času od 15. 9. 2017 do 15. 10. 2017 lahko vodnik kupite po akcijski ceni s 50-odstotnim popustom: **24,95 €*** (redna cena: 49,90 €*).

*DDV je obračunan v ceni. Stroške poštnine plača naročnik.

ČEZ ROB, Vladimir Habjan, ponatis knjige

Leposlovne knjige se običajno natisnejo enkrat, ponatise doživijo le tiste redke, pri katerih založnik resno računa, da jih bodo bralci pograbili. Očitno je tudi knjiga kratkih planinskih pripovedi Čez rob Vladimira Habjana izpred šestih let take narave. Ker se ni bal opisati planinske erotične avanture, ker je dal pripoved govoriti tudi medvedu? Kdo ve ...

Miran Hladnik, urednik

Knjigo je avtor posvetil v spomin prijateljem, alpinistom in gorskim reševalcem: Mateju Mošniku - Matu, 1975–2004, Klemenu Mikliču - Benku, 1974–2010 in Dušanu Podbevšku - Duletu, 1958–2010.

Format: 140 x 205 mm; 152 strani, italijanska vezava

I N F O R M A C I J E · N A K U P · N A R O Č I L A

PLANINSKA ZVEZA SLOVENIJE, PLANINSKA TRGOVINA PZS

NA SEDEŽU Dvorakova ulica 9, Ljubljana, v času uradnih ur
(v ponedeljek in četrtek od 9. do 15. ure, sredo od 9. do 17. ure, petek od 9. do 13. ure; odmor za malico: 10.30–11.00).

PO POŠTI p. p. 214, SI-1001 Ljubljana

PO TELEFONU 01 43 45 684 v času uradnih ur brezplačna telefonska številka 080 1893 (24 ur na dan, vse dni v letu)

PO FAKSU 01 43 45 691

E-NAROČILA trgovina@pzs.si ali spletna trgovina PZS: <http://trgovina.pzs.si>.

SLOVENSKI PLANINSKI MUZEJ

Triglavska cesta 49, 4281 Mojstrana • telefon: 08 380 67 30 • faks: 04 589 10 35 • e-naročila: info@planinskimuzej.si

IZDAJATELJ IN ZALOŽNIK:

Planinska zveza Slovenije

ISSN 0350-4344

Izhaja petnajstega v mesecu.

Planinski vestnik objavlja izvirne prispevke, ki še niso bili objavljeni nikjer drugje. 117. letnik

NASLOV UREDNIŠTVA:

Planinska zveza Slovenije

Uredništvo Planinskega vestnika

Dvorakova ulica 9, p. p. 214, SI-1001 Ljubljana

T: 01 434 56 90, F: 01 434 56 91

E: pv@pzs.si

www.planinskivestnik.com

www.pvkazalo.si

www.facebook.com/planinskivestnik

ODGOVORNI UREDNIK:

Vladimir Habjan

UREDNIŠKI ODBOR:

Emil Pevec (tehnični urednik), Marta Krejan Čokl, Zdenka Mihelič, Irena Mušič Habjan, Mateja Pate, Dušan Škodič, Tina Leskošek, Mire Steinbuch

LEKTORIRANJE:

Marta Krejan Čokl, Mira Hladnik, Vera Šeško, Sonja Čokl

OBLIKOVANJE:

Mojca Dariš

GRAFIČNA PRIPRAVA IN TISK:

Schwarz print, d. o. o.

Tiskano na NEO MATT papirju, Triglav papir

NAKLADA: 4600 izvodov

Prispevke, napisane z računalnikom, pošiljajte po elektronskem mediju na naslov uredništva ali na elektronski naslov. Poslanih prispevkov ne vračamo. Uredništvo si pridržuje pravico do objave ali neobjave, krajšanja, povzemanja ali delnega objavljanja nenaročenih prispevkov v skladu s svojo uredniško politiko in prostorskimi možnostmi. Mnenje avtorjev ni tudi nujno mnenje uredništva in PZS. Kopiranje revije ali posameznih delov brez privolitve izdajatelja ni dovoljeno.

Naročanje:

Po pošti na naslov: Planinska zveza Slovenije, Dvorakova ulica 9, p. p. 214 SI-1001 Ljubljana, po elektronski pošti na naslov: pv@pzs.si ali po telefonu 080 1893 (24 ur na dan).

MODRA ŠTEVILKA

080 18 93

Številka transakcijskega računa PZS je 05100-8010489572, odprt pri Abanki, d. d., Ljubljana. Naročnina 39 EUR, 63 EUR za tujino, posamezna številka 3,90 EUR. Člani PZS so upravičeni do 25% popusta na letno naročnino Planinskega vestnika. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova navedite tudi stari naslov. Upoštevamo samo pisne odgovore do 1. decembra za prihodnje leto.

Izdajanje revije sofinancira Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije (ARRS), št. pog. 630-183/2017-1.

Program informiranja o planinski dejavnosti sofinancirata Ministrstvo za šolstvo in šport RS in Fundacija za financiranje športnih organizacij v RS.

FS Fundacija za šport

FOTOGRAFIJA NA NASLOVNICI:

Vrhovi visokogorske planote Kanin nad dolino Soče
Foto: Otton Naglost

Uredništvo Planinskega vestnika skrbno preverja vse članke in točnost v reviji objavljenih opisov poti, ki praviloma vključujejo opozorila na nevarnosti in možne pasti obiskovanja gora. Žal pa je vsak opis vedno subjektiven, poleg tega se objektivne težave na terenu lahko spreminjajo iz dneva v dan, celo iz ure v uro. Zato uredništvo revije in Planinska zveza Slovenije ne moreta prevzeti nobene odgovornosti za morebitne poškodbe ali materialno škodo, ki bi jih utrpel kdorkoli zaradi hoje in plezanja po gorah po navodilih iz te revije.

Za vsaj malo enake možnosti

Moj oče je kar srkal in pil novosti, ki so se kot po tekočem traku vozile v naša življenja. Hkrati pa je celo življenje ponavljal lajno: "Če nas je nekoč v tej bajti živel šestnajst, bo pa tudi nas sedem!", ko smo ga nagovarjali, da bi si, za božjo voljo, vsaj malo izboljšali bivalne razmere. Vsi smo enaki; takoj uporabimo iznajdbe, ki nam ustrezajo, a pred stvarmi, ki nam bi bile pretird oreh ali nam je odveč prilagajanje, so nam tradicija in preverjene vrednote kar pravšnji izgovor. Tisoč utemeljenih in dobro razumljivih argumentov nam uspejo domisliti naši možgani. A svet se razvija naprej, mi pa kot želimo – z njim ali za njim.

Znani arhitekt Podrecca deli ljudi v tri skupine. Prva razmišlja, gluha za kritike ustvarja in vleče svet naprej. Drugi tretjini je mar le za svoje udobje, briga jih le to, da imajo vedno vsega dovolj pri roki. Tretja tretjina, ti so posebni: kjerkoli, kadarkoli in za karkoli se pritožujejo, kritizirajo in, ne boste verjeli – le oni vedo, kako je prav. A sami niso poleg tega sposobni dosti več kot pritiska na daljinec in morda *frkanja* po LCD-jih telefona, tablice, za računalnik se jim najbrž že ne da. Rezultat so polni forumi do skrajnosti sarkastičnih besedil brez slovničnih pravil, da kulturnega nivoja niti ne omenjamo ...

Planinstvo iz tega ni izvzeto. Že od nekdaj se lomijo kopja; bomo smučali v visokogorju, plezali v stenah, bomo uporabljali pomagala, gradili udobnejše kočice ...? Vsak dan smo še vedno soočeni z novimi izzivi; športne ferate, gorsko kolesarjenje, jadralno letenje, žičnice, otočki neokrnjene divjine ... Tudi slednje ima nasprotnika.

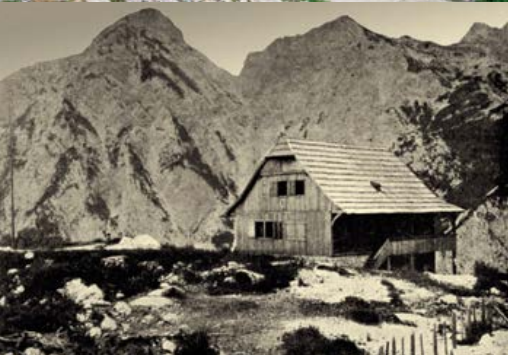
Vsakodnevno poslušamo o razvoju trajnostnega turizma. Skrb je upravičena, a rezultatov zagotovo ne bomo dosegli z zgražanji nad novostmi in prepovedmi, sploh ne s prepovedmi dejavnosti, ki zagotavljajo trajnostno mobilnost! Električna vozila v velikem delu Alp neslišno in marsikje že zastoj dostavljajo izletnike in pohodnike na izhodišča tur, na planine, gorske prelaze. Pridružujejo se jim skuterji, gorska kolesa in skiroji na električni pogon. Je razen pešačenja in klasičnih koles sploh mogoč bolj trajnosten dostop v naročja gora? Zakaj bi se zgražali nad "novostmi", ki v gore na naravi prijazen način pripelje obiskovalce, željne miru in čistega zraka? Želela bi, da bi se moja mama, ki se pri petinosemdesetih ta trenutek že petič v življenju postavlja na noge (ja, toliko sklepov so ji uspešno zamenjali), lahko usedla na izposojeno kolo, ki bi jo ob minimalnem naporu (zanjo maksimalnem) popejal v Tamar ali kam drugam. Ne skrbi me, da bo mladina, čeprav je sposobna mnogoo več, sedala na to isto kolo in se ne bo niti prepotila ob dosegu Mangartskega sedla. Zaupam, da ljudje skrbijo za svoje zdravje z dovoljšno telesno aktivnostjo. Prepričana sem tudi, da bo pošteno ocenjen in cenjen trud posameznika, ki je maksimalno izrabljal svoje moči, ne glede na to, če bo uporabljal pomagala ali ne. Za hendikepirane je pomoč nujna, za zdrave pa izboljša in podaljša izkušnjo, so zapisali ob odkritju tako "nepotrebne" modre tabletko.

Ko sem nedolgo tega zaključevala daljšo visokogorsko turo po za skoraj tovornjak široki poti ob znanem dolomitskem jezeru, sem imela možnost opazovati vse našete. Od planincev, alpinistov z vso opremo, tekačev, tudi z malčki v nahrbtniku, gorskih kolesarjev, sprehajalcev z odevjicami pod pazduho, vozičkarjev, sprehajalcev psov in uporabnikov električnih koles. Bilo mi je lepo: vsi skupaj in vsak si je zaslužil svojo mero občudovanja in spoštovanja. Nič me ni skrbelo, kako jasno se vidijo moji napori, ker sem tri dni trdo garala za vsak višinski meter. Morda sem v svoj doživek vložila veliko manj truda kot dedek, ki ga je pod roko podpirala vnukinja in sta ob jezeru mukoma naredila le dobrih petsto metrov. Gorski svet je mnogim pribežališče, naša skrb naj bo, da tako tudi ostane. Preveč sprememb se je že zgodilo, zato zagotovo ne bo šlo brez preiščenih korakov. Verjamem v razum, zato živel napredek in živel trud za enake možnosti! Kaj hitro se nam lahko gore zaradi takih ali drugačnih vzrokov odmaknejo, z leti vsakomur nepreklicno postajo višje in višje. Pomirjujoč je občutek, da obstajajo ljudje iz tiste prve skupine, ki nam omogočajo, da jih bomo lahko čim dlje in čim pristneje uživali.

Anka Vončina

¹ Osnovni cilj trajnostne mobilnosti je zadovoljiti potrebe vseh ljudi po mobilnosti in obenem zmanjšati promet, posledično onesnaževanje, emisije toplogrednih plinov in porabo energije. Trajnostna mobilnost je tista, ki je hkrati okoljsko sprejemljiva, socialno pravična in spodbuja razvoj gospodarstva. Z ukrepi prometne politike moramo zagotoviti, da je potreba vsakogar po premikanju zadovoljena, vendar ob nižjih stroških in manjših stranskih učinkih, tveganju in porabi naravnih virov (Vir: MIZ).

UVODNIK

Anka Vončina

4 **Za vsaj malo enake možnosti**

TEMA MESECA

Vida Petrovčič

4 **Po poteh Alpske konvencije 2017**

INTERJUJ

Marta Krejan Čokl

12 **Pogovor z Andrejem Štremfljem**

VISOKOGORSKA PLANOTA

Olga Kolenc

18 **Foran dal Mus**

PLANINSKI SPOMINI

Srečko Klemenc

22 **Prigoda z graničarji**

KOLUMNA

Marta Krejan Čokl

26 **O bontonu, ki se morda priklati tudi v gorske koč**

ZGODOVINA PLANINSTVA

Dušan Škodič

28 **120-letnica ustanovitve Češke podružnice SPD v Pragi**

PROJEKT

Zdenka Mihelič

32 Slovenska planinska pot v enem dnevu

MINIATURA

Bernard Štiglic

33 Podzemni jami Menine planine

Z NAMI NA POT

Andreja Erdlen

34 Menina planina

USI MOJI TRIGLAVI

Samo Rugelj

43 Na Triglavu z otroki

MLADI

Manca Čujež

46 Odprt vzorčni taborni prostor PZS

GEOLOGIJA

Nina Rman

48 Kako dobro poznate kamnine v gorah?

PLANINČKOV KOTIČEK

Kristina Menih

52 Ježek Plešek in ježka Nežika

TESTI OPREME

Aljaž Anderle

56 Kolesa za turno kolesarjenje

---

68 NOVICE IZ VERTIKALE

69 ŠPORTNOPEZALNE NOVICE

70 PISMA BRALCEV

70 LITERATURA

72 PLANINSKA ORGANIZACIJA

75 SLOVENSKI PLANINSKI MUZEJ

76 NOVICE

76 TRIGLAUSKI NARODNI PARK

78 U SPOMIN

**USEBINE USEH
PLANINSKIH VESTNIKOV
OD LETA 1895 DALJE NA
WWW.PUKAZALO.SI.**

Mi smo Alpe

Po poteh Alpske konvencije 2017

Voda v Alpah. To je bila osrednja tema letošnjega junijskega izobraževalnega potovanja, ki ga je Sekretariat Alpske konvencije že četrty organiziral za novinarje. Letos se ga je udeležilo dvanajst časopisnih, spletnih in televizijskih novinarjev iz Italije, Belgije, Romunije in Slovenije. V minulih treh letih so pozornost namenili družinskim kmetijam, klimatskim spremembam in zelenemu gospodarstvu, letos pa je bila osrednja tema voda. Pot, ki je bila načrtovana od Dunaja do Nice, je jasno pokazala, da sega območje Alp tudi izven okvira, ki je zaščiteno s samo konvencijo, saj je voda tista naravna dobrina, ki je ni mogoče zaščititi zgolj z diplomatsko potezo v sami konvenciji niti z zelo dejavno vodno platformo. Vpliv Alp namreč sega do Črnega morja, Sredozemskega morja in Atlantika ter posega v življenje ljudi, ki živijo na območju Alp pa tudi veliko širše. Pričujoči zapis osvetljuje le nekaj zanimivih poudarkov s te, dva tisoč kilometrov dolge poti, ki jo je skupina opravila samo z javnim prevozom, z vlaki in avtobusi, delno pa tudi s kolesi in peš.

Tudi v Sloveniji že petindvajset let

Države alpskega loka so se prvič sestale decembra 1989 v nemškem kraju Berchtesgaden in se dogovorile, da bodo sklenile Konvencijo za varstvo Alp. Ta je bila podpisana leta 1991, veljati pa je začela novembra 1995. Sedež Stalnega sekretariata Alpske konvencije je v Innsbrucku, z izpostavo v mestu Bolzano/Bozen (JužnaTirolska). Konvencijo, ki je bila sprejeta s strani Evropske unije in osmih držav pogodbenic, sestavljajo okvirna konvencija, protokoli in dve deklaraciji. S podpisom Alpske konvencije leta 1992 se je Slovenija zavezala, da bo v sodelovanju z drugimi alpskimi

državami zagotavljala varstvo in trajnostni razvoj alpskega prostora, hkrati pa bo zaščitila gospodarske in kulturne interese prebivalcev. Območje veljavnosti Alpske konvencije v Sloveniji zajema dvainšestdeset občin, od tega petinštirideset v celoti in sedemnajst delno. Informativni center za Slovenijo se nahaja v Slovenskem planinskem muzeju v Mojstrani, nosilec koordinacije pa je Ministrstvo za okolje in prostor. Slovenija je skupaj z Italijo predsedovala Alpski konvenciji v letih od 2009 do 2011. Do leta 2019 Alpski konvenciji predseduje Avstrija, ki se je še posebej osredotočila na varovanje voda in upravljanje z vodami.

*Glarnske Alpe nad jezerom Sihlsee (Švica)
Foto: Matevž Lenarčič*

Generalni sekretar Alpske konvencije Markus Reiterer
Foto: Vida Petrovčič

Dr. Christian Schilling z avstrijskega Ministrstva za kmetijstvo
Foto: Vida Petrovčič

Priložnosti namesto omejitev

Kot poudarja generalni sekretar Alpske konvencije Markus Reiterer, konvencija ponuja državam predvsem priložnosti in ne omejitev, omogoča meddržavno sodelovanje, predvsem v delovnih skupinah, kot so načrtovanje prostora in trajnostni razvoj, energija, turizem, transport, zaščita narave, gorsko gozdarjenje in kmetovanje ter zaščita prsti.

Delovna skupina za vodo, tako imenovana akcijska skupina 6 – vodne platforme, se še posebej ukvarja z zaščito voda v Alpah, vendar v zvezi s tem v sklopu Alpske konvencije ni bil nikoli oblikovan poseben protokol, saj je Evropska unija namesto tega sama oblikovala in sprejela posebno vodno direktivo, ki zajema tudi 90 odstotkov alpskih voda," poudarja Markus Reiterer. Vodna direktiva pa zahteva obvezno upoštevanje njenih zavez od vseh evropskih držav.

*Mokrišče ob dunajskem otoku, ki je zatačišče za mnoge zaščitene živali, bi v primeru poplav razbremenilo strugo Donave.
Foto: Vida Petrovčič*

Kakšno je stanje v Sloveniji?

V Sloveniji po podatkih Ministrstva za okolje in prostor znaša delež vodnih teles površinskih voda, ki dosega okoljski cilj "dobro kemijsko stanje", 96 odstotkov, in delež vodnih teles, ki dosegajo okoljski cilj "dobro ekološko stanje", 54 odstotkov. Ta ocena pa se bo po letošnjih okoljskih katastrofah, ki se dogajajo Alpski konvenciji navkljub, prav gotovo zelo poslabšala.

U Avstriji zaščito voda jemljejo resno

Kaj torej prinašata Alpska konvencija in evropska vodna direktiva avstrijskim rekam? "Na Donavi je samo v Avstriji enajst hidroelektrarn in družba Verbund, ki z njimi upravlja, se resno drži evropske vodne direktive. Samo za dodatne "ribje steze" ob hidroelektrarnah na Donavi je doslej namenila od 50 do 60 milijonov evrov. S temi stezami za zdaj opremljamo predvsem elektrarne na večjih rekah, kasneje bodo prišle na vrsto tudi manjše reke," razloži dr. Christian Schilling z avstrijskega Ministrstva za kmetijstvo, z oddelka za vodno politiko.

Dunaj se lahko pohvali z bogatim mokriščem ob dunajskem otoku na Donavi, ki je zatočišče mnogih zaščiteneživali, čeprav gre za območje ob umetnem nasipu, ki je bil ustvarjen v sedemdesetih letih prejšnjega stoletja za preprečitev poplav. Umetni otok od reke Donave oddvoji rečni rokav – novo Donavo. Območje je zaprto in zaščiteno, odprejo ga le ob večji količini vode, ker bi sicer lahko poplavela mesto.

Alpska voda napaja Dunaj

Pomena bogatega alpskega vodnega zaledja se zavedajo tudi v družbi Vienna water, ki upravlja z vodnim rezervoarjem Wienerberg z zmogljivostjo 47 tisoč kubičnih metrov vode, kamor se steka voda iz dvaintridesetih izvirov. Od tod vsak dan dobavijo od 340 tisoč do 400 tisoč kubičnih metrov pitne vode Dunaju,

Dunajski vodni stolp Foto: Vida Petrovčič

Kaj je Alpska konvencija?

Alpska konvencija je mednarodna pogodba za varstvo naravne dediščine in trajnostni razvoj ter dolgoročno ohranjanje naravnega alpskega ekosistema v Alpah. Je pogodba za zaščito določenega ozemlja, alpskega loka, ki sega prek osmih držav, podpisnic konvencije: Avstrije, Nemčije, Italije, Slovenije, Francije, Švice, Lihtenštajna in Monaka. Njen cilj je trajno varovanje in usklajevanje gospodarskih interesov alpskega prebivalstva, da ne bi naraščajoče človekovo izkoriščanje prostora ogrozilo alpskega sveta.

ki ima danes že 1,85 milijona prebivalcev. Markus Werderitsch iz družbe Vienna water ponosno opozori, da s presežnim pritiskom proizvajajo celo dodatno elektriko. Tako ustvarijo sedemkrat več energije, kot jo porabijo za oskrbo mesta z vodo.

Seveda pa se ponašajo tudi s kulturno znamenitostjo, s sto let starim vodnim stolpom, ki je danes sicer muzej, ob njem pa vsem obiskovalcem tega dela Dunaja brezplačno ponujajo vodni park. Najbolj so ga v vročih poletnih dneh veseli otroci.

Kako vrniti rekam njihov življenjski prostor

Sicer pa se tako v Avstriji kot v Italiji ukvarjajo z odgovorom na vprašanje, kako vrniti rekam njihov življenjski prostor. Reke so, utesnjene v kanale in v opustošene, regulirane struge, odgovorile s poplavami. V Schladmingu so po poplavah reke Enns leta 2002 začeli načrtno ponovno vzpostavljati široko obrežje in brzice ter mirnejše rokave reke, kamor se v času poplav ali bolj divje vode lahko zatečejo ribe in ribje mladice.

V italijanskem Piemontu, v dolini Susa, pa so ob obrežju reke Dora Riparia pred leti začeli z načrtnim ponovnim pogozdovanjem, ki je seveda na občinskih in državnih parcelah enostavno, z zasebniki pa je potrebno

Alpski lok Arhiv Wikipedije

Brezplačni vodni park Vienna water Foto: Vida Petrovčič

Dolina Susa z reko Dora Riparia Foto: Vida Petrovčič

Schladming – reka Enns je spet zadihala. Foto: Vida Petrovčič

*Jezeri Silvaplana in Sils v dolini Engadin
(severno od Piz Bernine), v ozadju levo
Bregaglia, desno Albula Alpe
Foto: Matevž Lenarčič*

Skupina Whatsalp
Foto: Vida Petrovčič

veliko prepričevanja o pomembnosti gozda ob vodi. Na slovenski Direkciji za vode potekata dva velika podobna projekta za zmanjšanje poplavne ogroženosti Ljubljane in Železnikov.

Spomladi 2018 Jezersko vstopa v projekt Planinskih vasi

PZS ima ključno vlogo pri spodbujanju vključevanja slovenskih gorskih krajev v projekt Planinskih vasi (Bergsteigerdörfer). Ideja izhaja iz odgovornosti planinskih organizacij do izvajanja tistih aktivnosti, ki so skladne tudi s poslanstvom Alpske konvencije; gre predvsem za odnos do narave, naravne in kulturne dediščine ter identitete prebivalcev. Temelji na razvoju manjših gorskih krajev v smeri trajnostnega turizma, katerega nosilne dejavnosti so planinstvo (pohodništvo, gorski športi, alpinizem, gorsko kolesarjenje, krajevna kulinarika) ob spoštovanju planinske in kulturne tradicije ter običajev prebivalcev. Pospesuje razvoj turizma, ki ne temelji na veliki turistični infrastrukturi, množičnosti in prometnih tokovih, pač pa je osnovna ponudba poleg že naštetega mirno okolje, neokrnjena narava, od gostov pa se pričakuje tudi

Pogozdovanje ob
reki Dora Riparia,
Dolina Susa
Foto: Vida Petrovčič

Planinska zveza Slovenije – opazovalka v Alpski konvenciji

Planinska zveza Slovenije (PZS) je vključena v Club Arc Alpin (Združenje planinskih organizacij alpskega loka), ki povezuje vse zveze alpskega območja in sodeluje na sejah Stalnega odbora Alpske konvencije s statusom opazovalca. V okviru te organizacije delujejo tudi komisije za kočje in pota, gorske športe in varnost ter varstvo narave. V okviru le-teh organizacija sprejema stališča in priporočila za izvajanje posameznih dejavnosti, aktivno pa se odziva tudi na večje posege v naravo, predvsem na tiste, povezane z razvojem turizma.

odgovoren odnos do narave. Za vključitev v krog takih krajev morajo ti izpolnjevati ustrezne kriterije, ki jih na nacionalnem nivoju preverjajo nacionalne planinske zveze. Nosilec projekta je Planinska zveza Avstrije (ÖAV), s katero imajo nacionalne planinske zveze podpisane ustrezne pogodbe o sodelovanju. Na ravni Alpske konvencije je bil projekt prepoznan kot primer dobre prakse, zato je bil ustanovljen mednarodni odbor, ki poleg splošnih zadev obravnava tudi sprejem novih članov. Trenutno je v projekt vključenih dvajset krajev v Avstriji, dva kraja v Nemčiji, eden v Južni Tirolski, iz Slovenije je bilo formalno sprejeto tudi Jezersko, ki pa bo v projekt slovesno vstopilo spomladi 2018. Predstavniki PZS v mednarodnem odboru projekta je podpredsednik Miro Eržen.

Skupina Whatsalp ponovno na pot

Pred 25 leti, ko je Alpska konvencija stopila v veljavo, se je skupina zanesenjakov podala na nekajmesečno gorsko pešpot od Dunaja do Nice, da bi opozorili na težave, s katerimi so se srečevali v Alpah pred četrto stoletje. Letos je skupina, imenovana Whatsalp, svojo nekajmesečno pot ponovila. Med njimi sta bila tudi udeleženca prve poti.

"Pred petindvajsetimi leti so se v Alpah odvijali veliki gradbeni, transportni in energetske projekti," opisuje Dominik Siegrist, ki je bil takrat predsednik Cipe, zveze nevladnih ekoloških organizacij, "danes so ti projekti ali končani ali pa so bili zavrženi. Zato se ukvarjamo z manjšimi, a nič manj pomembnimi zgodbami, kot so vzdržno gospodarstvo, skrb za vodo, ohranjanje biološke in kulturne raznovrstnosti. Danes na teh projektih dela veliko več usposobljenih profesionalcev kot pred petindvajsetimi leti. To je velik napredek."

Harry Spiess pa dodaja: "Bistveni problem v Alpah je odseljevanje mladih. Prebivalstvo se manjša, služb ni, ker ni naložb. Tu moramo iskati rešitve za prihodnje rodove, da bodo ti ostali v Alpah in vzdrževali alpsko kulturo ter tradicijo."

Med turizmom in ekologijo

Odgovor na to izbiro ni vedno ali-ali, možne so tudi rešitve, ki dopuščajo oboje. V Schladmingu zatrjujejo,

Planinski močerad (*Salamandra atra*) ob slapu Umbalfalle
Foto: Vida Petrovčič

da je njihov umetni sneg popolnoma ekološki. Vodja zasneževanja na smučišču Planai Bernard Schupfer opozarja, da je uporaba kakršnihkoli kemikalij pri umetnem zasneževanju v Avstriji tako ali tako prepovedana. Njihov umetni sneg, ki se po novem imenuje "kompaktni", pa prispeva celo k boljši vegetaciji, kar pozdravljajo tudi kmetje, ki so sicer lastniki parcel, na katerih je smučišče in kjer poleti pasejo živino ter se ukvarjajo z ekološko pridelavo mleka. Pred zasneževanjem, če je bilo snega premalo, so teptalci snega celo poškodovali rastline.

"Pred 10 leti smo začeli satelitsko spremljati debelino snega, tako zdaj lahko zasnežujemo samo na območjih, kjer je snežna površina tanjša, in ne kar vseprek," razloži Schupfer. "To pomeni, da v nižinskem delu smučišča zasnežujemo do višine 1,20 metra, na sredini do višine 0,80 metra, na vrhu smučišča, kjer pričakujemo, da bo tako ali tako zapadlo več naravnega snega kot v nižini, pa zasnežujemo samo do višine 0,60 metra." Seveda ne pozabi dodati, da debelino snega sproti satelitsko spremlja kar voznik snežnega teptalca in to prek GPS naprave. Pri vsem si pomagajo tudi z ohlajevanjem vode, ki je shranjena v več rezervoarjih – umetnih jezerih na smučišču. Najlaže je izdelati kompaktni sneg iz vode, ki je ohlajena na eno stopinjo Celzija. Na smučiščih Planai in Hochwurzen v Schladmingu na skupaj 250 hektarjih smučišč v celoti zberejo 340 tisoč kubičnih metrov vode za izdelavo kompaktne snega, ki ga pošiljajo po petinšestdesetih kilometrih podzemnih cevi do tristo snežnih topov. Od leta 1980, ko so začeli z umetnim zasneževanjem, se je do danes povečalo število turistov v Schladmingu za trikrat. Seveda pa so v tem času v dolini morali zaradi občasnega povečanja prebivalcev zgraditi čistilno napravo za odpadne vode.

Raje slap kot hidroelektrarna

Turizem in hidroelektrarne pa se v nekaterih primerih tudi izključujejo. Zgovoren je primer, ki se je v sedemdesetih letih prejšnjega stoletja dogajal v takrat nastajajočem Narodnem parku Visoke Ture v osrčju Velikega Kleka. Skupina lokalnih politikov se je odločila, da bo vodo reke Isel, ki danes napaja mogočni slap Umbalfalle, zajezila in po ceveh speljala v dvajset

kilometrov oddaljeno vas Kalce, kjer so želeli zgraditi hidroelektrarno. Tem načrtom so se odločno uprle vašcanke Kalc, s katerimi se politiki niso želeli spopadati in so končno popustili. "Takrat so se Koroška, Južna Tirolska in Dežela Salzburg odločile, ter so namesto gradnje hidroelektrarne raje postopoma, vsaka ob svojem času, razglasile to območje za največji narodni park v Evropi," razloži Florian Jurgeit iz Narodnega parka Visoke ture, Tirolska. Seveda odločitev ni bila enostavna, saj je v zgodbi, ki je trajala dvajset let, nastopalo veliko lobijev. Danes vse območje sodi tudi pod Naturo 2000. Reka Isel, ki izvira izpod ledenika Umbal in se izliva v Dravo, nudi zatočišče ne le ljubiteljem narave, pač pa tudi rastlinam in živalim. ●

Najmanjši od rezervoarjev na smučišču Planai z zmogljivostjo trideset tisoč kubičnih metrov vode
Foto: Vida Petrovčič

Slap Umbalfalle na reki Isel
Foto: Vida Petrovčič

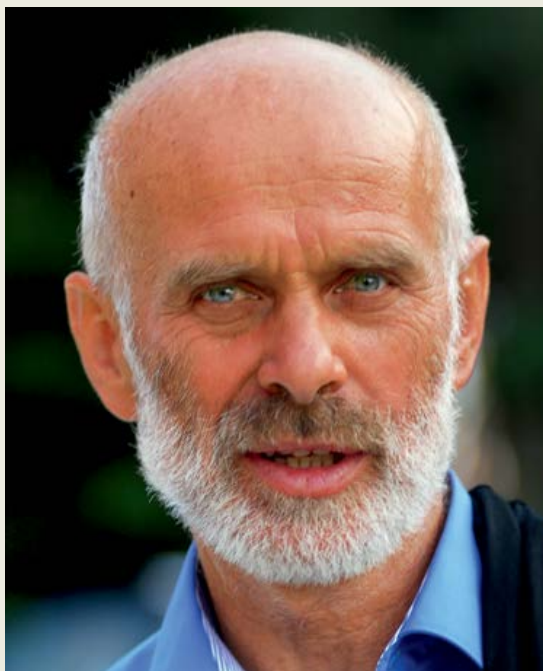

Alpinizem je viteška dejavnost

Andrej Štremfelj

Enaindvajsetletni mladenič je leta 1977 prvič splezal na osemtisočak. Čez dve leti je z Nejcem Zaplotnikom kot prvi Jugoslovan stal na Everestu. Na oba vrhova je splezal po prvenstveni smeri. Z ženo Marijo je razgled z najvišje gore občudoval še enkrat. Uspehe skromnega in srčnega učitelja športne vzgoje iz Kranja, ki presegajo sanje marsikaterega zaljubljenca v gore, smo letos februarja počastili s prikimavanjem Planinski zvezi Slovenije, ki je Andreju Štremfelju podelila priznanje za življenjsko delo v alpinizmu. Andrej je predan mož in oče treh otrok, odličen učitelj in vzgojitelj in eden najboljših mentorjev, kar si jih lahko želi mlad alpinist. Navadno je tako, da je pri ljudeh, ki se ukvarjajo z več stvarmi, vsaj ena vedno zapostavljena, ampak ko gre za Andreja Štremfelja, ima človek občutek, da zanj to ne drži.

Andrej Štremfelj
Arhiv Andreja
Štremfelja

Andrej, nas občutek morda vara?

Družina, služba in alpinizem so tri bistvena področja, ki jih združujem, in mislim, da svojo energijo razporejам dokaj enakomerno med njimi. Mogoče bi bil v službi za odtенок boljši, če se ne bi ukvarjal z alpinizmom, ali pa tudi ne, saj veliko svojih pozitivnih izkušenj iz alpinizma lahko prenašam na dijake. Težko je trditi, da bi bil človek na nekem področju boljši, če se ne bi ukvarjal z ničimer drugim, saj nas različne stvari izpolnjujejo in posredno vplivajo na druge.

Tudi vaša žena Marija je vrhunska alpinistka in gorska vodnica. Večno vprašanje vseh družin, v katerih se starši ukvarjajo s stvarmi, ki vzamejo veliko časa, je, kako usklajevati obveznosti in želje, sploh ko so otroci majhni.

Nisem še ugotovil, a drži, da ima človek z leti res vedno več dela, ali zaradi staranja samo dobi tak občutek. Se

mi pa zdi, da naju zdaj, ko oba vodiva goste v gore, časovna stiska precej bolj omejuje kot nekoč, ko sva plezala samo zase. Sva pa imela tudi zelo razumevajoče starše, tako da z varstvom nikoli ni bilo težav, če sva šla plezat. Sva bila bolj midva tista, ki sva imela pomisleke okoli tega, da morda preveč plezava. *(Smeh.)*

Kateri so vaši največji uspehi v življenju do zdaj?

Največji uspeh so najini otroci, ker so taki, kot so – če imam kaj zasluga za to ... *(Smeh.)* Zdi se mi, da so vsi trije krasni, in to je po mojem mnenju največje zadovoljstvo vsakega očeta in mame. V prvi vrsti sem najprej oče, potem vse drugo. Alpinizem je zame ob tem druga najpomembnejša "dejavnost". No, tega pa moram razdeliti na dva dela: do Everesta in po njem. V prvem delu je seveda bil vzpon na Everest največji uspeh, v drugem pa vzpon na Kančendzengo. Na to pa je vplivala tudi smrt Nejca Zaplotnika. Do Everesta oziroma Lotseja je bil namreč on gonilna sila na odpravah, po njegovi smrti pa sem moral jaz prevzeti njegovo vlogo. Bili so turbulentni časi in na marsikatero odpravo nisem šel popolnoma pripravljen – šel sem, ker sem mislil, da moram iti. Drži pa, da dobiš izkušnje tudi na takih odpravah. Po Everestu je bilo obdobje, ko sem že skoraj začel dvomiti o tem, ali sem pravi za Himalajo. Načrti so pogosto spodleteli, zelo me je prizadela Barbarina smrt,¹ ponesrečil sem se v severni steni Les Droites ...

Na srečo je potem prišel čas za Karakorum, ko smo se po sicer lahkih smereh uspešno povzpeli na Gašerbrum II in Broad Peak. To me je nekoliko spodbudilo. O teh odpravah se ne ve kaj dosti. Vzpon po Bezzubkinovem stebri na Pik Komunizma v Rusiji je bil prvi resen vzpon v alpskem slogu na taki višini. Na skoraj 7500-metrsko goro smo plezali tri dni. Smer je ocenjena s 5 do 6, led ima naklon od 80 do 90 stopinj. Bilo je resno plezanje, ki mi je vrnilo nekaj samozavesti. Na Šiši Pangmi pa sem lahko unovčil kapital, ki sem ga

¹ Marijina sestra Barbara se je smrtno ponesrečila v Šitah, ko je plezala z Andrejem.

dobil na vseh neuspešnih opravah. Tam so stvari zares stekle, kot je treba. Bistvena je vztrajnost. Tako je pri vseh stvareh v življenju.

Nagrada PZS, ki ste jo letos prejeli za življenjsko delo, ima veliko težo za vse, ki se ukvarjajo z alpinizmom. Kako jo doživljate?

Nagrade smo si iz različnih razlogov izmislili ljudje in s tega vidika so tako pomembne, kakor pomembne si vzameš. Zame je nagrada pomembna, ker mi je organizacija, v kateri sem deloval večino življenja, dala priznanje, da sem delal dobro. Ne le priznanje za vzpone, ampak zato, ker sem se posvetil tudi drugim stvarem: vzgoji, organizaciji, v kateri sem bil načelnik ... Nagrada pokaže celovitost opravljenega dela, ki se sicer ne vidi.

Ob prejemu nagrade ste s svojo zahvalo Bogu, ženi in PZS ter s skromnostjo samo dokazali svojo veličino. Kako ste ta trenutek doživljali sami?

Začutil sem potrebo, da se zahvalim določenim ljudem, ki so mi omogočili, da sem počel, kar sem počel (in da to počnem še vedno). Seveda bi se moral zahvaliti še staršem, bratu, otrokom ..., ampak to bi se potem razširilo in bi nastal vsaj polurni govor. Pred občinstvom pa ne govorim rad. (*Smeh.*) Mislim, da je v prvi vrsti Bog tisti, zaradi katerega sem, kar sem, in lahko delam, kar delam, zaradi njega imam tudi tako čudovito ženo. Brez nje si sploh ne znam predstavljati alpinističnega življenja. PZS pa sem hvaležen tudi zato, ker nekoč brez nje na odpravo sploh ni bilo možno iti. Tone Škarja je še pozneje z marljivim zbiranjem denarja omogočil vrhunske vzpone generacijam alpinistov, pa če si to priznajo ali ne. Toneta zelo spoštujem in si je vsekakor zaslužil zahvalo.²

Biti zgled mlajšim je prav tako veliko priznanje, vendar tudi odgovornost. Kaj bi kot izkušen alpinist in zgled generacijam najprej povedali vsem tistim, ki jih vleče v svet navpičnih skal?

Najprej naj se vprašajo, zakaj plezajo. Če zato, ker je moderno in se bodo lahko ob pivu pohvalili, da so nekaj preplezali, potem naj raje kar nehajo. Človek mora biti iskren do sebe, okolje, v katerem izvaja svoje dejavnosti, pa mora biti zanj res lepo in privlačno. Če te okolje ne pritegne, potem je alpinizem samo šport, to pa je po mojem mnenju nevarno.

Zakaj?

Alpinizem je kompleksen in ga moraš poznati in sprejemati kot celoto – z dolgimi dostopi, žejo, slabim vremenom, težkim nahrbtnikom vred. Gre za tako nevarno dejavnost, da ne more biti modni trend, saj se mu moraš posvetiti v celoti. Če si premalo v hribih, je to nevarno. Alpinizem je raziskovanje. Za to pa moraš imeti veliko izkušenj, ki jih dobiš samo, če veliko plezaš. Tudi v lahkih smereh. V hribih moraš biti doma,

sicer je vse dosti bolj tvegano.

Ali so želje mladih alpinistov še podobne tistim, ki ste jih pred leti imeli vi?

Mislim, da je kar nekaj mladih, ki o hribih in alpinizmu razmišljajo podobno kot (sem) jaz. Če ne bi, ne bi bilo takih uspehov. Alpinizem je vedno bolj množična dejavnost, kar pomeni, da je tudi več možnosti za vzgojo dobrih alpinistov. Če začutiš hribe, imaš pri nas vse možnosti, da postaneš dober alpinist.

Posebno mesto v alpinizmu ima tudi duhovnost. Zelo malo alpinistov poznam, ki se ne bi srečali z vprašanjem božjega, ne glede na način, ki si ga izberejo. Kako duhovnost in alpinizem povezuje-te vi?

Temu vprašanju bi lahko posvetila cel intervju ... Ljudje smo duhovna bitja s kratko zemeljsko izkušnjo in glede tega sem precej konvencionalen – zame obstaja Bog, vse drugo – razne duhovne šole, tečaji ... so samo dokaz, da človek potrebuje nekaj več, kot samo materialno. Vera v Boga je zame osnova vse duhovnosti. Brez tega bi bilo moje življenje osiromašeno, alpinizem pa je seveda del mojega življenja. Seveda tisti, ki ne veruje, vere ne more razumeti. In potem me ljudje sprašujejo: "Če je Bog, zakaj pa se je Barbara ubila, zakaj sam ne preplezaš JV-stene Everesta, saj te bo Bog

*V Rumenum razu v Dolomitih leta 1974 kar v čevljih
Arhiv Andreja Štremfija*

² Tone Škarja je bil od leta 1979 načelnik komisije za odprave v tuja gorstva pri PZS. Komisija je bila z enoletnim prehodnim obdobjem ukinjena leta 2013, vse formalnosti in njene naloge pa so prešle na Komisijo za alpinizem.

Vrh Pika
Korženevske
v Pamirju leta
1983
Arhiv Andreja
Štremfelja

varoval?" To so banalna poenostavljanja, ki ne zdržijo nobene resne debate. Sem pa Boga kljub verski vzgoji srečal šele, ko sem odrasel. In od takrat mi je vse laže, preprosteje ...

Plezali ste z največjimi imeni slovenskega alpinizma, z Nejcem Zaplotnikom, z Markom Prezljem, Pavletom Kozjekom in drugimi. Naveza je nekaj več od dejstva, da nekdo pazi na vas na drugi strani vrvi, kajne?

Vsaka enakovredna naveza je nekaj posebnega in pri njej gre za popolno zaupanje. Pomembno je, da se soplezalca razumeta in da med njima ni trenj. Res pa je, da če imata dva skupen cilj, potem trenj skoraj ni. Precej nenavadno je, ampak pogosto sem si soplezalce izbral na hitro. Z Markom na primer nisva pred Kančenczengo niti enkrat plezala skupaj. Poznal sem ga z dveh odprav, vedel sem, da je vztrajen in dober, pa sem ga povabil na odpravo. S Pavletom sva plezala skupaj samo trikrat, ko sva šla na Šišo Pango in dvakrat doma. Največ sem plezal z bratom, ki je bil tudi moj prvi soplezalec.³ Včasih se v Sloveniji alpinisti nismo poznali in družili kot zdaj in med klubi oz. odseki je bilo neke vrste rivalstvo; Kranjčani smo se družili predvsem s Tržičani, Mojstrančani so bili malo "previsoki" za nas, ker so že hodili v Himalajo ... Če na odseku ni bilo dobrega soplezalca, je bila to ovira za tvoj napredek. Nejc (Zaplotnik, op. p.) je v tistem času, ko sem prišel na odsek, bil že tako dober, da je presodil, da lahko z mano prepleza kaj težjega, in po treh letih sva postala skoraj enakovredna soplezalca.

Nekatere izmed svojih soplezalcev ste žal izgubili. Kako se spoprijemate s tragično izgubo soplezalca? Na prvi osemtisočak, kjer sem se prvič srečal s smrtjo

v gorah, sem šel kot kak teliček. Imel sem enaindvajset let, bil sem brez izkušenj in za odpravo smo se odločili čez noč. Z avtom v Pakistan, brez telefonov ... Ampak Nejcu sem popolnoma zaupal, zato me ni prav nič skrbelo, kako bo.⁴ Z Nejcem sva po vrnitvi z vrha počivala v zadnjem taboru, ko je do naju prišel Drago. Kljub najinim prošnjam ni hotel sestopiti z nama ali počakati druge ekipe. Meni se takrat to niti ni zdelo tako nenavadno, Nejc pa se je zelo težko sprijaznil z Dragovo odločitvijo. Nadaljevala sva sestop v bazni tabor, Drago pa je ostal na gori. Bila sva zadnja, ki sva ga videla. Ker je vsak dan po malem snežilo, nismo mogli nikamor, nekaj ljudi je bilo bolnih, midva utrujena, a v bazi sem ves čas premleval, kako je lahko kar ostal na gori ... Hotel sem iti na goro pogledat, kaj je z njim, a ni bilo možno ... Njegovo smrt in dejstvo, da ne moremo narediti prav nič, sem zelo težko sprejel.

Druga huda šola sprejemanja nespremenljivega je bila Barbarina smrt ... Nikoli nisem pomislil, da bi zaradi teh tragičnih nesreč nehal plezati, sem pa vedno skušal vsako analizirati. Hotel sem najti napako, zaradi katere se je nesreča zgodila, da je ne bi sam (ali kdo drug) ponovil. Nesreča je namreč skoraj vedno posledica neke napake. Najbrž sem zato imel toliko težav s sprejetjem Nejeve smrti, saj tam nisem našel nobene napake. Serak se lahko podre kadar koli, in če hodiš po ravnini, ne pričakuješ plazov ...⁵

Tudi smrt Miha Valiča se mi zdi zelo nenavadna.⁶ Po vsem, kar je preplezal in kako je plezal – na primer vse alpske štiritisoočake v eni zimi – je nemogoče razumeti, da je kar obvisel na vrvi. Je pa res, da velike višine

⁴ Andrej Štremfelj je leta 1977 z Nejcem Zaplotnikom opravil prvenstveni vzpon po jugozahodnem grebenu na Gašerbrum. Proti vrhu se je podal tudi Drago Bregar, ki se z gore ni vrnil.

⁵ Nejc Zaplotnik je umrl 24. aprila 1983 pod ledenim plazom, ki se je zrušil z južne stene Manasluja v Himalaji.

⁶ Miha Valič je umrl med sestopom s Čo Oja 5. oktobra 2008.

³ Alpinist Marko Štremfelj.

prinesejo s sabo posledice, ki jih pogosto ne moremo razumeti. Nesreč na veliki višini skoraj ni mogoče pojasniti, če nisi ravno zraven.

Ko pripovedujete o vzponih in odpravah, se mi zdi, da vas nikoli ni strah. Kaj ni nevarno, če človeka v tako ekstremnih situacijah ni vsaj malo strah?

Če te malo stiska v trebuhu, preden vstopiš v smer, je dobro, ker jo bolj resno vzameš, če te postane strah med plezanjem sredi raztežaja, je pa slabo. Takrat postane nevarno. Če je mene kdaj črvičilo, me je med dostopom, ko sem se dotaknil skale, pa je strah izginil. Potem je samo še osredotočenje na tisti meter, s katerim se ukvarjaš, na raztežaj, v katerem si.

Torej vas je občasno le postalo malce strah?

Tri dni po Katarininem⁷ rojstvu sem šel plezat v Eiger z Marjonom in Borutom Bergantom. Pred tem sem o Eigerju prebral na kupe "grozljivk". Drugo noč smo spali pred Prečko bogov, pred nami sta bila dva Škota in eden od njiju je padel ter priletel do nas pod prečko in to res ni najbolje vplivalo na naše razpoloženje. Potem pa je začelo še snežiti, kar tam res ne pomeni nič dobrega. Vso noč sem razmišljal, ali bomo lahko nadaljevali ali bomo morali nazaj zaradi izpostavljenosti plazovom ... Takrat me je bilo strah.

Strah me je bilo tudi na zadnjem bivaku na Kančendzengi, ko je Marko bruhal. Takrat me je zelo skrbelo zanj. Na srečo ni bilo z njim nič narobe, menda sem čaj preveč sladkal ... Ni me pa bilo strah, ko nama je zmanjkalo plina, imela pa sva le še liter tekočine za vzpon in sestop, saj sem bil prepričan, da nama bo uspelo. Ko sprejemem neko odločitev – sprejemam pa jo, ko stvari dobro naštudiram in se nanje pripravim – me nikoli ni strah. Tudi pri plezanju, kadar imam zadnje varovanje že globoko pod sabo, nimam težav. Ne v plezališču ne v stenah. Spomnim se, da me je brat že od začetka ves čas *sekiral*, naj naredim kako varovanje, ker sem kar plezal ... (*Smeh.*)

Posebno vprašanje je samota, v kateri se znajde človek pri vzponih na najvišje vrhove. Kako se z njo soočate vi in kakšne občutke vzbuja v vas?

Samoto imam rad in na samotne trenutke v gorah imam lepe spomine. Z Marijo sva šla z neko zagrebško odpravo na Čo Oju. Za aklimatizacijo sva šla do tabora I, potem pa sva nadaljevala čisto po svoje, na drug ledenik, saj sva želela preplezati prvenstveno smer. Bila sva čisto sama in bilo je čudovito.

Na nekem predavanju so me vprašali, katera odprava je bila zame najlepša in sem jim odgovoril, da odprava na Menlungtse. Do baznega tabora smo po divjem brezpotju hodili ves teden. Tibetanci, ki so nas spremljali, so pot utirali s sekirami in motikami ... Če smo morali iti čez potok, so podrli drevesa in naredili most, sporazumevali pa smo se samo s kretnjami. V baznem taboru smo potem ostali samo štirje člani, zdravnik Žare Guzej, kuhar in midva z Markom, brez kakršnega koli stika z drugimi – nobenih telefonov, teden dni

oddaljeni od prve vasi. Samota je vedno večji privilegij, po drugi strani pa predstavlja večji pritisk. Če bi si takrat kdo od nas na primer zlomil nogo, bi se znašli v velikih težavah.

Je pa razlika, ali se za samoto odločiš sam ali do tega pride nenačrtovano. Se vam je že kdaj zgodilo kaj takega?

Je, vendar nisem bil sam. To se nam je zgodilo na Gjačung Kangu. Satelitski telefon smo *prisvercali* v bazo, poklicali domov, potem pa ni več delal in ves mesec ni bilo nobenega glasu od nas. Še huje: ni nam šlo vse po načrtih, zato smo tam ostali še dlje, kot je bilo predvideno, ne da bi doma vedeli za to. Po vrnitvi iz hribov sem prav panično iskal telefon, da sem domačim sporočil, da smo živi.

Kako močan pomen ima psihološka pripravljenost na vrhunske vzpone dandanes, ko lahko oprema vendarle marsikaj olajša?

Mislim, da je ravno tako pomembna kot fizična. Če si fizično še tako pripravljen, ti ne bo uspelo, če te bo izdala glava. Recepta za to pa ne poznam. Najbrž gre za značilnost posameznika, vpliva pa seveda tudi priprava na posamezni vzpon. S svojim ciljem se moraš "spoprijateljiti". Imam srečo, da nikoli nimam težav s tem; tudi če sem na kaki odpravi zbolel, kar navadno zelo negativno vpliva na psihično stanje človeka, nisem niti podvomil o sebi in to se je vedno obrestovalo.

Kaj pa vpliv soplezalcev drug na drugega?

Vedno se trudim biti motivator, saj me negativen vpliv prav razjezi. Spomnim se, ko sva šla z bratom plezat v Špik in je med dostopom začelo rositi. Pa je brat začel: "Ej, Andrej, a se ti ne zdi, da dežuje?" Kar vrat bi mu zavil; jasno, da dežuje, ampak ne govori o tem. Že tako se sam dovolj grizem. Enako sem jaz naredil Nejcu na Everestu. Prišla sva pod Sivo stopnjo,⁸ pogledala na uro, in ker sva zamenjala kazalca, sva mislila, da je ura petnajst do dvanajstih in ne devet. Pa sem rekel Nejcu: "A nisva malo pozna ..." Prav ubijalsko me je pogledal. Saj je sam vedel, da sva pozna, tega ni hotel slišati še od

Andrej Štremfelj in Nejc Zaplotnik na Kukovi Špici
Arhiv Andreja Štremfelja

⁸ Skalni skok na 8400 metrih.

⁷ Katarina Štremfelj je Marijina in Andrejeva najstarejša hči.

mene. Ravno zaradi tega sem takrat na Kančendzengi "pobegnil" Marku. Ko enkrat narediš razpoko, je namreč ni težko razširiti.⁹

Pri težkih vzponih je zelo pomembno, da ne zaseješ semena dvoma. Enako je pri športnem plezanju: ko podvomiš o sebi in uspehu, ko pomisliš, da te bo začelo "navijati", je konec.

Prvi zlati cepin, ki je bil podeljen leta 1992, sta dobila s Prezljem ravno za vzpon na Kančendzengo. Kaj vam pomeni?

Z Markom sploh nisva vedela, za kaj gre, ko naju je poklical neki novinar in vprašal, ali prideva v Grenoble. Nama se ni ljubilo iti, a naju je prepričal. A niti tam še nisva prav dojela, kaj sploh je zlati cepin. Pozneje pa smo nagrade uvedli tudi pri nas. Nagrade se mi zdijo pomembne, ker se kljub vsem težavam, ki spremljajo tak izbor, naredi seznam dobrih vzponov. Sploh pri nas, ki smo majhni, se je dogajalo, da je kdo, ki je imel dobra po-

V prvi vrsti sem najprej oče, potem vse drugo. Alpinizem je zame ob tem druga najpomembnejša "dejavnost". No, tega pa moram razdeliti na dva dela: do Everesta in po njem.

znanstva v medijih, svoj vzpon promoviral do te mere, da je laična javnost mislila, da je bil najboljši, čeprav to ni bilo res. To se nam ni zdelo prav, zato smo se odločili, da novinarjem sami povemo, kateri vzponi so bili res dobri in kateri najboljši. Nagrade niso nekaj slabega, saj promovirajo alpinizem, obenem pa strokovna javnost opravi izbor dobrih vzponov, kar je za alpinizem dobro.

Bili ste tudi v komisiji za izbor zlatega cepina. Kako se izbere najboljši alpinistični vzpon?

Vzpone je zelo težko primerjati, saj je to podobno kot bi pomešal hruške in čebulo, potem pa izbral najboljši kos. Poleg tega je ocenjevanje vedno subjektivno, vedno se kdo pritoži ... Podobno kot v šoli – nekomu manjka ena vejica in zato ne dobi petice, potem pa se pritožuje, ampak meja mora biti. Če jo prestavimo, se bo pritožil tisti, ki sta mu prej manjkali dve vejici ...

Težava je s posamezniki, ki imajo dobre vzpone, pa niso dovolj zreli, da bi se sprijaznili s tem, da je kak drug vzpon boljši. A to je njihova njihova težava, saj vrstni red niti ni tako pomemben, vsaka odločitev se namreč pojasni in obrazloži. Če sta dva vzpona enaka, a je eden opravljen brez pomoči satelitskega telefona, je ta vreden več. Če ga opravita dva plezalca, ima tak vzpon večjo težo, kot če pri tem sodeluje deset ljudi. Zlati cepin se podeljuje za vzpon v točno določenem letu, tako da je lahko njegov prejemnik opravil na primer precej slabši vzpon od najboljšega prejšnje leto.

Za alpiniste je etika izjemnega pomena. Pri tem imate pomembno vlogo tisti, ki učite mlade in ste jim zgled – alpinistični inštruktorji in gorski vodniki. Vam je ta vloga všeč? Zdi se, da vam je pisana na kožo.

Vsekakor. Zato sem tudi po poklicu učitelj. Alpinizem je zame viteška dejavnost: vrh je vrh, če se obrneš deset metrov pod njim, nisi bil na njem. Pa kar prepogosto naletim na ljudi, ki z mirno vestjo prikrojijo resnico. Nekaj ljudi sem nekoč peljal na eno goro in med vzponom smo srečali vodnika z gosti, ki so veseli pripovedovali, da se vračajo z vrha. Petdeset metrov pod vrhom pa so se sledi končale. Do vrha je bil malo bolj zahteven in izpostavljen teren, zato se tista skupina pač ni povzpela nanj, a so vsi vseeno trdili, da so bili na vrhu.

Vi ste šli na vrh?

Smo. Zgazil sem tistih nekaj metrov in opravil svojo dolžnost do gostov. Biti moramo pošteni! Če goljufiš pri malih stvareh, potem boš tudi pri velikih – če se pozimi obrneš pet metrov pod Storžičem in se pohvališ, da si bil na vrhu, potem boš enako naredil na Everestu. Seveda ne gre le za vzpone, ampak za etično ravnanje v življenju sploh. Ko si na primer gost v tuji deželi, moraš spoštovati domačine in njihova načela.

Vrniva se k vlogi učitelja in zglednega človeka ...

Ravno na Menlungtseju sem imel težave s kitajskim zveznim oficirjem, in sicer zato, ker je tibetanske nosače obravnaval skoraj kot živali, nas hotel ogoljufati za denar pa še šotor nam je ukradel. Šlo je tako daleč, da je naju z Markom za dva dni zaklenil v hotelsko sobo, saj je hotel dodatni denar, ki mu ni pripadal. Rekel sem mu, naj njihova planinska organizacija od naše zahteva denar, če misli, da smo jim kaj dolžni, a se je potem očitno malce prestrašil, saj ni bilo nič iz tega.

Natančen sem tudi pri učencih. Nič me ne "pogreje" bolj, kot če si pri teku skrajšajo proggo. S tem, da si za par metrov skrajšajo petstometersko proggo, ne pridobijo nič, dober občutek imajo zaradi zavedanja, da so nekoga ogoljufali. Namesto da bi imeli slabega. To pa je zame nesprejemljivo! Če na primer pobereš tuje jabolko s tal ali ukradeš *fabriko*, gre za enaki dejanji – kraj je kraja, razlika je le v materialni vrednosti. Etično ravnanje in poštenost sta zame najpomembnejši vrednoti.

Kako bi opisali idealen vzpon?

Hmmm, vzpon, pri katerem nič ne ostane v steni in pri katerem greš po eni smeri gor in po drugi dol. Na velikih višinah sta pomembni še hitrost in dolžina smeri. Ideálnih vzponov je vedno več, torej gre alpinizem v pravo smer. Vzponi, ki se opravljajo na šest- ali sedemtisočakah, so raziskovalni, odlični, a če bi jih prestavili višje, bi bili fantastični. Je pa tveganje na osemtisočakah znatno večje, čeprav so danes vremenske napovedi dokaj natančne in preveriš jih lahko kadar koli, včasih pa smo dvignili prst v zrak, da smo videli, od kod piha, in se odločili, kako naprej. A osemtisočaki so žal preveč skomercializirani in že precej dobro raziskani.

⁹ Na Kančendzengi je načrtovan prvenstveni vzpon oviral močan veter in laže bi bilo izbrati vzpon po običajni smeri. Preden sta se soplezalca odločila, kako naprej, je Marko Prezlj počepnil za eno skalo, da je opravil, kar je pač moral, Andrej Stremfelj pa se je kar sam odločil za nadaljevanje. Marko mu je jezen sledil in ga dohitel šele, ko se je tako odločil Andrej. Še preden pa je lahko stresel vso svojo jezo nanj, se je Andrej obrnil k njemu in mu z nasmehom rekel: "Dobro ti gre! A greš naprej?"

Pravite, da je idealnih vzponov vedno več, vedno več pa je tudi t. i. instantnega alpinizma. Kaj menite, zakaj?

Ker smo obsedeni z varnostjo. Hočemo adrenalin, ampak na varen način, to pa ni možno. Ne razumite narobe, vedno moramo narediti vse, da bo plezanje varno, kolikor je možno, da ne bomo delali napak, da bomo imeli znanje ... Težava je neka druga "varnost". Zavarovani smo na sto načinov in to zlorabljam. Naj pojasnim s primerom. Z Marijo sva bila v Vratih, ko so s helikopterjem iz zahodne stene pripeljali dva plezalca, s katerima ni bilo nič narobe. Niti utrujena nista bila. In kaj se je zgodilo? Po preplezani smeri, ko sta proti vrhu naletela na šoder, sta dvakrat zašla, čas je tekel, bližala se je noč in ker nista našla markirane poti, po kateri bi sestopila, sta poklicala helikopter. Če bi se kaj takega zgodilo meni, bi počepnil pod prvo skalo, drgetal celo noč in naslednji dan izplezal, potem pa niti pisnil ne bi o tem, saj nikomur ne bi upal povedati, da sem tako trapast, da nisem znal priti na vrh stene. Idealni vzpon ima veliko skupnega z etiko. Na srečo se naši perspektivni alpinisti tega zavedajo.

In tukaj spet pride v ospredje vzgoja ...
Vsekakor!

Z Marijo sta bila prvi zakonski par na vrhu Everesta. V nekem intervjuju ste rekli, da je bil ta vzpon idealen. Kaj ga je naredilo takega?

To, da sva bila tam skupaj z ženo, zagotovo. Je pa bila zaradi dveh majhnih otrok ta odločitev res težka ... Sploh zaradi Ledenege slapa ...¹⁰ Najprej sva se dogovarjala, da bova tam hodila vsak zase, ampak na koncu sva šla kar skupaj. Na Južnem sedlu, kjer smo imeli zadnji tabor, je ponoči bril močan veter, zato sem se odločil, da nadaljujem s pomočjo kisika, saj nisem hotel tvegati ozeblin. Zaradi vetra smo se začeli spraševati,

ali bi sploh šli na vrh, a ko smo zjutraj začeli hoditi, se je veter umiril, vreme je bilo lepo, moči smo imeli dovolj ...¹¹ Vrv smo uporabili samo v Hillaryjevi stopnji, saj smo se vsi počutili zelo dobro in šlo nam je odlično. Na vrhu smo preživeli kar celo uro.

Idealen vzpon je bil tudi zato, ker na vrh sploh ne bi prišli, če bi se vzpenjali po prvotnem načrtu. Tabor III smo namreč kar "preskočili", saj smo imeli dovolj časa in moči, da smo brez težav prišli do četrtega. Če tega ne bi naredili, bi izgubili en dan, kar bi pomenilo konec odprave, saj so se potem razmere tako poslabšale, da smo tisto sezono zadnji stali na vrhu. Idealen vzpon je bil zato, ker se je vse tako dobro "poklopilo".

Bi peljali gosta na Everest?

Odkar sem videl film *Šerpa*, ne. Pa sem pred tem še razmišljal o tem. Kolona od tabora III do Južnega sedla je zdaj nepretrgana. To za človeka, ki je doživel romantično dobo alpinizma, ni sprejemljivo.

Se strinjate, da je bistvo sanj v tem, da si jih uresničimo?

Ne bi rekel, da so to, kar si želim v prihodnosti, sanje. Mislim, da je med sanjami in željami razlika: sanje so "v oblaku", želje pa nekoliko bolj realne. Je pa res, da če želja ni dovolj močna, potem se seveda ne uresniči. Zdi se mi, da sem bil v svojih željah vedno realen, zato so se mi tudi uresničile, če bi pa sanjal (čez svoje sposobnosti), bi bil pa razočaran, ker se sanje ne bi uresničile. Sanje so sanje, niso realne, želje pa so realne.

In kakšne želje imate zdaj?

Zdaj počasi prihajam do tega, da mi za uresničevanje želja zmanjkuje časa – imam pa velike in majhne. Ampak za nekatere postajam prestar in se mi ne bodo uresničile. (*Smehi.*) Ampak to predvsem zato, ker očitno niso bile dovolj močne, dovolj močne želje si vedno izpolnimo. ●

Družina Štremfelj,
Andrejev največji ponos
Foto: Klemen Korenjak

¹⁰ Ledeni slap velja za enega najnevarnejših odsekov vzpona na Everest. Je strm labirint majavih serakov in ledeniških razpok ter kosov ledu, ki padajo 610 metrov globoko v globel med zahodnim grebenom Mount Everesta in Nuptsejem.

¹¹ Odprava je bila mednarodna, z Andrejem in Marijo pa sta se 7. 10. 1990 na vrh sveta povzpela še Janez Jeglič - Johan in Šerpa Lakpa Rita.

Pazi, da ne padeta v brezno!

Foran dal Mus¹

"Lepo te prosim, otrok božji, samo ne vozi mi otroka smučati na Kanin! Le kaj se mučita v tistih skalah, bosta padli v kakšno brezno!? Še zdaj me zmrazi, ko samo pomislim, koliko smo vojaki tam gori trpeli ..."
Tako me je ošteval rajnki ata, jaz pa s spoštljivim spominom nanj še vedno silim sem gor. Posebno poleti, ko me v zavetju Bele peči vabi dehteči botanični vrt. In ko sem letos v tej subtilni lepoti pasla oči, sem ozavestila, da je inteligenca narave edina, v kar ta trenutek verjamem.

Severna stran Kanina:
Bivak Marušič in Žrd
Foto: Oton Naglost

S kolegico Darjo sva letos že drugič stali na sedlu Bela peč/Sella Bila Pec, ki se nahaja na severni strani Visokega Kanina/Monte Canin. Pred dvema tednoma sva naskakovali v oblake zaviti Vrh Grubja/Picco di Grubia in uživali v hoji po visokogorju, kjer komaj srečaš živo dušo. Med skalne zajede ujeti ostanki snežnih plazov so risali mejo med letnimi časi, melišča nad njimi pa so se za protiutež obarvala na rumeno. Retijski mak, ki je pravkar cvetel, je v kamniti puščavi ustvarjal kontrast, ki drami čutila. Začutila sem, da me čaka poseben dan. Neznana sila me vleče, da moram zunaj poti in zunaj želja, ki nas običajno ženejo na vrhove. Najina pot bo tokrat namesto navzgor obrnila navzdol, pa zopet navzgor, sem in tja in obratno. Pot skozi ledeniško krnico, kot je Foran dal Mus, bo pot skozi čas, ki je s pomočjo različnih dejavnikov tukaj ustvaril delček spektakularne, evropsko znane visokogorske kraške pokrajine. Morfologija Krasa, ki je še posebej izrazita na planoti Foran dal Mus, se odraža v najširšem spektru kraških pojavov, ki so značilni tako za površino kot za globino. Območje zato velja za enega izmed najzanimivejših jamarskih območij v Italiji. Obsega zapletene sisteme podzemnega sveta, ki so razširjeni v dolžini skoraj petdeset kilometrov in segajo tisoč metrov v globino. Tako se ni čuditi, da tudi nekateri tuji jamski strokovnjaki obravnavajo celotno kaninsko območje kot kraj, kjer obstajajo možnosti novih izjemnih odkritij.

Mi ostajamo na površini. Po zaslugi geološke poti Foran dal Mus namesto klasičnim označbam, ki posegajo v naravo, lahko sledimo priložnemu žepnemu vodniku ali sodobnim napravam GPS. Na izbiro imamo dve krožni poti, za daljšo pot potrebujemo med osem do deset ur, za krajšo pa od tri do pet ur hoje.

Il Giardino botanico kot uvertura

Pot, ki nas od kočice Gilberti pripelje do sedla Bela peč, poteka skozi naraven botanični vrt. Nahaja se v za-varovanem območju Parco Naturale Regionale delle Prealpi Giulie. Na stiku treh različnih biogeografskih območij, sredozemskega, ilirskega in alpskega, so se razvile izredne biotske raznovrstnosti. Sestavljene so iz več kot tisoč dvesto vrst in podvrst ter več kot šestdeset endemičnih vrst, med katerimi so tudi zoisova zvončica (*Campanula zoysii*), froelichov svišč (*Gentiana froelichii*), krvomočnica (*Geranium argenteum*) in julijski mak (*Papaver ernesti-mayeri*).

Ledeniška kotlina nad kočico Gilberti, ki je ujeta med venec vrhov, je kot svet onkraj sedla Bela peč zaznamovana s kontrasti. Ostanke snežnih plazov tukaj vztrajajo v pozno poletje. Izredno propustna apnenčasta podlaga srka vlago kot pivnik, višinsko sonce žge, zemlja, ujeta med skale, je izredno plitka. Iznad s snegom zasutih grap pod ostenjem Visokega Kanina se sredi poletja tudi v najlepšem vremenu rade dvigajo megle, ki prinašajo hlad. Pohodniki iščemo vetrovke in pokrivala, te nežne in skromne rastline tu zgoraj pa so razvile popoln način preživetja. Tako v bogatem

¹ V zemljevidu Tabacco št. 019 zasledimo ime Foran dal Muss.

naboru rastlinskih vrst, ki je značilen za visokogorje, v vrtu Il Giardino Botanico najdemo tudi številne endemične vrste.

Steza Il Sentiero botanico se mi zazdi kot uvertura v simfonijo. Moja pljuča so hlastno zajemala zrak, ki je glede na poletne razmere v dolini tu zgoraj dišal po svežini. Tukaj je vse drugače. Sneg, ki se je zadnjič belil v eni izmed kont pod Hudim Vršičem/Cima Lunga, je skopnel, s pobočij se je dvigala vlaga. Pogled je silil navzgor, proti Prestreljenškemu oknu. Kot da ujeti v polkrožno pobočje hočemo več, tudi pogled skozi okno.

Pod navpično steno Bele peči ležijo ogromni skalni balvani, ki jih je odvrгла gora. Čas na njih dolbe mojstrovine. Za razliko od razcveta, ki vsako leto znova predstavlja le mimohod, stvaritve skalpela narave potekajo večno. Lepote tega kontrasta so po zaslugi sodobnih žičniških naprav, ki nas pripeljejo na nadmorsko višino 1850 metrov, dosegljive tudi tistim, ki sami tega tako ali drugače ne zmorejo več.

Kljub hitremu in lahkem dostopu ter na vrhuncu sezone kakšne posebne gneče tukaj ni. Prehitela sta me dva kolesarja s kolesoma na rami. Čeprav to območje kar dobro poznam, mi ni bilo jasno, kje bosta kolesarila. Starejša "grča" z napetimi kitami je kazala moč in pogum, *balanca* mu je visoko nad glavo že rinila v sedlo. Mladec za njim pa je ob moji pohvali priznal, da se pod težo takšnega tovora čuti malo *sciocco* – neumen.

Sedlo Bela peč/Sella Bila Pec

Kadar izluščim znane podobe skal, se že počutim domače. Življenje tudi tu zgoraj teče svoj krog, te dni so cvetele že nove botanične vrste. Silile so iz razpok, kajti življenje tu zgoraj je sila racionalno. Po prihodu na sedlo se nam na kamnita prostranstva odpira celoten razgled. Ničesar ni razen skalnih gmot, ki jih je obdelala sila narave. Samo na desni strani, na drugi strani globoke alpske zareze, kot je Reklanska dolina/Val Raccolana, se pod Montažem/Jof di Montasio dviga planina Pecol, ki diši po življenju.

Stala sem na sedlu in neustavljivi klic po neznanem se je v meni še stopnjeval. Znova sem pomislila, le kje je meja tistih zaznav, ki sem jih četrto stoletja nazaj ostrila v delavnicah Marka Pogačnika. Začutila sem to pokrajino in splet energij v njej, kjer vsaka celica diha s celoto. Če malce karikiram ali obrnem na humor, me takšni globoki občutki za dožemanje narave spominjajo na rek iz otroštva, ki pravi: "Ti si pa tako pametna, da slišiš travo rasti!" Tukaj kakšne velike trave ni, lahko pa bom prisluhnila govorici kamna. Kolegici teh zadev raje nisem razlagala, ni bilo časa.

Mudili sva se z razgledi. S sedla Bela peč nam v smeri jugozahoda seže pogled čez greben, v katerem izstopajo Visoki Kanin, Vrh Krnice/Picco di Carnizza, Vrh Grubja in Žrd/Monte Sart. O sledeh človeka nam priča le stara, mestoma poškodovana vojaška mularja, ki zložno vijuga čez severna kaninska pobočja. Bela peč/Bila Pec nad nami s tega zornega kota povsem izgubi veličino in moč.

Ob obnovljenih ruševinah stare vojaške zgradbe, ki stoji na sedlu, mi je pokojni oče Rudolf spet pristopil v spomin. Pravi mi, naj paziva, da ne padeva v kakšno brezno! Njegova podoba se spreminja, v enem trenutku je mlad vojak (čeprav mladega nisem nikoli poznala), v drugem trenutku pa star in utrjen viharnik. Pol stoletja je štel, ko sem prišla na svet in kakšne hude potrebe po otrocih, ki jih je bilo že sedem, prav zagotovo niso imeli. Tako so bile tudi vse njegove zgodbe iz mladih let zame zelo daleč in že malce abstraktne. Misli so mi begale. "Bog ve, oče," sem se spraševala dalje, "ste ob vsemu trpljenju opazili lepoto planote Foran dal Mus in razbrazdan obraz Col delle Erbe? Morda ste v mrzlih nočeh brez sna prav v tej kamniti puščavi izluščili vaše največje življenjske modrosti? V nesmislu našli smisel, ki vas je vodil skozi vse vihre življenja, še posebno med vojno, ko so vas prav italijanski karabinjerji odpeljali v izgnanstvo na Sardinijo in Korziko?"

Njegov življenjski moto, ki se ga tudi sama držim, se je glasil: "Ko si v vodi, imaš samo dve izbiri – plavaj ali pa utoni!"

Kamniti vrt na Col delle Erbe

"Pazita, da ne bosta lovili pokemonov," mi je svetoval sosed, ko sem mu zaupala, da se s kolegico odpravljava med škraplje in brezna. Upoštevajoč še en moder nasvet sva se s sedla Bele peči spustili skozi

V vrtu Il Giardino Botanico najdemo številne endemične vrste.
Foto: Olga Kolenc

Brezno Abisso
Boegan
Foto: Olga Kolenc

strm gruščnat žleb, ki nas že po nekaj minutah pripelje do kotanje pod Col delle Erbe. Komaj opazna steza je očitno malo obiskana, je pa celo označena in se kasneje z manjšim vzponom priključi na mulatjero. Desno se odcepi enaka, komaj vidna pot, ki čez skalni plato vodi v Sella Neveo.

Spustili sva se do velike in razbite skalne gmote pod Col delle Erbe, ki je s sedla videti kot odtis velikanskega čevlja. Preplezava nekaj skal, a odtisa podplata ni več, vse skupaj je le široka skalna razpoka, ki sili v brezna. "To je odtis velikana," se šali Darja in že pleza navzdol, kjer je od zgoraj viden zadnji del podplata videti kot prestol. Sonce je prilezlo izza vrhov in v takšni svetlobi se je moj strahospoštljiv odnos do tega okolja skoraj povsem umiril.

Zadišalo je po
morju ...
Foto: Olga Kolenc

Zajela me je neizmerna radost. Melišča nad nama so se prelivala v posebnih odtenkih barv, ovlaženih z jutranjo roso. O, moč življenja, vate verjamem, nikoli me ne izdaš! Cvetovi se bodo osuli, a njihov prah se bo izmuznil med špranje, ustvaril bo prst, kamor se bodo ujela nova semena. Vrnili sva se na stezo in se proti skalnemu možicu povzpeli na kamnita rebra Col delle Erbe, kjer pestrost kraškega vrta doseže vrhunec.

Skalni balvani, čezenj sva našli prehod, so zadišali po morju. Okamenele školjke in druga mala morská bitja živijo dalje. Celó večnost bo trajalo, da jih bo skupaj s kamenino, v katero so se ujele, izluščil čas. Materija, ki je neizničljiva, se bo spremenila v prah. Zdaj pa naj si vsak droben črvček, kot je človek, zamisli, kaj smo in kaj je moč zemlje, vesolja. Mislimo, da smo večni, dvigamo svoj petelinji greben in pozabljamo, da bo mati zemlja še štiristo let za nami prebavljala naše sodobne plenice.

"Pazi, da ne padeš!" sem zaklicala Darji. Rekla mi je, da se počuti kot na fotografski delavnici. Sledili sva možicem, kajti pot na slepo se hitro konča. Skalna puščava poka, se lomi, prehaja v brezna. Kraški pojava so tod tako izraziti, da mestoma komaj najdeš varen stop in tako napreduješ korak za korakom. Robovi le-teh so ostri kot noži, nanizani drug ob drugem. Ni potrebno, da padeš, dovolj je en sam napačen prestop, ki te lahko stane nogo.

V globokih razpokah vztraja sneg in skriva poti, ki vodijo dalje v podzemlje. Brezen sem se vedno bala. Eno samo je bilo v bližini našega doma in temu sem se običajno izognila v velikem loku. Včasih sem izživala strah, se čisto počasi približala robu in strmela v odprtino, ki je po moji presoji vodila do pekla. Danes ni dosti drugače, čeprav sem strašno radovedna, kaj skriva podzemlje.

Kamnita puščava naju je srkala vase, oči so iskale najlepše odtise megalodontidnih školjk, ki v obliki src krasijo skalne balvane. Sonce se je povzpelo že nekam visoko, midve pa sva bili šele na začetku poti.

Strahospoštjljiva podoba Foran dal Mus

Vrnili sva se na pot pod Col delle Erbe, da nadaljujeva pot v samo osrčje te nenavadne divjine. Stezičca se na dnu doline na polikano gladki podlagi mestoma izgubi. Smer poti označuje nekaj markacij, na travnatem delu so v vrsto položeni kamni. Opazimo tudi nekaj diskretnih tablic, kjer lahko s sodobnimi napravami sledimo napotkom. Rastlinje je povsem pritlehno, kot da bi podlago pravkar popasla žival. Izstopajo le pravkar cvetoče blazinice brezstebelne lepnice.

Lepota narave, ki jo je ustvaril čas in drugi dejavniki v njem, je neizmerljiva. V Parco Naturale Regionale delle Prealpi Giulie so našli sočasno prisotnost rečne in ledeniške morfologije. Tako na veliki planoti Foran dal Mus najdemo in začutimo sled še zadnjih ledenikov ter mali ostanek ledenika, ki vztraja pod senčnim vrhom Visokega Kanina. Voda in led sta skozi čas izdolbla nešteta polja vseh možnih kraških oblik,

ki jemljejo dih. Na laštah so posejana polja škrapelj, ponvic, polkrožnih srpastih stopničk, meandrastih žlebičev, ki jih krasijo kotanje in kotlički. Le raztežaj stran od najbolj fascinantne polkrožne stene, v kateri je voda izdolblja tudi po več deset centimetrov in več globoke navpične utore, se ob robu ravnice nahaja brezno Abisso Boegan.

Nemir se je v meni še stopnjeval. Na obeh straneh te doline se iz zemlje dvigajo skalni balvani posebnih oblik. Razbrazdane razpoke na njih so za razliko od tistih na Col delle Erbe zaobljeno mehke, kot da so iz plastelina. Tišina je tako globoka, da preglasi mojo bit. Zazdi se mi, da vse okolje vibrira, prasketa, kot da bi stala pod daljnovodom. A vibracija je mehka, pomirja me, odnaša me v druge svetove. Pod mojimi nogami se skriva nikoli povsem raziskan labirint, ki utripa s celoto. Voda, ki se pretaka v nedrjih zemlje, kaplja za kapljo teče svoj krog do ponovne vrnitve v oblake.

Pokukala sem v brezno Abisso Boegan, ki s svojim gladko obdelanim robom kar vabi v globino. Brez naprave GPS se geološka pot tu izgubi. Po mehkih sledeh ledenika sva se lotili brezpotja. Razbit skalnat svet nad nama se oži v strmo zarezo, nato pa v obliki majhnega sedla razdvaja masiv. Čeprav je svet tudi v tem delu krut in neobčutljiv, se je vzdolž tega raza ujelo nekaj prsti, iz katere je pravkar kipelo življenje. Pod zgornjim zahodnim robom Col delle Erbe sem opazila človeka, ki je kmalu izgubil za robom. V upanju, da naju zgoraj čaka steza, sva znova zagrizli v strmino. A glej ga zlomka, steze ni bilo, ne človeka in ne živali. Ozko sedlo nama ni dalo prehoda, saj skoraj navpično zdrsne v prepad.

"Nazaj bo treba," nama je bilo jasno. Na drugi strani kamnite puščave se dviga sedlo Bela peč in vedeli sva, da se ne moreva izgubiti. Razgled, ki se odpira še z drugega zornega kota, je nama poplačal ves trud. Vonj, ki se je širil izza pregretih skal, ki so jih pravkar krasile zaplate planinskega sončeca, mi je le potrdil, da je življenjska sila narave edina, v kar ta trenutek verjamem.

"Dragi oče, vračava se nazaj in ne bojte se, ne bova padli v brezno!"

Visokagorska planota
Foran dal Mus
Foto: Olga Kolenc

Informacije

Zahtevnost: Nezahtevna in zahtevna (ne)označena pot. Zaradi značilnega kraškega terena je potreben trden korak, pot je označena s kovinskimi oznakami, ki jih najdemo v vodniku.

Oprema: Običajna planinska oprema

Izhodišče: Prelaz Sella Nevea/Nevejsko sedlo, 1162 m

Koča: Rifugio Celso Gilberti, 1850 m, telefon +39 043 35 40 15, mobilni telefon +39 333 819 20 55

Časi: Izhodišče–koča Gilberti 2 h ali uporaba kabinske žičnice

Koča: Gilberti–sedlo Bela peč–pot št. 632–645–645A–izhodišče 8 h

Koča: Gilberti–sedlo Bela peč–Col delle Erbe–izhodišče 3 h

Sezona: Kopni letni časi

Vodnik: Andrea Mocchiutti: *Guida al sentiero geologico del Foran dal Mus - Monte Canin*. Parco naturale regionale delle Prealpi Giulie, 2009 (v italijanščini) in na spletni strani http://www.parcoprealpigiulie.it/public/file/GUIDE/Guida_sentiero_geologico_Foran_dal_Mus.pdf.

Zemljevida: *Alpe Giulie Occidentali Tarvisiano*, Tabacco, 019, 1: 25.000; *Julijske Alpe, Zahodni del*, PZS, 1: 50.000.

Ko še nisi smel, kamor bi želel

Prigoda z graničarji

Vse, kar se je dogajalo zadnje dni, je bilo zame hudo krivično. Bil sem prizadet, besen, užaljen in brez možnosti obrambe. V službi sem zaprosil za nekaj dni dopusta, zložil nahrbtnik in se umaknil v hribe.

Avto sem pustil na koncu Logarske doline, tam, kjer se od gramozne ceste odcepi pot proti Klemenškovi planini. Samotna, zmerno strma hoja, ki so jo nekoč po tej prav zanje narejeni poti zmoгле tudi krave, je pravšnja za razmišljanje. Šel sem počasi, se ustavil na razglednih mestih in gledal čez doline proti Mrzli gori, Okrešlju, Savinjskemu sedlu, Rinkam, Brani, Kamniškemu sedlu in Planjavi; verigi vrhov, katerih bele stene se dvigajo iz grušč, iz zelenih strmin borovcev, mogočnih macesnov in mešanega gozda v nižini. Ta gorska panorama oklepa in zapira dolino kot ogromno razbito, nazobčano konjsko kopito. Dr. Julius Kugy, ki je prehodil vse Alpe, jih je po

Ojstrica s

Klemenškove planine

Foto: Marjana Senekovič

lepoti postavil na prvo mesto. Nisem videl dosti tujih gora, saj je bila že Mrzla gora, s katere si lahko pogledal na avstrijsko stran, zaprta za obiske. Če je lahko kje še lepše, bi moral videti, da bi verjel.¹

Pred prihodom do kočice se je razkrila navpična severna stena Ojstrice, polna gladkih plošč. Odložil sem nahrbtnik, sedel na klop ob poti in se zagledal v steno. Po njenem levem robu poteka izpostavljen vzhodni raz, ki že na oko vzbuja vrtoglavico, bolj desno nekje, skozi te navpične plošče, pa poteka zahtevna plezalna smer. Nisem imel plezalnega priročnika, da bi lahko pogledal vanj in jo poiskal. Z očmi sem študiral razpoke in luske ter ugibal, kje so prehodi. Sklenil sem, da bom doma preučil smeri in ko se bom počutil dovolj močnega, poiskal partnerja.

Za naslednji dan sem predvidel pot skozi Škarje na Planjavo, z nje pa na Kamniško sedlo. Škarje so zareza med Ojstrico in Planjavo, ki spominja na odprte škarje. Na Planjavo sem hotel, ker je to najvišji vrh Štajerske. A ko sem tako gledal v Ojstrico, sem se spomnil na Viktorja Hazlerja - Fiča. Domenila sva se bila, da bova vsak svojemu novemu dekletu pokazala lepote gora in se odločila za pot iz Logarske doline čez Ojstrico na Korošico. Blizu vrha Ojstrice je kratek greben, tako ozek, da ga zaradi prepadnih sten na obeh straneh mnogi kar prejezdijo. Da bi se dekleti počutili varneje, sva ju navezala. Marjetka je prehod hitro prebredla, Fičevo dekle pa ni bilo čisto brez vrtoglavice in ko je prijezdilo na kraj grebena, jo je zapustila samozavest. Za grebenom, v sredini kratkega navpičnega vzpona, se je pritisnila ob steno, se oprijela klinov, se tresla in ni hotela nikamor več. Prigovarjanje ni zaleglo. Z Marjetko sva stala nad njima. Rekel sem, da jo bom potegnil, a je odkimala in zajokala. Fič mi je prikimal in potegnil sem vrh, on pa jo je skušal poriniti navzgor, a brez uspeha. Potem je glasno zakričal njeno ime in ji pritisnil rahlo klofuto. Nekaj trenutkov je strmela

¹ Leta pozneje, ko sem hodil in smučal po Dolomitih, švicarskih in francoskih gorah, sem večkrat pomislil na dr. Kugyja in ugotavljal, da so tamkajšnje gore mogočne in veličastne, a nikjer ne rastejo iz zelenih gozdov kot v Savinjskih in Julijskih Alpah.

vanj, se premaknila, prijela klin nad glavo in se začela vzpenjati. Napel sem vrv in kakor mesečnik je prišla do naju. Marjetka jo je objela in tolažila. Umirila se je in nama molče sledila do vrha. Pri sestopu proti Korošici sta dekleti hodili pred nama. Ob primerni razdalji mi je Fič razložil, da strah lahko premagaš s še večjim strahom ali jezo.

Ob teh spominih sem se odločil, da bom naslednji dan ubral daljšo pot čez Ojstrico. Do Kamniškega sedla bo pot dolga, zato sem sklenil oditi zgodaj.

V koči je bil le mlajši par. Bila sta zaposlena drug z drugim, polglasno sta se pogovarjala in si gledala v oči. Tako sem se lahko pomenkoval le z oskrbnico o vremenu in o tem, kdo od znanih planincev je bil zadnje čase tukaj. Za večerjo je ponudila ajdove žgance z vročim ali kislim mlekom. Vzel sem vroče mleko, za zajtrk pa si rezerviral skodelo kislega, ker sem upal, da se bom zbudil zgodaj in odšel, ko bo oskrbnica še spala.

Opazoval sem, kako je pripravljala žgance. V vrelo vodo je nasula toliko ajdovega zdroba, da je ta kot piramida gledal iz nje, in ko je vodo popil, je dodala ocvirkov in mešala. Na koncu so bili lepo zdobljeni in ne tako pacasti, kot sem jih poznal doslej. Ko se je stemnilo, sem šel v sosednjo, nižjo kočico s pogradi in legel. Vstal sem v temi. V koči me je čakalo kislo mleko in velik kos kruha. Po zajtrku sem tiho zaprl vrata in odšel v prvi jutranji svit. Rosa – hlad – dan – prvi sončni žarki. Hitro sem napredoval. Misli so begale med spomini in vse mi je bilo lepo. Prišel sem do ozkega grebena, se spomnil Fiča, se zbral, da bi ga varno prelezal, in pomislil: sam si. Če se karkoli pripeti, ni pomoči. Nepredvidnost in samozavest je mnogokrat mati nesreče. Bolje je, če ga nekoliko zajašem. Nihče me ne vidi in, če je tam zgoraj nekdo, ki vse vidi in vse ve, bo zagotovo molčal.

Na pol na nogah, na pol v kamnitem sedlu, pri čemer sem si ogledoval gladke navpične plošče severne stene Ojstrice, sem prišel čez skalnato rezilo gore, prelezal tiste kline in se vzpel proti vrhu. Ves svet je bil pod menoj. Stena Dedca, greben Planjave, spodaj pa Korošica.

Iz nahrbtnika sem si privoščil drugi zajtrk, nato pa se spustil proti Škarjam, naprej proti grebenu Planjave in čez njen vrh proti sedlu. Zadnji del poti sem gledal v Brano, pod seboj sem imel Kamniško sedlo s kočico, ki je od tod komaj vidna, za robom sedla pa se je v večernem soncu kopala mogočna Mrzla gora. Nikoli še nisem bil na njej. Bila je en od prepovedanih sadežev. Prišel sem do kočice, ko je sedlo bilo že v senci. Za eno od miz je sedela družba starejših mož in kartala, za drugo sta sedeli dve dekleti mojih let. Šel sem do mize z dekleti, pozdravil in prisedel v spoštljivi razdalji, ne da bi vprašal, če smem. Pri tolikem prostoru se mi je to dozdevalo smešno. Pa bi bilo vljudno, če bi kaj rekel, sem pomislil, se jima nasmehnil in rekel:

"Saj vas ne moti, če prisedem?"

"Pa ja ne bomo sedeli vsak pri svoji mizi," je rekla ena in vrnila nasmeh.

Položil sem nahrbtnik na klop, vzel iz njega aluminijsko škatlo s proviantom, nato še vrv in kline, da sem prišel do sveže majice in srajce. Preoblekel sem se, preznojeno pa obesil na lestev nad zapečkom. Naročil sem čaj in sedel k nahrbtniku tako, da sem bil bliže dekletom. Odprl sem škatlo, šel po krožnik, narezal nekaj rezin gavrilovičke² in ga porinil pred dekleti. "Poskusita, ni slaba. Kruh bo prinesel oskrbnik."

"Ne, ne, hvala. Sva že jedli," sta se branili.

"Saj ni za večerjo, je le prigrizek. Da ne jem sam."

"Če je tako," je rekla rjavolaska, "pa bova pomagali. Ste prišli od spodaj?"

"Ne, od zgoraj. S Planjave. Pa vi? Iz doline?"

"Ja. Jutri pa na Korošico," je pritrdila samozavestno.

"Aa – pležete tudi?" se je oglasila druga, svetlolasa in gledala na vrv in kline.

"Če imam partnerja. Zdaj sem sam. Pa ta še pride."

Potem je tekel pogovor o poti na Korošico in njenem načrtu o spustu v Robanov kot; če bo vreme seveda, sta menili. Po narečju sodeč, sta bili z južne strani Savinjskih Alp. Povedal sem, da se jutri s prijateljem dobiva na Okrešlju in, če bo vreme, kot pravita, bova nekaj zlezla. Dekleti sta se kmalu poslovili. Jutri mislita zgodaj ven, sta še rekli in odšli na ležišča. Tudi sam sem zaključil čudovit in dolg dan ter jima sledil.

Na pol na nogah, na pol v kamnitem sedlu, pri čemer sem si ogledoval navpične plošče severne stene Ojstrice, sem prišel preko skalnatega rezila.

Ilustracija: Milan Plužarev

² Kratka trda salama tovarne Gavrilovič

Kakšnih dvajset metrov višje sta stala dva vojaka in svoje brzostrelke usmerila v naju.
Ilustracija: Milan Plužarev

Rumena svetloba sonca, ki je je bilo polno skupno ležišče, in enakomerno petje žage pred kočjo sta me zbudila iz polsna. Ležišča so bila prazna. Žaga je po vsakem kratkem premoru imela višji glas, nakar je utihnila in slišal se je padec odrezanega polena. Nastopila je tišina. Zlezal sem izpod koca do okna in pogledal proti Planjavi. Daleč zgoraj, pod robom še vidne strmine, sta se pomikali dve majhni postavi. To morata biti dekleti od sinoči, sem pomislil in čakal, da sta izginili za robom. Žaga se ni več oglasila. Spomnil sem se znanca Cica, ki je ob neki priliki, ko smo stali na terasi Planinskega doma Kozjak in gledali za mladino, ki se je vračala v zamegljeno dolino, dejal:

"Poglej, kako izginja mladost v megli."

Do Okrešlja ni daleč in moj soplezalec Lojze bo prišel šele s popoldanskim avtobusom. Dan je bil sončen. Le nad Mrzlo goro je visel zgubljen bel oblak. Pojdi na Brano, z nje pa skozi Turski žleb na Okrešlju, sem si rekel. Pospravil sem nahrbtnik, povedal oskrbniku, kam grem, zlezal v strmine Brane in skozi skalnate kamine na vrh. Tam sem pojužinal in strmel v bele stolpe in stolpiče prepovedne gore.

Sestopil sem do vrha Turskega žleba in po njegovi temni grapi med navpičnimi stenami Rink do melišča, ki se konča na zeleni ravnici. Pred menoj se je ponovno razprostirala prepovedana gora, ki se je kot ogromen, razbit gorski kristal pred modrim ozadjem neba kopala v popoldanskem soncu. Ravnica, moj cilj je bil pod menoj. Časa sem imel še dovolj in sedel na nahrbtnik.

Desni rob ravnice je omejen z okruškom gore, ki se je nekoč utrgal od Brane, se ustavil pred prepodom in je porasel z macesni. Med njimi se skriva siva kamnita zgradba, Planinski dom na Okrešlju, pod njim pa v zaščiti velike samotne skale planšarska kočja, postojanka stražarjev, ki preprečujejo dostop na Mrzlo goro in na Savinjsko sedlo. Vse je tako blizu, pa vendar dovolj daleč, da je komaj prepoznati človeka. Če bi Lojze zdaj prišel tam izza gozdnega roba, bi ga moral videti. Toda za to je še prezgodaj.

Lojze je prišel, kot je bilo dogovorjeno. Povedal sem mu o svojem občudovanju Mrzle gore in kaj, če bi jo mahnila tja. Oskrbnica kočje je menila, da je karavla pod kočjo slabo zasedena in da graničarji bolj stražijo Savinjsko sedlo, s katerega vodi planinska pot v Avstrijo.

Vrv, železje in en nahrbtnik sva naslednje jutro pustila v koči ter se odpravila v smeri poti na Križ in Savinjsko sedlo, od koder se odcepi komaj zaznavna pot v Mrzlo goro. Bilo je zgodaj in bila sva sama. V vsem zatrepu ni bilo videti žive duše vse tja gor do vstopa v Križ. Vzpenjala sva se hitro in čim višje sva prihajala, lepši je bil pogled nazaj. Stopala sva med skalami, po belem kamnitem drobnjaku komaj zaznavne poti, porasle s pritlikavo gorsko travo, polno drobnega cvetja. Tu in tam se je bohotalo nekaj globoko modrih, žametnih cvetov encijana.

"Če ne bi bilo tam zgoraj državne meje, narava tukaj ne bi bila tako deviška," je rekel Lojze in se ustavil. Obrnila sva se nazaj proti jugu. Od skrajnega vzhoda pa vse do zahoda se iz zelenih gozdov in borovcev dvigajo belo-sive stene posameznih vrhov. Stala sva in spustila oči na pašo. Ne vem, koliko časa je minilo. Za hrbtnom nad nama je zaškrtal kamen, kot da je nekdo neprevidno stopil nanj. Ozrla sva se. Kakšnih dvajset metrov višje sta stala dva vojaka in svoje thompsonke³ usmerila v naju.

"O ti hudic", mi je menda glasno uslo.

"Stoj! *Kuda?*" je zakričal eden, čeprav sva stala že nekaj časa. (Stoj! Kam?)

"*Pa malo da se prošetamo, do ovih pečina iza vas,*" sem nedolžno odgovoril v srbohrvaščini. (Samo malce se bova sprehodila do tistih sten za vami.)

"*Ovde nema prolaza,*" je bil še vedno glasen vojak. "*Vi ste htjeli na granicu.*" (Tukaj ni prehoda. Vidva sta hotela preko državne meje.)

"*Ma ne, mi tražimo posebno kamenje. Kristale. I pošto tu niko ne prolazi, sigurno bi nešto pronašli.*" (Ne, iščeva posebno kamenje, kristale. Ker tu nihče ne hodi bi lahko verjetno kaj našla.)

Nekaj trenutkov me je gledal, si ponovno nadel resen ukazovalen izraz in zakričal:

"*Uhapšteni ste. Nazad!*" (Aretirana sta, nazaj!)

Torej nazaj. Kaj hočeš, višja sila. Srečno Mrzla gora, morda kdaj drugič.

Počasi sva korakala navzdol in vpijala lep razgled.

"Včasih so mejo stražili pred tujimi vojskami in nepripripravi, danes pred pošteni, da ne bi pobegnili," je namrščeno in polglasno rekel Lojze. Tudi če bi jima to rekel v obraz, ne bi bilo nič, saj našega jezika zagotovo nista razumela.

Prišli smo do postojanke. Ukazujoči je z desetarjem, ki nam je prišel nekaj korakov naproti odšel v koč, a se kmalu vrnil.

"*Idemo u karavlu,*" je sedaj ukazal z bolj mirnim glasom. (Gremo v stražnico.)

"Kaj, v dolino? Je ta prav pečen?" sem vzrojil.

"*Idemo. Napred!*" (Gremo. Naprej!)

"*Čakaj, čakaj fant. Polako. Nas dvoje ima gore u domu još jedan rukzak in opremu za penjanje. Zar misliš, da bi to ostavili tu, ak bi htjeli preko granice? Ali kada več moramo iti dole, čemo to i poneti.*" Spodaj imava avto, sem jim skušal dopovedati - zmoto. V koči pa

plezalno opremo, ki je ne moreva tam pustiti.

Vojak je pogledal desetarja, ta mu je namignil proti koči in odpeljala sta naju v dom. Oskrbnica je začudeno gledala, ko je slišala kaj se dogaja.

"Kaj pa vidva norita?" se je obregnila proti molčečemu. "To sta naša stalna gosta."

Molčeči je skomignil z rameni.

"Ta pa me t'ko ne razume," je pogledala ukazujočega; proti nama pa, "ta drugi je pa nov."

Odkorakali smo v gosjem redu navzdol med stari mi bukvami, mimo izvira Savinje, po lesenih lestvah in klinih do vrha slapa Rinka, čez leseno brv in skozi strm mešan gozd pod slap. Še nekaj časa skozi gozd in prišli smo do osamljenega osebnega avtomobila ob robu poti.

Z Lojzetom sva se ustavila. Vojaka tudi. Snel sem nahrbtnik in poiskal ključce ter odklenil. Nahrbtnike sva odložila v prtljažnik. Vojaka sta še vedno nemo stala in gledala. Odprl sem oboja vrata, nagnil naslonjala prednjih sedežev in jima ponudil, naj vstopita. Pa sta stala in gledala.

"Vstopite. Gremo v karavlo," sem zdaj jaz dejal z rahlo ukazujočim glasom. Hitro, kot bi se veselila, sta zlezla na zadnje sedeže in stisnila orožje med kolena.

Karavla je bila ob vhodu v Logarsko dolino, na mestu, kjer je bil vhod tudi v drugo, prav tako prepovedano slepo dolino - Matkov kot. Zapornica je bila dvignjena in zapeljal sem pred stopnišče, ki je vodilo v podolgovato, nekoč morda kmečko hišo. Z Lojzetom sva izstopila, nagnila naslonjala naprej in omogočila izstop vojakoma. Medtem je na stopnišče priteknel častnik, si nasadil čepico, obstal in gledal. Vojaka sta se ob avtomobilu postavila v pozor in salutirala.

"*Druže vodniče, ova su dvojica htjela pobeći preko granice.*" (Tovariš vodnik, ta dva sta hotela pobegniti preko meje.)

Vodnik je nekaj časa gledal vojaka, avto in naju.

"*Kako? Sa kolima? A gdje ste jih uhapsili?*" (Kako vendar, z avtom? Kje sta ju pa prijela?)

Ukazujoči je nekaj razlagal, nakar naju je vodnik povabil v svojo pisarno, zahteval osebne dokumente, študiral moj potni list z žigi avstrijske, nemške in jugoslovanske carine in vprašal, zakaj sva šla tja gor. Povedala sva, da je Lojze zlatar in da sva iskala kristale. Našla nisva nič, saj so naju aretirali že navsezgodaj in zdaj sva izgubila ves dan. Tako užaljena sva bila, da sva se smela odpeljati. Pri vstopu v avto sem pogledal proti vojakom za mizo, kjer sta sedela tudi najina gonjača, jima pomahal in zaklical: "*Nema nagradnog osustva.*" (Ne bo nagradnega dopusta.)

"Veš kaj," je na poti domov rekel Lojze. "Vzel bom cenen kamen in verižico, naredil obesek in ko bomo naslednjič v Logarski, mu ga poklonim. Pa še kakšno šatuljo bom našel."

Tako je bilo in ko smo nekaj tednov pozneje zopet zapeljali pred njegovo karavlo, sva zaprosila za vstop in mu med šestimi očmi, izročila šatuljo. Začudeno je pogledal. Planinski kristal, sem rekel in odprl jo je. Za vašu dragu, sem dodal, in urno jo je spravil v žep. ●

³ Ameriška brzostrelka

O bontonu, ki se morda priklati tudi v gorske koč

Dva mulca, no, okoli dvajset let bi jima prisodila, na klopi pred planinsko koč vsak s svojim pivom v roki razpravljata o svojem neverjetno hitrem dostopu. Zagledata pohodnika, ki nese v koč kozarce in steklenice, ki jih je izpraznil s svojo družčino: "Phe, bedak! Zakaj bi sploh kdo pospravljaj za sabo, saj so *kelnarji* plačani za to!"

Lepo vedenje ali bontón (iz francoščine, pomeni dober ton) zajema pravila spodobnega vedenja v družbi. Gre za splošne konvencionalne oblike obnašanja, ki veljajo v določenem okolju. Pravil spodobnega vedenja ni mogoče vsesplošno definirati, ker so odvisna od kulture, časa, družbenega sloja in še marsičesa, zato z načinom obnašanja človek veliko pove o svojem statusu.¹

Bonton ima toliko oblik, kolikor je vrst človeških interakcij, velja pa tudi za interakcije med ljudmi in živalmi ter ljudmi in okoljem. Nekatera področja bontona so širokim množicam dobro znana, druga so sicer znana, a se redko upoštevajo, tretja so lahko celo modna muha. Zanimiv del bontona je tisti, ki se nanaša na našo priljubljeno dejavnost, za katero pogosto mislijo/mo, da zanjo velja neki drug del lepega vedenja – ki s prvim, če pogledamo bolje, nima pravzaprav nič ali le malo skupnega.

Dejstvo je, da bonton velja tudi v gorskih kočah. A to ni bonton, ki velja v finih restavracijah, "hipsterskih" lokalih z butičnim pivom in hamburgerji iz govedine "kobe" ali v gostilnah, kjer se ustavite na veganski solati s čemaževim pestom in špargljevo peno na humusu iz Kanpurja. Morda prav zato prihaja do zmede in zamer, ko se udobja vajeni ljubitelji gora z znanjem, nabranim iz televizijskih oddaj, revij ali v plezalnih dvoranh in plezališčih, podajo v prave gore. In tam naletijo na čisto prave planinske koč s čisto pravimi oskrbniki, ki od njih pričakujejo čisto pravo poznavanje osnovnega bontona gorskih koč.

V gorskih kočah namreč nimajo enakih možnosti za pripravo hrane, kot jih imajo v dolini. Tam ni pet kuharjev, osem natararjev s prakso pri JB, asfaltirane ceste, da bi smetarski kamion pobral vso navlako, ki jo za sabo puščamo ljudje. Niti nimajo sestavin za jedi, ki bi jih gostje želeli, če pa že hočejo narediti kaj nstandardnega, mora to nekdo nekako dostaviti. In

seveda tisti, ki skrbijo za logistiko in transport, to iz očitnih razlogov dodatno zaračunajo. Če za dostavo ni kake druge možnosti, seveda. Saj veste, včasih s(m) o celo planinci spotoma še kaj nesli v koč in odnesli iz nje ... Pa zdaj? Ta "potreba" storitev in produkt podraži, ponudbo pa skrči. Nikakor nočem trditi, da sta posušen kruh in teden dni star ričet, za vegetarijance prikrajšan za nekaj koščkov mesa, ki namesto v njihovih končajo v krožnikih vsejedcev, ustrezna ponudba. Zagotovo pa drži, da v gorskih kočah ne moremo pričakovati ponudbe, kakršna je v dolini. Njihov namen že primarno ni zadovoljevanje brbončic in želodcev, ampak dobro počutje, varnost in zatočišče obiskovalcev gora in upravljavcev ali lastnikov teh priljubljenih postojank. Zato so gorske koč gorske in ne stojijo ob najbolj prometnih cestah in nakupovalnih središčih, ampak v gorah, in to tam, kjer se njihova lega izkaže za najugodnejšo glede na varnost in poti v njihovi bližini. Hrana, ki jo lahko tam dobimo, ima (predvsem v visokogorju) svoj osnovni namen. Iz osebnih izkušenj lahko trdim, da imamo pri nas glede ponudbe in domiselnosti res še precej možnosti in manevrskega prostora, vendar se stanje izboljšuje, koč pa s svojo ponudbo vendarle opravljajo poslanstvo, zaradi katerega sploh stojijo. No, njihov sezonski delovni čas je zgodba, o kateri smo v *Planinskem vestniku* že pisali in zagotovo tudi še bomo.

Pisanje po različnih forumih in družbenih omrežjih, češ da je bila jota na koči slabša kot v gostilni (ali koči), kjer imajo povezavo s cesto, meso manj sveže kot v koči, ki stoji nekaj sto metrov nad glavnim mestom in jo letno obiše okoli tristo tisoč ljudi, da so cene previsoke, ker se v trgovini enako pivo dobi tretjino ceneje in tako naprej, je krivično in neutemeljeno. Drži, vegetarijanska ponudba je res na psu (pa nimam nič proti rastlinojedcem, tudi moj mož spada mednje, a nima s tem v kočah prav nobenih težav). Grdo pa se mi zdi, da od mačka nekdo pričakuje, da bo postal pes – da bo lajal za ograjo, mahal z repom, prinašal

¹ Vir: Wikipedija; <https://sl.wikipedia.org/wiki/Bonton>.

vrženo palico in branil hišo pred nepripravi. Maček je maček, pes pa je pes – gorska kočica je kočica, restavracija pa restavracija.

Zdaj pa se vrnimo k bontonu. V gorski koči ne puščamo smeti na mizi ali pod njo. Vse, kar smo prinesli s seboj, s seboj tudi odnesemo. Če med potjo najdemo kakšno smet, jo lahko zagotovo brez težav stlačimo v kak žep ultra univerzalnega nahrbtnika, kakršne imamo na voljo. Že zato, ker smo med potjo gotovo že srknili kak *deci* vode in si zmanjšali težo na hrbtu. In ko si v koči privoščimo tako zelo pričakovano joto, čaj ali malo pivo, zakaj ne bi pospravili za seboj?! Nas to kaj stane? Nič! Dobimo celo prijazno zahvalo in nasmešek za na pot. In kaj ima od tega oskrbnik? Ogromno! Ker gorske kočice nimajo desetih zaposlenih, pomivalnega stroja in ker na svoj obrok nestrpno čaka še Janez, ki je pravkar prišel z vrha gore ali pa se je malo dlje, kot je načrtoval, zadržal v tisti precej zahtevni plezalni smeri. Ko v gorskih kočah poravnamo svoj dolg, se vendarle spodobi tudi, da drobiž pustimo oskrbniku (ponekod imajo za to pripravljene steklene posode z napisom) ali pa mu rečemo, naj znesek zaočkroži. Temu pravimo prispevek za kočico, saj ni namenjen komu, ampak nečemu – koči, da bi čez nekaj let, ko se bomo želeli skriti pred nevihto, še stala tam.

Ne gre pa samo za smeti ali denar. Precej smiselno je, da oskrbniku ali dnevniku obiska zaupamo, od kod smo prišli, kam gremo in morda še to, kake so razmere na poti ali v steni. Seveda objektivno in svojim izkušnjam in znanju primerno. S tem lahko marsikomu pomagamo, v nekaterih primerih pa lahko taka informacija celo reši življenje.

V gorskih kočah ne pričakujemo izobilja vsega, ampak tisto, kar tamkajšnje razmere dopuščajo. Da, tudi to je bonton. Večina se vsega tega najbrž drži, a vendar ... Ljudje radi pozabljamo ali postanemo prezahtevni. Tudi če je kdo že malce pozabil, kako je z bantom v gorskih kočah, ali pa morda o tem bere prvič, sem zadovoljna, saj vem, da ima v rokah *Planinski vestnik*, katerega namen je tudi izobraževanje vseh, ki hodijo v gore. Zaradi gore. Drugo lahko najdemo tudi v dolini. A pozor! Tam spet velja nekoliko drugačen bonton. ●

V gorskih kočah ne moremo pričakovati ponudbe, kakršna je v dolini.

Foto: Jure Senegačnik

Kolumna izraža stališče avtorja in ne nujno tudi uredništva in Planinske zveze Slovenije.

Panslovanstvo v naših gorah

120-letnica ustanovitve Češke podružnice SPD v Pragi

Danes nekoliko težje razumemo, zakaj so bili češki planinci tako zelo prisotni in aktivni v naših krajih prav na začetku organiziranega planinstva. A z mislimi se moramo postaviti v tedanji čas in se vživeti v kožo naših vrlih prednikov, ki so se upirali ponemčevanju naših gora, ker so ga izvajale nemške sekcije. Čehi so tedaj imeli enak problem kot Slovenci. Tudi oni so bili del skupne avstro-ogrske monarhije in v njej obravnavani kot ndržavotvorni narod. S trinajstimi odstotki so bili največja etnična skupina takoj za Nemci in Madžari.

Bila so to leta, ko je panslovanska¹ ideja med slovanskimi narodi še kako živela. Polovico monarhije je namreč sestavljalo slovansko prebivalstvo z okrnjenimi pravicami, še precej več pa ga je živelo na drugi strani meja. V Pragi je bil leta 1848 organiziran prvi Slovanski kongres z idejo o politični združitvi vseh slovanskih narodov, na katerem so izbrali tudi svojo zastavo, ki je temeljila na ruski. Posledice tega dejanja so še danes vidne. Večina v panslovansko gibanje vključenih držav ima v svojih zastavah še vedno prisotne vse tri panslovanske barve – modro, belo in rdečo, kar ob vsakem mednarodnem dogodku predstavlja velik izziv režiserjem, ki so odgovorni za slikovno podobo dogodka, ljudi pa spravlja v slabo voljo, ker prihaja do zamenjav.

¹ Ideja o kulturni vzajemnosti in politični združitvi vseh Slovanov.

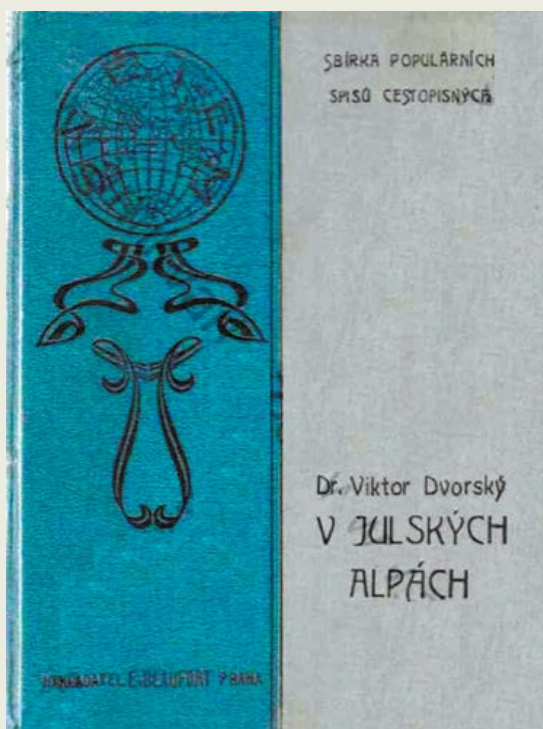
Češki turizem ob koncu 19. stoletja

Organizirana turistika se je na Češkem slabo razvijala in ob koncu 19. stoletja so si ljudje želeli spoznavati morje in visoke gore, tisto, česar doma ni bilo ali pa je bilo možno le v manjši meri. Na južni strani Visokih Tater se niso mogli udeleževati zaradi tedanjih političnih razmer; Tatre so si tedaj lastili Madžari, ki so si gorski turizem predstavljali precej drugače.

Čehi so postali dokaj pogosti obiskovalci naših gora, kamor so začeli zahajati po ustanovitvi Kluba čeških turistov v Pragi leta 1888, saj so jim predstavljale naše Alpe – naseljene s slovanskim narodom – najljubše gorovje. Zaradi podobnega jezika so se počutili domače, v nemških kočah in napisnih tablah ob poteh, ki so jih nadelovale nemške sekcije, pa so prepoznali skupno zlo, ki je zastrupljalo slovanski življenjski prostor. Nemške sekcije so bile na Češkem še bolj aktivne kot pri nas, zato so v Pragi po ustanovitvi Slovenskega planinskega društva začeli z zanimanjem opazovati nacionalni boj, ki se je odvijal v slovenskih gorah. Sklenili so, da se bodo priključili mladi slovenski planinski organizaciji in jo s svojimi močmi podprli v njenih prizadevanjih. Tako je pred sto dvajsetimi leti nastalo to zanimivo planinsko zaveznitvo.

Češka podružnica SPD v Pragi

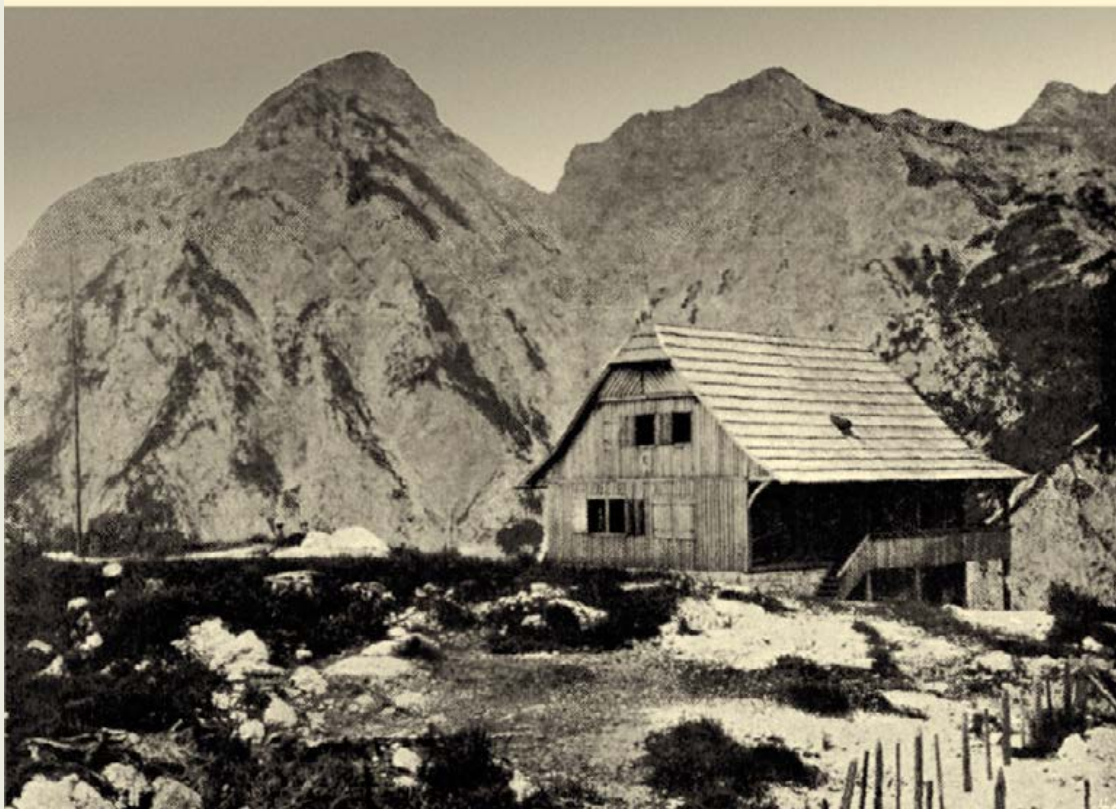
24. junija 1897 so v Pragi ustanovili Češko podružnico SPD, ki je kmalu postala zelo močna in je v največjem obsegu štela okoli šeststo članov, mnogo teh članov pa je bilo Slovencev, ki so študirali v Pragi. Predsednik podružnice je postal univerzitetni profesor dr. Karel Chodounský, za tajnika je bil izvoljen narodni poslanec dr. Bohuslav Franta, blagajnik pa je postal odvetnik dr. Stanislav Prachenský. Odbor SPD je na ustanovnem sestanku zastopal višji inženir Fran Tomšič, ki je v slovenščini pozdravil ustanovitelje in jim zaželel dobrega delovanja podružnice. Dogodek je bil v čeških očeh pomemben, saj mu je prisostvoval praški župan dr. Pidlipný in mu s svojo prisotnostjo dal dodatno težo.

Eden od vodnikov
po Juljcih, ki jih
je izdala Češka
podružnica SPD
leta 1906.

Vir: svetovni splet

Pasnetek Češke koče v času pred prvo svetovno vojno
Vir: Arhiv Planinskega vestnika

Čehi niso izgubljali časa in istega leta so pričeli izdajati svoj mesečnik *Alpský vestník* ter v uvodni številki zapisali, da se s tem dejanjem pridružujejo vrstam bratskih narodov, ki želijo ohraniti svoj značaj gora, ki jim od nekdaj predstavljajo domovino.

Zanimivo je, da so Čehi sprejeli odločitev, da ne bodo ustanavljali lastnega društva (ki ga prej niti niso imeli), temveč da bodo svoje združenje priključili slovenskemu, ki je imelo iste cilje. Slovencem je s tako močnim zaveznikom zelo narasla samozavest, saj je Češka s sedmimi milijoni prebivalcev v Avstro-Ogrski predstavljala najpomembnejšo slovansko etnično skupino, ki je bila hkrati tudi gospodarsko najbolj razvita od njenih pokrajin. To je bil glavni vzrok, da je vodstvo SPD tedaj Čehom dovolilo zelo veliko avtonomijo delovanja glede markiranja ter gradnje poti in planinskih koč v slovenskih gorah.

Za glavni kraj svojega delovanja so si na pobudo predsednika Chodounskýja izbrali Jezersko, kamor so Čehi zaradi dobrega reklamiranja začeli zahajati bolj množično, in tam ustvarili svojo poletno počitniško kolonijo. Ta že kmalu ni več zmogla zadostiti velikemu obisku, zato so se turisti preusmerili še v Kranjsko Goro, Radovljico, Kamnik, Postojno in premožnejši turisti tudi na Bled.

Aktivnosti na Jezerskem in v okolici

Čehi so že na začetku izrazili namero, da hočejo aktivno prispevati k razvoju turizma v slovenskih gorah ne le s popularizacijo planinstva, temveč tudi z

gradnjo planinskih poti, koč in skrbjo za vzgojo, ter v ta namen izdajati turistično in strokovno literaturo. *Alpský vestník* je imel stalni podlistek, ki je obravnaval turistiko in alpinizem v slovenskih gorah. Nasploh so bili člani češke podružnice v večini intelektualci in vsa njihova srečanja so bila obogatena s strokovnimi predavanji, povezanimi tudi s slovenskimi Alpami. Leta 1900 so priredili celo slavnostni večer ob stoletnici rojstva dr. Franceta Prešerna, za kar se jim je odbor SPD zahvalil s pozdravno brzojavko.

S svojo prvo kočjo so se Čehi spoprijeli nad Jezerskim, ki je bilo tedaj še zelo neokrnjeno, predvsem pa tam Nemci niso bili aktivni. Johannes Frischauf je sicer nemške sekcije opozarjal na to malo raziskano območje, vendar se jim ni zdelo smiselno angažirati, to pa so s pridom izkoristili Čehi. Frischauf je ob tem izkazal svojo politično neobremenjeno veličino in jim zelo pomagal, za kar se mu je predsednik Chodounský zahvalil na prvem mestu v svojem obsežnem poročilu o gradnji koče, pa tudi pot od koče do Mlinarskega sedla so Čehi iz hvaležnosti poimenovali po spoštovanem avstrijskem profesorju.

Gradnja Češke koče in planinskih poti

Načrte za Češko kočjo (*Česká chata*) je naredil dr. Podhrajský in njeno obliko povzel po tipični češki kmečki hiši. Organizacijo gradnje je prevzel Fran Kocbek, ki je z veliko spretnosti angažiral vse potrebne tesarje, mizarje in zidarje s kranjske in štajerske, saj jih je med domačini primanjkovalo. Les so posekali v gozdu pod

Koritniško kočo pod Mangartom je Češka podružnica dokončala leta 1909.

Vir: Svetovni splet

kočo. Svet so odkupili od jezerske občine, pri čemer so jim nemški agitatorji zmetali pod noge precej polen, a brez posebnega učinka.

26. julija 1900 je bilo svečano odprtje koč, ki se ga je udeležilo okoli dvesto petdeset planincev, med njimi sedemdeset Čehov. Blagoslov koč je opravil Jakob Aljaž, odprtju je prisostvoval tudi znani ljubljanski župan Ivan Hribar, o dogodku pa so obilno poročali vsi slovenski časopisi. Odprtje je dr. Chodounský zaključil z zelo podobnimi besedami kot Jakob Aljaž pet let prej ob odprtju svoje koč na Kredarici; namenjena bo vsem planincem, ne glede na narodnost – vendar naj bo obenem jasno, da so jo postavili Slovani in da stoji na slovanskih tleh.

Alpský vestník je redno priobčeval članke, s katerimi je svoje planince spodbujal k obisku Jezerskega in Češke koč ter nekaterih drugih turističnih ciljev. Odziv je bil zelo velik.

Mimogrede so Čehi gradili in markirali tudi planinske poti. Zgradili so pot na Mlinarsko sedlo, Grintovec, na Kočno in skozi Žrelo na Ledine s povezavo v Logarsko dolino. Nadelali so še pot na Vratca, naredili povezavo med Mrzlim dolom in Turskim žlebom, pot na Virnikov Grintovec, aktivni pa so bili tudi v širši okolici. Markirali so poti na Kriško goro, Tolsti vrh in na Obir. Izdali so obilico strokovne in vodniške literature po slovenskih gorah v češčini. Nasploh so bili zelo aktivni in v nekaterih delih občasno celo preseglji aktivnosti krovne SPD.

Gradnja druge koč in ideja o planinskem muzeju

V sekciji se je zaradi velikega števila akademikov pokazala potreba po ustanovitvi Češko-slovenskega

akademskega krožka (1903), ki je vsaka dva tedna prirejal predavanja svojih in tudi slovenskih predavateljev. Iz poročil *Alpskega vestnika*, ki jih je redno povzemal naš *Planinski vestnik*, pa je predvsem zanimiva ideja o ustanovitvi alpskega muzeja v Pragi, za katerega je akademski krožek že uspešno zbiral eksponate in kopije fotografij.

Člani akademiki so se srečevali ob raznih priložnostih, včasih tudi na skupnih turah. Na večdnevni turi v okolici Kanina jih je med drugimi spremljal dr. Henrik Tuma. Med navdušenimi akademiki obeh narodnosti se je razvila živahna debata in padel je predlog, da bi člani akademskega krožka, neodvisno od češke podružnice, ki je bila tedaj polno zaposlena s koč nad Jezerskim, razmislili o gradnji druge koč v dolini Koritnice. Naslednjega dne so akademiki v bovškem hotelu Pri pošti že priredili dobro obiskano veselico, od katere je šel čisti dobiček v fond za koč. Toda zalogaj je bil za akademski krožek, ki je štel le nekaj deset članov, prevelik. Kljub brezplačni parceli, ki jo je odstopila bovška občina, gradnja Koritniške koč ni tekla, in v surovem stanju so jo morali predati češki podružnici. Ta jo je dokončala in leta 1909 s pomočjo slovenskih navdušencev odprla (*Koritniška chata pod Mangartem*). Za njeno rentabilnost so skrbeli predvsem češki letoviščarji, ki so poletja preživljali v Kranjski Gori.

Razpad monarhije in konec Češke podružnice SPD

Kdo ve, kakšne bi bile pravzaprav danes naše gore, če bi obdobje tega zaveznitva trajalo še desetletja. Čehi, ki so se malo pred prvo svetovno vojno in po dograditvi karavansko-bohinjske železniške proge interesno

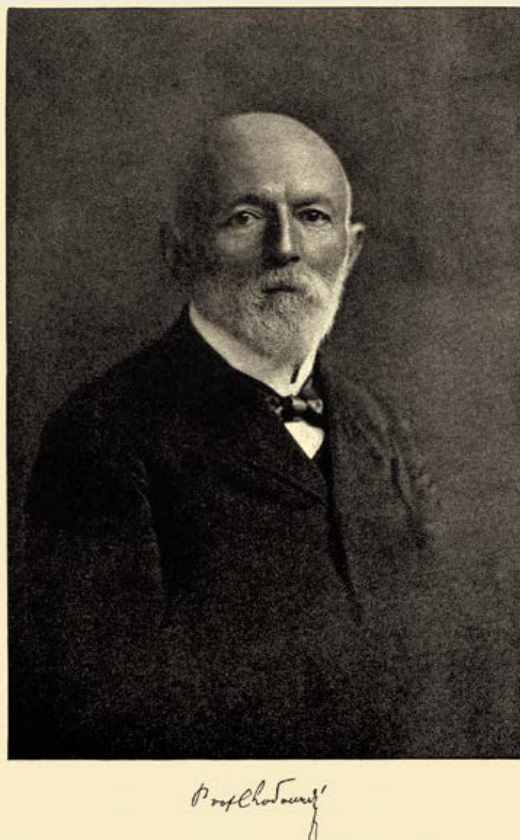

začeli spogledovati še s pokrajinami ob Jadranskem morju, so razmišljali tudi o gradnji tretje koče, Praške koče pod Savinjskim sedlom in četrte koče na Kriških podih, za katero je bila že pripravljena parcela. Govor je bil tudi o postavitvi koče v Zajzeri. Vendar napočila je prva svetovna vojna in vse je ostalo pri neuresničenih zamislih.

Po končani vojni in nastanku Jugoslavije se je na to izredno aktivno obdobje sodelovanja hitro pozabilo. Enako je bilo na Češkem, kjer zakoni nove države niso dopuščali društev s sedeži izven državnih meja, po drugi strani pa so se češkim planincem tedaj odprle Tatre. *Alpský vestník* je po šestnajstih odlično spisanih letnikih prenehal izhajati. Češka koča je pripadla SPD, ki je moralo krepko seči v žep, da je vse po vojni izropane koče spravilo v ustrezno stanje, in tako lahko ta koča še danes, praktično nespremenjena, sprejema pod svojo streho planince. Žal ne tudi Koritniška koča, ki je bila prav tako izropana, ozemlje pa je po rapalski pogodbi dve desetletji pripadalo Italiji, ki koče ni vzela pod okrilje, zato je propadla.

Zaključimo lahko, da je obdobje Češke podružnice SPD trajalo le šestnajst let, vendar je v zgodovini SPD pustilo zelo pomembne sledi. ◻

Viri: prof. Vladimír Murko: *Čehi in naše planine*, Planinski vestnik, 1953, št. 9, 10 in 11.

Dr. Karel Chodounský je bil znamenit zdravnik in farmacevt, profesor medicine ter idejni vodja in pobudnik ustanovitve Češke podružnice SPD. Vir: Wikipedija

BODITE NEUSTAVLJIVI

MAGNEZIJ Krka 300

Granulat za pripravo napitka vsebuje magnezijev citrat in vitamin B₂.

Magnezij in vitamin B₂ prispevata k zmanjšanju utrujenosti in izčrpanosti ter normalnemu delovanju živčnega sistema.

Magnezij prispeva tudi k delovanju mišic.

- ◻ Okus po pomaranči in limeti.
- ◻ Brez konzervansov.
- ◻ Brez umetnih barvil, arom in sladil.
- ◻ Ena vrečka na dan.

Prehransko dopolnilo ni nadomestilo za uravnoteženo in raznovrstno prehrano. Skrbite tudi za zdrav življenjski slog.

www.krka.si

NOVO

Slovenska planinska pot v enem dnevu

Želja velike večine slovenskih planincev je vsaj enkrat v življenju prehoditi Slovensko planinsko pot, to skoraj šeststo kilometrov dolgo traso od Maribora do Jadrana, ki na svoji poti zajame tako najlepše planinske poti, vrhove in razglede, priljubljene planinske kočice in znamenitosti, do katerih se sicer ne bi morda nikoli podali.

Na pobočju Prisojnika
Foto: Zdenka Mihelič

Projekt Slovenska planinska pot (SPP) v enem dnevu je skupni projekt Amfibije in Planinske zveze Slovenije z namenom združiti vse planinske in športne navdušence, pohodnike, tekače in gorske kolesarje, ki se z velikim veseljem podajajo v slovenski gorski svet. Slovenska planinska pot, ki je najstarejša vezna pot tako v Sloveniji, Evropi in tudi tovrstna vezna pot na svetu, je nastala na pobudo Ivana Šumljaka

Slovenska planinska pot (SPP):

- je bila odprta 1. avgusta 1953,
- ima trenutno 80 kontrolnih točk,
- dolžina poti: tlorisna dolžina: 584 km,
- dolžina po reliefu (tista, ki jo podajamo za dolžino SPP): 599 km,
- skupno vzpona: 45,2 km,
- skupno spusta: 45,5 km,
- se lahko prehodi v 28 dneh ali preteče v 7 dneh, 8 urah in 10 minutah (rekord Marjana Zupančiča iz 4. septembra 2015),
- povezuje 49 planinskih koč, 23 vrhov in pet slovenskih mest oz. naselij,
- spoštuje našo zgodovino (med točkami sta Slovenski planinski muzej in Bolnica Franja) in
- se poda v podzemlje Škocjanskih jam, ki so vpisane v seznam Unescove svetovne dediščine.

in poteka od Maribora čez Pohorje, prek Kamniških in Savinjskih Alp, Karavank, Julijskih Alp, Krasa do Ankarana (oz. Debelega rtiča) ob Jadranskem morju. Označena je s splošno oznako slovenskih planinskih poti, torej s Knafelčevo markacijo (rdeč krog z belo piko) in številko 1. Kar posameznik lahko samo sanja – premagati 599 kilometrov trase v enem dnevu s skupno 45,2 kilometra vzpona in 45,4 kilometra spusta, pa to s skupnimi močmi lahko dosežemo.

Dogodek bo potekal **v soboto, 30. septembra 2017**, od polnoči do polnoči. Celotno traso naše najdaljše in najbolj priljubljene vezne poti oz. transverzale v Sloveniji je organizator razdelil na 140 odsekov z namenom, da lahko v projektu sodeluje čim več navdušenih gornikov. Vsak udeleženec si v prijavi tabeli na spletni strani www.transverzala-1d.si izbere del trase, ki ga želi preteči, prehoditi ali prekolesariti, s traso pa morate opraviti prav na dan projekta, torej 30. septembra. Startnina za dogodek znaša deset evrov, pri čemer vsak udeleženec prejme spominsko majico in obrok na pikniku. Na posamezen odsek se lahko prijavi več posameznikov ali skupin. Dolžino poti, smer gibanja, začetno in končno točko ter uro pričetka si izberete sami, prav tako je lahko del SPP, ki si ga izberete, sestavljen iz poljubnega števila zaporednih odsekov. Želja organizatorjev dogodka je namreč združiti različne zvrsti planinstva in da udeleženi planinci, tekači in gorski oz. turni kolesarji zapolnijo celotno traso od starta do cilja, tudi na morebiti za koga manj zanimivem delu naše transverzale.

Piknik vseh udeležencev, ki boste prehodili, pretekli ali prekolesarili del poti SPP, bo organiziran naslednji dan po tem do zdaj še nikoli izvedenem dogodku, to je v nedeljo, 1. oktobra, pri Valvasorjevem domu pod Stolom, najbolj priljubljeni planinski koči v letih 2014 in 2016.

V primeru slabe vremenske napovedi bo dogodek prestavljen na naslednjo soboto, 7. oktobra, piknik pa na nedeljo, 8. oktobra, o čemer bodo prijavljeni pravočasno obveščeni.

Ni pomemben cilj, pomembna je pot in doživetja na tej poti. Tokrat je ta pot prav naša Slovenska planinska pot, ki ji lahko s svojim prispevkom prehojenega dela 30. septembra izkažemo spoštovanje in podporo na najboljši možni način. **◉**

Turnosmučarsko jamarstvo

Podzemni jami Menine planine

Pripeljala sva se do križišča gozdnih cest in parkirala ob veliko skladovnico bukove hlodovine. Ko sva se obuvala v pancarje in na smuče lepila pse, je iz smeri Gornjega Grada po poti mimo Strmčnika prišla skupina planincev. Na kratko smo se pogovorili in že so se odpravili naprej proti Menini.

Tokrat sva planirala pot mimo Petelinjeka in Velikega Medvedjeka do Medvedovega brloga in nazaj mimo doma na Menini, da bi obenem izmerila še dve jami. Snežilo je le par dni nazaj, zato je bila ta dan prava zimska idila. Drevesa so bila pokrita z snegom, vreme popolnoma jasno brez oblaka. Cesta se je blago vzpenjala navzgor, midva pa sva šla že pod gozdom, kjer je včasih stala Sandrova gozdarska kočica. Le skromni kamniti temelji še nakazujejo, kje je tam nekoč stala kočica. V letih po drugi svetovni vojni, ko Menina še ni bila na gosto prepredena z gozdnimi cestami, je kočica dajala zavetje številnim gozdnim delavcem, ki so bili na celotedenskem delu v gozdovih Menine planine. Kmalu sva šla mimo oznake za pot, ki vodi mimo Ovcjega stana do kočice na Menini. Malo naprej se cesta prevesi navzdol. Tam je lep razgled proti Radmirju in naprej proti Goltem in Smrekovcu. S psi na smučeh je šlo le počasi navzdol, premikalo pa se je le. Ko sem pred leti kupoval turnosmučarsko opremo, nisem imel v mislih veličastnih spustov po pršiču nekje v visokogorju, ampak me je vodila le skromna želja, da bi laže hodil po zasneženi pokrajini.

Spodaj sva se zaustavila, saj se je cesta začela spet vzpenjati. Dan je bil res prekrasen. Tu in tam je med smrekami posijalo sonce, da se je zableščalo na snegu. Bila sva na koncu ceste pod Petelinjekom. Iz doline so se zaslišali glasovi smučarske tekme smučarjev starodobnikov v Bočni. Na vlaki, ki je vodila dalje, so bile v snegu prave umetnine, ki jih je naredil veter v snežnih zametih. Veter tu zgoraj na Bočkih tratih večkrat gospodari. Na Bočki trati se začnejo obširni meninski pašniki, kjer se poleti pase mnogo govedu. Zdaj pa je pokrajina počivala pod debelo snežno odejo. Krenila sva levo na razgledni vrh, ki se pne med Petelinjekom in Velikim Medvedjekom. Z njega so se odprli razgledi na vse strani, najboljši proti Kamniško-Savinjskim Alpam – vse od Dleskovca na desni pa do Kalske gore na levi. Fotografiral sem in užival v lepem dnevu. Nekaj časa sva se razgledovala, vendar je kmalu postalo hladno in treba je bilo iti naprej, da sva se ogrela.

Spustila sva se navzdol po robu vrtače in nadaljevala desno navzgor proti skupini dreves, kjer je vhod v jamo. Okoli jame je napeljana ograja. Jama je

domačinom že dolgo znana, ni pa še registrirana. Vanjo je pred leti padla krava. Dolgo so jo iskali po meninskih pašnikih in ugibali, kaj se ji je zgodilo. Pozneje so jo našli v jami že mrtvo. Po sledih se je videlo, da krava ni poginila ob padcu v jamo, ampak kasneje od lakote in žeje. Hitro sem pripravil opremo za merjenje jame. Rafko je v zvezek narisal tabelo za vnos podatkov. V *transportko* sem zložil laserski daljinomer, kompas, naklonomer in fotoaparater ter se previdno spustil v brezno, v pomoč mi je bila osemmilimetrska vrv. V turnih pancarjih je bilo vse prej kot lahko. Spodaj sem stopil na nasutje prsti, lesa in snega ter začel z merjenjem in fotografiranjem, Rafko pa je zgoraj zapisoval podatke. Jama se spodaj razdeli v več krakov. Nekaj je kapniškega okrasja, nisem pa čutil nikakršnega prepaha, ki je največkrat pokazatelj, da se jama nadaljuje. Na dnu sem našel okostje krave. Previdno sem se vračal nazaj. Ko sem priplezal iz teme na sonce, se mi je zableščalo, da sem težko gledal. V zvezek sem z GPS naprave prepisal koordinate.

Za tisti dan sva se namenila, da bova izmerila še eno jamo – že dolgo znani Medvedov brlog, kakor so jo poimenovali domačini. Jama se pričinja v plitvi vrtači ob poti, ki poteka od Bibe planine proti domu na Menini. Je vodoravna, v zimskem času lepo okrašena z ledenimi kapniki po tleh in stenah. Drugega kapniškega okrasja nima. Največji prostor je dolg dobrih deset metrov in širok dva metra in pol.

Ob prihodu iz Medvedovega brloga je bilo zunaj že topleje. Tisočeri biserčki so sijali z zasneženih dreves, sneg se je prhutaje usipal na tla. Pot sva nadaljevala naprej proti planinskemu domu, ki je pozimi med vikendi in prazniki vedno odprt, da se utrujen pohodnik lahko pogrjeje in spočije. Tudi tokrat je bil v domu prijazen dežurni in več planincev, ki so prišli z gornjegrajske in kamniške strani. Ko sva stopila iz tople kočice, je bilo v senci zelo hladno, zato sva se odpravila naprej. Sledil je lep spust do kažipota za pot čez Ovcji stan mimo Jespe, kjer sva zavila desno proti Lovski koči na Ravničah. Po uživaškem spustu po strmini nad kočico sva izbrala pot navzdol po gozdni vlaki in po cesti do avta. Tokratni sprehod po meninskih prostranstvih je bil tako pri kraju. Ko sva bila pri avtu, se je dan že poslavljaj. ○

Med Tuhinjsko in Zadrečko dolino

Menina planina

Več virov navaja, da je Menina planina (ali krajše Menina), ki spada h Kamniško-Savinjskim Alpam, prostrana, kraška, deloma z gozdom porasla planota, s širino okoli 5 kilometrov in dolžino okoli 10 kilometrov. Najvišji vrh Vivodnik, na katerem je razgledni stolp, komajda presega višino 1500 metrov (1508 m), sicer pa planota leži na nadmorski višini med 1200 in 1500 metri.

Na travnati planoti Smrekovec stoji lep planinski dom, ki ga je PD Gornji Grad v letih 2011–2016 temeljito obnovilo z več kot 2000 udarniškiimi prostovoljnimi urami. Gornjegrajski planinci imajo dom resnično radi. Vsako leto imajo delovno akcijo za pripravo drv, da je lahko dom odprt za konec tedna tudi v zimski sezoni, ko dežurajo kar člani društva.

Zaradi zanimive lege je Menina s številnimi možnostmi raznolikih dostopov priljubljen cilj planincev.

Z južne strani, iz Tuhinjske doline se lahko na Menino povzpemo iz Snovika (najdaljši pristop, 5.30 h), pa iz vasi Golice, Češnjice v Tuhinju in Okrog pri Motniku (2.30–3 h), iz Motnika (3.15 h) ali pa z Vranskega (4 h), lažji pristop, z manj višinske razlike, je s prevala Lipa, ki loči Menino planino in Dobroveljsko planoto (3.15 h).

S severne strani – iz Zadrečke doline se lahko povzpemo na Menino iz vasi Volog (4.30 h) in Bočna (4.30 h), najbolj obiskani s te strani so verjetno trije

pristopi iz Gornjega Grada (3 h), dokaj dolg je tudi pristop iz Nove Štife (4 h), z zahodne strani pa lahko dostopimo na Menino planino s prevala Črnivec (4.15 h). In še kakšen pristop sem izpustila – z avtom se da pripeljati še kam višje in temu primerno so krajši pristopi. A zakaj bi si skrajšali uživanje v naravi?

Nadzemni in ...

Menina planina ni priljubljena samo pri planincih. Radi jo obišejo tudi gorski kolesarji, v začetku poletja oživijo planine na Menini planini, kjer se pase živina. Na njej so številne lovske opazovalnice, ponekod vidimo tudi zimske markacije za tiste, ki se na Menino odpravijo pozimi. Poleg bogate favne in flore bomo opazili tudi vrtače, saj je Menina v celoti kraška planota.

... podzemni svet

Območje Menine je tudi raj in izziv za jamarje. Jamarji so do zdaj raziskali in dokumentirali okoli 30 jam. Največ so jih odkrili člani jamarskega kluba Tirske zmaj iz Ljubnega ob Savinji. Gotovo jih je še več, saj raziskave še potekajo.

Planinec in jamar Rafko Žerovnik je 23. decembra 2016 našel vhod v jamo, o kateri je do zdaj le slišal – jamo je menda pred 50 leti odkril divji lovec iz Nove Štife, kasneje pa vhoda niso več našli. Jama, ki je od

planinskega doma oddaljena dobro uro hoje po dokaj zahtevnem terenu, je veličastna, seveda v celoti še ni raziskana, ocenjujejo pa, da ima okrog 150 metrov rovov. Bogata je s kapniki in skoraj nedotaknjena, zato so vhod zavarovali. Poimenovali so jo Božična jama. Koliko neraziskanih jam je še na tem koncu, ne ve prav nihče.

Prečenje Menine

Že od nekdaj sem si želela, da bi Menino planino prečila od Vranskega do Gornjega Grada, ali pa kar do Črnivca. Ko bi le bile povezave z javnimi prevoznimi sredstvi boljše! Želja je dolgo tlela in se končno uredila – malo drugače, kot je bilo sprva načrtovano, a z visoko dodano vrednostjo.

V začetku aprila sva zjutraj pustila avto na Vranskem in se dogovorila za prevoz do Snovika. Tam nas smerne table opozorijo na pot do sv. Miklavža in Prevalo, o Menini pa ni govora. Saj že za Prevalo piše, da je hoje 3.15 h – pa ni tako daleč. Je pa res, da je do Menine kar dobrih pet ur hoje.

Naprej sva šla skozi gozd do vasi Hruševka in se povzpela na Goro do z obzidjem obdane cerkve sv. Miklavža, ki jo pisni viri omenjajo že leta 1526. Kakšno uro sva potrebovala do sem. Škoda, da brunarica ni bila odprta, prav z veseljem bi kaj popila, saj se je temperatura na prvoaprilski dan že precej dvignila

Pogled z Menine planine proti Medvednjaku in Nazarju
Foto: Franci Horvat

pokaže drug za drugim. Na makadamski cesti sva spet lahko malo zadihala. Dodatno sva si oddahnila še, ko sva nekaj metrov od poti zagledala množico cvetov lapuha in ga hitro nekaj nabrala za zimske dni, ko se bova bojevala zoper prehlad.

S ceste se odcepi pot proti Prevali. Na začetku nič kaj prijeten, strm kolovoz, ki pa kasneje preide v potko, naju je med zeleno preprogo čemaža v dobre pol ure pripeljal do Prevale. Tukaj se nama je odprl pogled na Kamniško-Savinjske Alpe in Karavanke, prav pred nama pa sta se bohotila Lepenatka in Veliki Rogatec. Premamila naju je prijetna klopca. V bližini v kamen vklesane kapelice s kipom Marije je tudi zvonček, ki so ga po pripovedovanju domačinke iz Nove Štifte uredili pohodniki – romarji iz Zagorja ob Savi, ki že 23 let vsako leto peš hodijo po tej poti do Radmirja.

Sestopila sva do planine Ravni in kmalu prispela do naslednje planine Travnik, kjer naju je pozdravil napis, da bova do Doma na Menini planini potrebovala še dve uri. Na nobeni od planin ni bilo nikogar, midva pa sva morala biti pri pitju vode kar skromna. Ja, dolga je pot, posebej, če postajaš žejen ... A nisva hotela preveč misliti na žejo in na to, kaj si bova privoščila v domu. Občudovala sva lepo razcvetene telohe in žafran, ki so se sramežljivo pripravljali, da razprejo cve-tove, saj je vse kazalo na to, da so bili travniki morda še pred dvema dnevoma prekriti s snegom. Pot je postajala vse prijaznejša, ko sva stopala po še od snega nekoliko razmočenih travnikih. Na poti skozi gozd sva

Planinska kočica na Menini planini
Foto: Franci Horvat

in vse bolj sem razmišljala o tem, da do najinega današnjega cilja vode ne bo. Turistično društvo je lepo uredilo okolico, postavili so tudi "vetrnico" z napisi vrhov – torej, kadar je jasno, lahko poleg vrhov Kamniško-Savinjskih Alp in Karavank vidimo tudi Snežnik, Kum in Boč.

Na Komnu, v ozadju Menina planina
Foto: Franci Horvat

Po krajšem delu poti po makadamski cesti sva se začela vzpenjati po grebenu. Ko sem že tretjič pomislila, da bo grebena konec, sem se spomnila, da se mu pravzaprav reče V grebenih. Res se kar nekaj grebenov

občudovala velikansko mravljišče, se čudila, koliko je vrtač, in uživala v razgledu, ki bi bil še lepši, če bi bilo več jasnine. A sva bila kljub temu zadovoljna.

V planinskem domu gostov skoraj ni bilo več. V glavnem so se že odpravili v dolino, tistih z avtomobili še ni bilo, saj cesta zaradi snega še ni dopuščala vožnje prav do doma. Dežurni oskrbnik je s svojo ekipo hitro poskrbel za to, da nisva bila žejna. Po počitku sva se napotila še na Vivodnik, na razgledni stolp, ki pa tudi ni ponudil posebej čistega razgleda.

Prijetno presenečenje in steklenica vode

Mislila sem, da bova v koči prespala poleg dežurnega samo midva. A sva izvedela, da se pripravlja srečanje prijateljev, in prijazno sva bila povabljena, da se jim pridruživa. Ta večer je bil resnično prava dodana vrednost najinega pohoda. Ne le zaradi okusne hrane, ki so jo gostje prinesli in jo tovariško delili z nama, navdušila naju je njihova preprosta srčnost, kako so naju sprejeli medse, kakor da se že dolgo poznamo, in še dolgo smo prepevali vsem znane pesmi. Saj ni prvič, da bi planinci prepevali, mislim pa, da še nikoli nisem slišala, da bi neka družba ob spremljavi kitare – ali pa tudi brez – pela tako ubrano, celo dvoglasno. Resnično jih je bilo lepo poslušati. Malo sem bila razočarana, ker se v sobo, v kateri sva spala, ni slišalo čisto nič, saj sem se veselila, da jih bom pred spanjem lahko še malo poslušala ... Za zajtrk sva bila deležna njihove domače salame, savinjskega želodca in doma pečenega kruha.

Božansko. Bilo pa je še nekaj, kar me je posebej ganilo. Zvečer smo namreč pili veliko vode in zelo malo (skoraj nič) alkohola, tako da je na koncu vode zmanjkalo. A ne povsem. Zjutraj je dežurni povedal, da nama je prihranil eno steklenico za na pot. Neverjetno, koliko lahko pove ena sama, pollitrska steklenica mineralne vode. O tem, da kljub prijetnemu, brezskrbnemu večeru ni pozabil na naslednji dan, na najino morebitno stisko, o srčnosti in o planinskem duhu dežurnega Braneta. Res nama je prav prišla!

*V Jespi
Foto: Bernard Štiglic*

*Jutro na Menini
planini, v ozadju
pahljača najvišjih
vrhov Kamniško-
Savinjskih Alp
Foto: Bernard Štiglic*

Dom na Menini planini, v ozadju Špic, 1499 m
Foto: Andreja Erdlen

Kjer se konča svet

Najin pohod po planoti sva nadaljevala do drugega najvišjega vrha Menine planine – na Šavnice, na Goli vrh, ki je razgleden in vsekakor vreden obiska. Je to res tam, kjer "se konča svet"? Ko sva pred štirinajstimi dnevi hodila tod v bližini, naju je prijazno povabil na kavo zakonski par, ki ima na prevalu Slopi prijeto počitniško hiško. Vprašala sem, kje se pravzaprav začne Menina. Rafko, ki je včasih živel prav na prevalu Slopi, mi je povedal, da so, ko so bili še otroci, gledali proti Šavnicam, skrajnemu vzhodnemu predelu vršnega platoja Menine planine (op. p., najvišji vrh Goli vrh, 1427 m, je tudi najvišji vrh občine Nazarje) in zdelo se jim je, da se začne Menina tam, kjer se konča svet. Pa se ne. Začne se delček novega, prekrasnega sveta.

Pri sestopu sva se dodobra nagledala noric, ki so pokrivale strmo pobočje Šavnic, in sestopila do ceste, ki pelje proti planini Biba. Po širokem, ne preveč udobnem kolovozu sva prispela na preval Slopi. Tukaj sva želela poravnati najin "dolg". Pa ni bilo mogoče, zato sva kavo obesila kar na kljuko počitniške hiške, v kateri smo klepetali z Rafkom in Ido – upam, da jo bo sta našla.

Na poti do Lipe sva se povzpela na Slomnik, z Lipe pa še do cerkve sv. Jošta in na Vranskem zadovoljna zaključila pohod.

Menina na kratko

Za konec naj strnem vtise o Menini, naravi in ljudeh, ki sem jih srečala in spoznala pri pohodih in pisanju tega članka: Menina planina je čudovit dar narave, ki se ga domači planinci in ostali ljubitelji narave zelo dobro zavedajo, ga spoštujejo in negujejo. Ponosni so na Menino in radi jo imajo. Ni daleč od Ljubljane, je zelo blizu Velike planine, zato ji je podobna, a tudi drugačna. Na Menini planini ni žičnice, vlečnic, je pa tukaj prekrasna narava, vzorno vzdrževan planinski dom ter več miru in tišine kakor na Veliki planini. Vsi, ki sem jih srečala, jih prosila za informacije, so mi z velikim veseljem in takoj pomagali. Hvala vsem! ◉

Obhodnice

Menina planina je točka Razširjene slovenske poti, z Vranskega čez Menino planino v Gornji Grad vodi Pot kurirjev in vezistov NOB, je tudi točka Kamniške planinske poti in še katere.

Zanimivosti:

Vivodnik, vrh z lesenim razglednim stolpom, jama Jepsa (ni osvetljena, poti niso prav nadelane), Goli vrh – razgledni vrh nad planino Biba. Na območju Menine planine je kar nekaj spomenikov NOB, ki pričajo o bojih, ki so se odvijali na tem območju med drugo svetovno vojno.

Razgledni stolp na Vivodniku
Foto: Franci Horvat

Informacije

Dostop: Izhodišča za ture na Menino planino so ob glavnih cestah Kamnik–Gornji Grad (Črničev, Gornji Grad), Kamnik–Vransko (Golice) in Ljubljana–Celje (Vransko).

Literatura: Vladimir Habjan, Jože Drab, Andraž Poljanec, Andrej Stritar: *Kamniško-Savinjske Alpe*. PZS, 2004.

Zemljevida: *Posavsko hribovje, zahodni del*, PZS, 1: 50.000; *Kamniško-Savinjske Alpe*, PZS, 1: 50.000.

Menina (Vivodnik, 1508 m) iz Gornjega Grada

KSA

Za vzpon na Menino planino iz Gornjega Grada priporočamo pot mimo cerkvice sv. Florjana, izpred katere se nam odpre lep pogled na Gornji Grad in okoliške vrhove. Iz Gornjega Grada se lahko v kopnem z avtomobilom pripeljemo prav do Doma na Menini planini (vmes manjša parkirišča). Poleg opisanih poti na Menino iz Gornjega Grada vodi še ena markirana pot mimo kmetije Strmčnik.

Zahtevnost: Nezahtevna označena pot

Oprema: Običajna planinska oprema

Višinska razlika: 1072 m

Izhodišče: Gornji grad, 436 m. Parkiramo v središču Gornjega Grada, na parkirišču pred cerkvijo.

WGS84: N 46,296262°, E 14,806424°

Koča: Dom na Menini planini, 1453 m, telefon 041 909 540 (poletna sezona), 041 354 563 (zimna sezona)

Časi: Gornji Grad–Dom na Menini planini 3 h

Dom na Menini planini–Vivodnik 15 min.

Vivodnik–Gornji Grad 2.45 h

Skupaj 6 h

Sezona: Kopni letni časi, pot je po navadi zgažena tudi v snegu.

Vodnik: Vladimir Habjan, Jože Drab, Andraž Poljanec, Andrej Stritar: *Kamniško-Savinjske Alpe*. PZS, 2004.

Zemljevida: *Posavsko hribovje, zahodni del*, PZS, 1 : 50.000; *Kamniško-Savinjske Alpe*. PZS, 1 : 50.000

Vzpon: Markacije ob glavni cesti nas privedejo do razpotja (desno pot čez

Smo v Gornjem Gradu. Kam bomo zavili? Foto: Andreja Erdlen

Menina (Vivodnik, 1508 m) iz vasi Golice

KSA

V Domu na Menini planini vedo povedati, da pride največ planincev na Menino z juga iz Tuhinjske doline. Vasi, ki jih imajo planinci za izhodišče, so namreč blizu Ljubljane – ali pa tudi avtoceste Ljubljana–Maribor. Opisana je pot iz vasi Golice, ostale poti na Menino planino so tudi dobro označene.

Zahtevnost: Nezahtevna označena pot

Oprema: Običajna planinska oprema

Višinska razlika: Približno 950 m

Izhodišče: Vas Golice, 575 m. Na cesti Vransko-Kamnik, skozi Tuhinjsko dolino, za prelazom Kozjak, se pri bencinski črpalki v desno odcepi cesta proti vasem Golice, Češnjice v Tuhinju in Okrog pri Motniku. Tu zavijemo desno (levo, če peljemo iz Kamnika proti Vranskemu) in nato le nekaj metrov naprej parkiramo na primernem prostoru ob avtobusni postaji.

WGS84: N 46,219307°, E 14,790966°

Koča: Dom na Menini planini, 1453 m, telefon 041 909 540 (poletna sezona),

Vivodnik na Menini planini Foto: Andreja Erdlen

041 354 563 (zimna sezona)

Časi: Golice–Vivodnik 2.45 h

Vivodnik–Dom na Menini planini 15 min.

Dom na Menini planini–Golice 2.30 h

Skupaj 5.30 h

Sezona: Kopni letni časi

Vodnik: Vladimir Habjan, Jože Drab, Andraž Poljanec, Andrej Stritar: *Kamniško-Savinjske Alpe*. PZS, 2004.

Zemljevid: *Posavsko hribovje, zahodni del*, PZS, 1 : 50.000

Vzpon: Z razpotja v neposredni bližini

Menina (Vivodnik, 1508 m) iz Gornjega Grada

KSA

Borovnico), mi pa nadaljujemo naravnost proti Menini planini. Za kapelico zavijemo desno na gozdno cesto, ki preide v strm kolovoz. Po desni strmi poti pridemo do prevala, kjer se levo odcepi pot k sv. Florjanu (razgledna točka), ali pa izberemo položno pot, ki se višje priključi strmi poti. Nadaljujemo naravnost po markirani poti, ki nas čez strma pobočja pripelje do ceste na Menino planino, ki jo prečkamo, in sledimo oznakam čez travnik do domačije Šemprimožnik (spodaj so omejene

možnosti parkiranja). Kmalu nad kmetijo ponovno stopimo na cesto, oznake za Menino planino pa nas usmerijo na dobro označeno pot, ki vodi do naslednjega parkirišča. V nadaljevanju vzpona hodimo nekaj časa po strmem Ustranem klancu, nakar nas v zmerenem vzponu pot pripelje do razpotja (desno pot čez Borovnico). Višje pridemo na Prag, 1170 m, s katerega sestopimo in gremo mimo Kopalnice. Na naslednjem označenem razpotju zavijemo levo in čez Ovčji

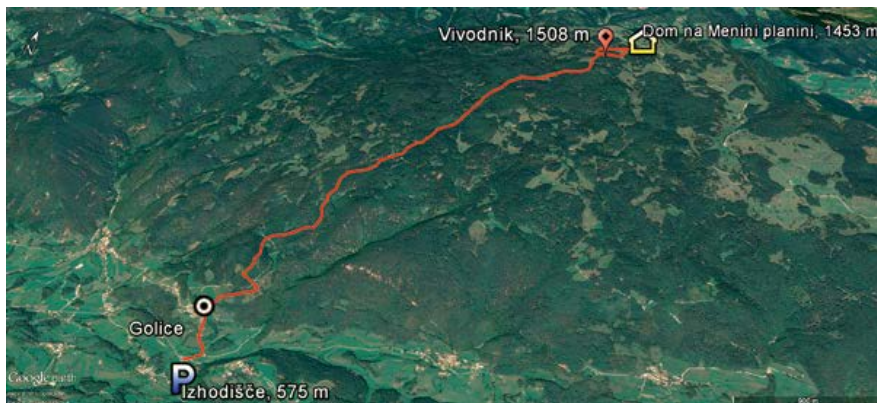
stan pristopimo do Doma na Menini planini, 1453 m. Od doma nadaljujemo jugozahodno skozi gozd in čez travnik do Vivodnika, 1508 m, z lesenim razglednim stolpom.

Sestop: Pri domu v zahodni smeri sledimo oznakam do razpotja (naravnost Črnivec), kjer zavijemo desno, in čez Jespo (v bližini jama Jespa) in cesto ter mimo odcepa poti za Strmčnik (levo) pridemo na novo razpotje. Nadaljujemo naravnost, se mimo Kopalnice kratko povzpemo na Prag in pri naslednjem razpotju izberemo pot v levo (desno pot mimo Šemprimožnika). Sestopamo (vmes desno neoznačena pot) do gozdne ceste, s katere spet stopimo na pot, ki se razširi v strm kolovoz in po njem pridemo med prve hiše, kjer sledimo oznakam do že znanega razpotja (desno pot mimo Šemprimožnika) ter do izhodišča.

Andreja Erdlen

Menina (Vivodnik, 1508 m) iz vasi Golice

KSA

izhodišča nas planinske table usmerijo proti Domu na Menini planini. Po asfaltni cesti (ne prepustimo se skušnjavi, da bi prečkali travnik) se napotimo v vas Golice. Za drugo hišo v vasi nas markacije usmerijo desno na nekoliko strmejšo cesto, ki se že po nekaj metrih konča, in nadaljujemo pot po kolovozu, ki se vzpne ob dvorišču, in nato po poti, ki preči pašnike in nas pripelje v gozd. Na razpotjih sledimo

oznakam za Menino planino (ponekod tudi table brez napisa). Pri spomeniku NOB, ob katerem je korito z vodo, zavijemo ostro levo po večinoma dobro označeni poti. Ko prečkamo nekoliko širšo gozdno cesto, nadaljujemo vzpon proti Domu na Menini planini (levo Tuhinj, desno Biba planina). Pot naprej postane nekoliko težje sledljiva, zato moramo biti pozorni na markacije. Na naslednjem označenem razpotju nas

oznake za Vivodnik usmerijo desno na strmo stezico, po kateri v dveh minutah prispemo na najvišji vrh planote Vivodnik, 1508 m, kjer stoji manjši leseni razgledni stolp.

V bližini vpisne skrinjice na vrhu je začetek markirane poti, ki se začne spuščati proti Domu na Menini planini, 1435 m. Pot zavije nekoliko v levo, preči gozd in nas v rahlem vzponu pripelje do označenega razpotja, kjer se nam z leve priključi pot, ki obide vrh Vivodnika. Nadaljujemo naravnost proti Domu na Menini planini.

Sestop: Sestopimo po poti vzpona, vendar ne gremo čez vrh, ampak izberemo markirano pot, ki v desno obide vrh Vivodnika.

Andreja Erdlen

Menina (Goli vrh, 1427 m) z Vranskega čez Šavnice

KSA

Pristop na Menino planino z Vranskega – poleg vzpona na Goli vrh – spada med najdaljše in morda prav zaradi Golega vrha najlepše pristope. Lahko si ga nekoliko olajšamo, tako da se odpeljemo do prevala Lipa, ali pa ga popestrimo še z vzponom na Smolnik, ki le za 2 metra presega višino 1000 metrov.

Zahtevnost: Nezahtevna označena pot

Oprema: Običajna planinska oprema

Višinska razlika: Približno 1300 m

Izhodišče: Vransko, 340 m. Vas leži ob glavni cesti Ljubljana–Celje, veliko parkirišč je v središču kraja.

WGS84: N 46,242589°, E 14,948698°

Koča: Dom na Menini planini, 1453 m, telefon 041 909 540 (poletna sezona), 041 354 563 (zimski sezona)

Časi: Vransko–Dom na Menini planini (čez Šavnice) 4.30 h

Dom na Menini planini–planina Biba–Vransko 3.30 h

Skupaj 8 h

Sezona: Kopni letni časi

Vodnik: Vladimir Habjan, Jože Drab,

Andraž Poljanec, Andrej Stritar: *Kamniško-Savinjske Alpe*. PZS, 2004.

Zemljevid: *Posavsko hribovje, zahodni del*, PZS, 1: 50.000

Vzpon: Z Vranskega se napotimo po

asfaltni cesti proti prelazu Lipa, 721 m. Tik pred vasjo Vologa (po približno 3 kilometrih hoje po cesti) nas markacije usmerijo levo na makadamsko cesto, ki vodi do nekdanjega Lovskega

Obsežna travnata pobočja – Slopi Foto: Andreja Erdlen

Menina (Vivodnik, 1508 m) s Črničva

KSA

Pot s Črničva je sicer dolga, vendar je zaradi višjega izhodišča zanjo treba manj napore za premagovanje višinskih metrov. V času paše živine živine bomo morda dobili kakšno tekočino za tešenje žeje tudi na planinah Ravni in Travniki. Po pripovedovanju nekaterih spada pot od Črničva do Doma na Menini med najbolj obiskane turnosmučarske poti na tem območju.

Zahtevnost: Nezahtevna označena pot

Oprema: Običajna planinska oprema

Višinska razlika: Približno 750 m

Izhodišče: Prelaz Črnivec, 902 m. Čez prelaz pelje cesta Kamnik–Gornji Grad. WGS84: N 46,260483°, E 14,702611°

Koči: Gostišče GTC 902 Črnivec, 902 m; Dom na Menini planini, 1453 m, telefon 041 909 540 (poletna sezona), 041 354 563 (zimski sezona)

Časi: Prelaz Črnivec–Dom na Menini planini 4.15 h

Dom na Menini planini–Vivodnik 15 min.

Vivodnik–prelaz Črnivec 4 h

Skupaj 8.30 h

Planina Ravne na poti s Črničva, zadaj levo Lepenatka in Veliki Rogatec Foto: Andreja Erdlen

Sezona: Kopni letni časi, pozimi je to ugoden teren za turno smuko.

Vodnik: Vladimir Habjan, Jože Drab, Andraž Poljanec, Andrej Stritar: *Kamniško-Savinjske Alpe*. PZS, 2004

Zemljevida: *Posavsko hribovje, zahodni del*, PZS, 1: 50.000 (delno); *Kamniško-Savinjske Alpe*. PZS, 1: 50.000

Vzpon: Po makadamski cesti gremo mimo gostišča na prelazu Črnivec

Menina (Goli vrh, 1427 m) z Vranskega čez Šavnice

KSA

doma na Orehovici. Po približno 700 metrih se s ceste odcepi markirana pot v gozd. (Včasih je pot vodila naravnost po cesti, a je prestavljena zaradi popadljivih psov pri nekdanjem lovskem domu. Pozor! Na zemljevidih je pot vrisana še po starem.) Po tej poti dosežemo gozdno cesto, nato gremo levo do zdaj že opuščene kmetije Jeseničnik.

Pri kmetiji Jeseničnik nadaljujemo čez dvorišče, pri gospodarskem posloju zavijemo desno na kolovoz, ki

se prečno vzpne proti levi, pri tem pa prečimo razgledno travnato senožet, s katere se nam odpre lep pogled na Posavsko hribovje. Ko pot preide v gozd, zavije ostro v desno, nato pa se nekoliko strmeje vzpenja do slabše gozdne ceste, kjer se nekoliko naprej rahlo v levo odcepi širok kolovoz, ki nas po nekaj minutah hoje pripelje na obsežna travnata pobočja, imenovana Slopji. Ko pridemo iz gozda, na desni strani opazimo osamljeno hišo, mi pa nadaljujemo po slabše vidnem

kolovozu do sredine travnatega pobočja. Tu naletimo na nekoliko širši kolovoz, ki mu sledimo v desno (oznake), in v rahlem spustu pridemo do manjšega zaselka. Prekoračimo pašno ograjo in stopimo na cesto, ki ji sledimo proti zahodu. Cesta po desni strani obide zaselek in nas pripelje do roba gozda, kjer stopimo na strmo pot skozi gozd, ki nas pripelje do makadamske ceste, ki pelje na planino Biba. Mi pa zavijemo desno najprej čez pašnik, nato skozi gozd in po razmeroma strmi poti pridemo na travnik pod razglednim Golim vrhom, 1427 m. Pot nadaljujemo po grebenu oziroma tik pod grebenom mimo odcepa za Šmartno ob Dreti (desno) do makadamske ceste, ki pelje na planino Biba. Cesta vodi prav do Doma na Menini planini, 1453 m, markirana pot pa preseka nekaj ovinkov.

Sestop: Od Doma na Menini planini gremo po poti za planino Biba in naprej po poti vzpona nazaj na Vransko.

Andreja Erdlen

Menina (Vivodnik, 1508 m) s Črničva

KSA

proti Menini planini. Na označenem razpotju sledimo levo cesto proti izletniški kmetiji Toman, mimo nekaj manjših lesenih hišk – pri zadnji nadaljujemo pot po zgornji desni cesti (oznake). Ko nas vzpenjajoča se cesta pripelje v gozd, nas po nekaj minutah markacije usmerijo rahlo desno na pot, ki se vzpenja vzporedno s cesto. Kmalu se vrnemo na kolovoz, na razpotju kolovozov

pa gremo naravnost po razmeroma strmi kolovozni poti, ki pa se kmalu položi. Pozorni moramo biti na markacije, ki nas usmerijo na vzporedno pot in nas pripeljejo do križa z vpisno knjigo.

Pot po nekoliko zaraščeni poti in nato po kolovozu nas pripelje do pašne ograje in čez pašnike do roba planine Ravne s pastirsko kočjo (desno pot iz Snovika čez Prevalo).

S planine Ravne se pot proti Domu na Menini planini in planini Travnik najprej rahlo vzpne in hitro pride v gozd. Priključni se širokemu kolovozu, ki vodi s planine Travnik, v nadaljevanju pa gre mimo križa in zvona, kjer zavije v desno, sprva zložno, nato pa v zmeren vzponu čez pašnike. Višje gremo skozi gozd in pridemo na makadamsko cesto, ki ji sledimo v desno, nato pa nas markacije usmerijo desno na pot, ki kasneje cesto ponovno preči, in nas pripelje na pašnike Menine planine. Poti z nekaj krajšimi vzponi in spusti se z leve priključi še poti iz Gornjega Grada (mimo Jespe), kmalu zatem pa pridemo do Doma na Menini planini, 1453 m, in nato se v jugozahodni smeri skozi gozd in čez travnik povzpemo še na Vivodnik z lesenim razglednim stolpom.

Sestop: Sestopimo po poti vzpona.

Andreja Erdlen

Na Triglavu z otroki

V običajnih slovenskih hribovskih družinah nekako velja, da se z vzponom otrok na Triglav tradicija obiskovanja slovenskih gora tudi simbolično prenese v naslednjo generacijo. Če imaš več otrok, je vsak prvi triglavski vzpon kakega od otrok posebna izkušnja in doživetje. Imel sem življenjsko radost, da sem to doživel kar trikrat. Pojdimo po vrsti.

Jan, 2011

Bližal se je konec šolskih počitnic in v soboto popoldan smo prišli z morja, kjer smo večinoma brali, malo pa tudi plavali. Za nedeljo je bilo napovedano lepo vreme in kot nalašč se je zdelo, da se teden sklene s kakim gorskim vzponom. Triglav je bil pri najstarejšem sinu Janu, ki je bil takrat star dvanajst let, že nekaj časa v zraku.

"Greva?" sem ga vprašal proti večeru, ko sem preučil vreme v Julijcih za naslednji dan in ko smo si že odahnilo od poti z morja.

"Greva," je mirno rekel z nekaj treznega razmisleka. Odšla sva v trgovino in si priskrbela nekaj popotnih dobrot, vmes pa sem mu že obnovil svoj *solo* triglavski vzpon izpred nekaj let, ki ga je opazoval še kot deček in za katerega sem potreboval dobrih osem ur. "Šla bova po najkrajši poti iz Krme. Lepa tura je in strma, kot nalašč zate."

Če pogledam svojega najstarejšega sina danes, vidim kitastega in čvrstega mladega moža, ki s svojimi dolgimi lasmi spominja na Indijanca, s svojimi mišičastimi nogami pa na mehiške Tarahumare. Ni redko, da se pri spustu s kakega vrha sredi poti sezuje in preostanek poti po skalah nadaljuje kar bos in z *gojzarji* čez rame.

Takrat je bil še zmeraj majhen in vitek, vendar pa je v sebi vseeno skrival jekleno zdržljivost, ki se je je navzel na naših številnih krajših in daljših pohodih vse od takrat, ko je pred dobrimi desetimi leti shodil. Zaradi tega sem bil prepričan, da bo tudi s triglavskim vzponom opravil z levo roko, oziroma nogo.

Dogovorila sva se, da od doma iz Ljubljane odrineva malo pred šesto, tako da bova ob sedmih že na izhodišču v Krmi in bova začetni vzpon opravila še v jutranjem hladu.

Čprav zjutraj rad poležava, je bil tistega dne v trenutku, ko sem ga zbudil, brž na nogah. Hitro sva se spravila v avto ter krenila. Po dobre pol ure vožnje, malo pred Jesenicami, me je prešinilo, da s seboj nisem vzel *gojzarjev*. Ustavil sem na parkirišču in pogledal v prtljajnik. Res jih ni bilo tam. Ko sem zjutraj polnih rok odšel proti avtu, so pomotoma ostali doma.

"Se odpeljeva domov?" sem vprašal sina.

Nekaj časa je razmišljal.

"Potem bova že kar pozna ..." je odvrnil.

Pogledal sem pod noge. Obute sem imel trpežne pohodne *superge*, v katerih se zadnje čase gorski tekači preganjajo tudi okoli Mont Blanca. Ni mi bilo najbolj všeč, a hkrati se mi res ni dalo voziti nazaj. Pognal sem naprej.

Nekaj pred sedmo sva bila že v Krmi in ko je sin zagrizel v klanec, sem vedel, da ga bom ta dan le s težavo lovil. Prvič sva se ustavila po dobri uri in pol, že visoko v Zgornji Krmi, prigriznila sva, potem pa se pognala naprej. Mimo Konjskega sedla, kjer se priključi pot od Vodnikove kočice, sva skoraj švisnila, pri Planiki se nisva niti ustavila in na poti proti strehi Slovenije so naju ustavljali samo Čehi, ki so se s *karabini* pripenjali na *zajle* ob poti. Kar lebdel sem od ponosa in samo strmel, s kakšno lahkoto sva premagovala višino in razdaljo. Na vrhu sva bila v manj kot štirih urah.

Potrepeljal sem ga po rami in želel še malo počivati, saj je bilo sončno in toplo, vendar se je Janu mudilo navzdol. V dolino je želel priti v manj kot osmih urah, torej hitreje, kot sem se pred leti jaz.

Na Triglavu z Janom
Arhiv Sama Ruglja

Na Triglavu z Zojo (levo)
in z Žigom (desno)
Arhiv Sama Ruglja

Ko sva se spuščala, so nama nasproti prihajali planinci, ki sva jih prehitela.

"Tebe se pa spomnim," so komentirali Jana, ki se je lahko spuščal mimo njih.

"Tebe se pa ne," so vihali nos nad menoj, ki sem se malce nerodno kobacal za njim proti dolini.

Ko sva prišla pod gruščnati skok v Zgornji Krmí, me je Jan vprašal, koliko časa sva že na poti.

Odgovoril sem malo zavito: "Če bova pohitela, bova na cilju prej kot v osmih urah."

To ga je spodbodlo, da sva preostanek precej položne poti skoraj pretekla. Gledal sem ga, kako jo ubira pred menoj, in se nasmihal sam pri sebi. Šele ko sva zagledala prve avtomobile v Krmí, sem mu rekel: "Ne samo manj kot v osmih urah. Prišla bova v sedmih!"

"Super!" je odvrnil.

Za kosilo sva bila že doma. Ves popoldan sem meditiral in počival.

Jan pa se je spočito preganjal naokoli.

Zoja, 2013

Nekaj divjega je bilo v tem dekliču, da si je že pri osmih letih želel na Triglav. Celo pri sedmih, če smo čisto natančni. Ko smo se poletje poprej vračali z enotedenskih počitnic v Kranjski Gori in se za slovo iz Kota povzpeli na Staničevo kočó, je, ko je Zoja prvič od tako blizu zagledala Triglav, vzkliknila: "Hočem gor!" Imelo me je, da bi ji uslišal željo, in že sem malo namigoval, da bi to morda lahko izpeljali, a me je med malico v kočí žena jezno gledala in brcala pod mizo, naj ne klatim neumnosti. Počakati je bilo treba še eno leto.

Ko je napočilo poletje, je torej znova začela spraševati, kdaj bomo šli na Triglav. Z ženo sva se spogledovala, potem pa na koledarju izbrali prvi sončni vikend v avgustu in se odločili za pot z najmanj vzpona z Rudnega polja.

Večer prej smo se pripeljali na Pokljuko, se namestili v Šport hotelu in šli skupaj s kurami spat. Načrtovali smo zgodnji odhod, saj smo vedeli, da nas čaka dolga tura. A smo se zaradi nestrpnosti kar nekaj časa premetavali po posteljah.

Zato smo bili na Rudnem polju šele malo po šesti zjutraj. Zasopihali smo v sveže jutro in kmalu prehiteli nekaj najstniških skupin, kar nam je povedalo, da smo kar dobro zastavili.

Zajtrkovali smo na Vodnikovi kočí. Zoja je bila dobre volje, oči so ji žarele. Čeprav je sonce tudi na višini tisoč osemsto metrov že začelo greti, to ni prav nič zmanjševalo njene igrivosti. Uro in pol kasneje in šeststo metrov višje na Planiki sva ji z ženo dala še zadnjo možnost, da se zadovolji "samo" z vzponom do tja, a je odločno odkimala in pokazala proti vrhu.

Ko smo vstopili v steno, sem vedel, da bo šlo gladko, saj je pred menoj brez obotavljanja in stabilno zaplezala v strmino. Niti za trenutek se ni ozrla ali me omahujoče pogledala. Prvi žleb je zmogla igraje, na izpostavljenih mestih ni dobila vrtoglavice in radovedno me je spraševala, kje je že ta Mali Triglav. Žena je, s solzami v očeh zaradi čustvenosti trenutka, vztrajno ležla tik za nama.

Lepo je biti oče dekletca, ki se s tako lahkoto in veseljem vzpne na Triglav. Pomahal sem vsemogočnemu, da mi je to omogočil. Na vrhu je bila gneča, hkrati pa taka vročina, da mi je hitro posušilo preznojeno majico, ki sem jo lahko obdržal kar na sebi. Tokrat smo se veselili dobro uro in se fotografirali v vseh kombinacijah.

Dol je šlo enako gladko. Vsega skupaj smo hodili dobrih deset ur, počivali še tri in okoli osme zvečer prišli nazaj do avta.

Tudi to noč dolgo nismo mogli zaspati.

Žiga, 2014

Kot bi želel biti drugačen od svojega starejšega brata in mlajše sestre, se mojemu drugemu sinu ni mudilo na Triglav. Le zakaj bi bilo treba iti tja, je odgovarjal na občasna vprašanja, če ga ta podvig morda kaj zanima. Na koncu pa je motiv prišel sam od sebe.

Poleti leta 2014, ko je bil star štirinajst let, smo si zadali družinski pohodni projekt, in sicer da na Triglav pridemo prav od doma, po transverzalni poti dr. Janeza Ruglja; to je ne prav znana pot, ki poteka od Ljubljane do Triglava po obstoječih trasah. Z leti pa je začela izgubljati še tisto malo prepoznavnosti. Leta 2008, ko je umrl njun ded, po katerem se ta transverzala imenuje, sem sinova popeljal na en njen del, od Ljubljane do Bohinja, saj uradno ne gre po najkrajši liniji, temveč na Črni prsti zavije levo na Rodico, Vogel in Komno, potem pa se na standardno triglavsko pohodno turo priključi šele po prehodu čez bohinjske planine. In poleti 2014 se nama je z ženo zazdelo, da so za tak pet- ali šestdnevni pohod nared že vsi trije otroci.

A nam je po nekaj dneh potepanja zagodlo vreme, saj se je v Bohinju ugneznil dež, ki je bil napovedan za najmanj tri dni, zato smo se iz Podbrda z vlakom odpeljali v Bohinjsko Bistrico, potem pa z avtobusom nazaj domov.

Tri dni je deževalo, za četrti dan pa je bil napovedan eden najlepših poletnih dni. Kot nalašč za Triglav, sem komentiral bolj zase, v Žigovih očeh pa se je nekaj zasvetilo. Vedel sem, da je sedaj pravi trenutek. "Gremo jutri dokončat turo?" sem ga vprašal. Pokimal je.

Ko smo se, moška trojka naše družine, naslednje jutro peljali po gorenjski avtocesti, se je Triglav bleščal v jutranjem soncu, ki je komajda vzšlo. Zrak je bil po nekajdnevem dežju izredno čist in zazdelo se mi je, da sem z avtoceste štirideset kilometrov naprej zaznam kočo na Planiki.

V nekem trenutku je poblislilo z vrha. Je to odblesk Aljaževega stolpa ali se bliska samo v moji podzavesti, sem pomislil. Žiga je očarano zrl v tega gorskega mogotca, ki je kraljeval nad pokrajino. Starejši sin je sproščeno dremal na zadnjih sedežih.

V Krmi smo parkirali ravno ob sedmih zjutraj. Na termometru je kazalo pet stopinj Celzija. Zeblo nas je tudi zaradi adrenalina, ki nam je preplavalj žile. Tudi zame je bil to poseben dan. Bil je dan, ko bom na Triglav odpeljal še svojega tretjega otroka.

Zložen vzpon nam ni delal preglavic, saj smo bili od nedokončanega pohoda še vedno čvrsti v nogah. Prvič smo se ustavili ter pomalicali šele po skoraj treh urah hoje, malo pred Kredarico. S Triglava je prijetno pihljalo, orjak nas je vabil v svoje kraljestvo in nam s soncem na široko odpiral vrata v svoj hram. Nismo se pustili prositi, odpravili smo se proti njemu.

Na Kredarici je bilo že polno planincev, ki so pred domom sreballi čaj in se ozirali proti gori s tremi glavami. Eni so bili tistega dne že na vrhu, spet drugi so nabirali moči, da se povzpnejo nanj. Gledal sem sinov obraz, ki se je jasn timer vsakim metrom pridobljene višine.

Na Malem Triglavu je bila pot celo malo pomrznjena, prav fino je drselo, tako da smo se pridno držali jeklenic in klinov. Še nekaj preprijemov in že smo bili pri Aljažu, ura je bila malo čez enajst in čez vrh se je priklatila meglica. A se je kmalu spet pokazalo sonce. Sinovoma sem stisnil roko, mlajšega pa sem samo rahlo ošvrknil po zadnji plati, ker nisem ravno zagret pristaš običajnega triglavskega krsta. Njegov obraz je žarel, nasmeh pa se mu razlezel do ušes. Vse skrbi in vsa negotovost so bile pozabljene. To je bil njegov dan. Tudi jaz sem bil vesel. Na vrh sem pripeljal še zadnjega človeka, za katerega sem želel, da začuti to radost. Potem smo se usedli na skale in zadovoljno gledali proti dolini. ○

Z vzponom otrok na Triglav se tradicija obiskovanja slovenskih gora tudi simbolično prenese v naslednjo generacijo.

Foto: Rado Lapuh

Planinski živžav v Mlačci

Odprt vzorčni taborni prostor PZS

Vzorčni taborni prostor Planinske zveze Slovenije (PZS), ki je poleti utripal v taktu planinskih taborov treh planinskih društev, je 16. avgusta doživel tudi uradno odprtje. Mlačca le streljaj od Mojstrane bo tako iz poletja v poletje lahko planinski dom za vse več mladih planincev.

Jaka Peternel,
Bojan Rotovnik,
Barbara Bajcer,
Bogdan Janša
in mladi iz PD
Ljubljana - Matica
na odprtju
tabornega prostora
PZS v Mlačci
Foto: Manca Čujež

"V Mlačci smo že drugo izmeno, prvi teden z mlajšimi udeleženci od drugega do šestega razreda, od 12. avgusta pa s starejšimi od petega do devetega razreda. Prostor je zelo lep, imamo elektriko in vodo, hkrati pa je odlično izhodišče za različne ture v okolici. Odpravili smo se na Vrtaško sleme, Črno goro, po dolini Triglavске Bistrice do Aljaževega doma v Vratih, plezali smo v Grančičšču, se sprehodili do jezera Kreda v Radovni. Deževni dan smo izkoristili za obisk Slovenskega planinskega muzeja, trenutno pa je starejša skupina na dvodnevnem izletu, šli so do Staničevega doma in nameravajo na Rjavino," je na dan uradnega odprtja tabornega prostora povedal vodnik Domen Drab iz PD Ljubljana - Matica, ki je v dveh izmenah na tabor v preddeverje Triglavskega narodnega parka (TNP) popeljala skupno osemindeset otrok.

Taborni prostor Mlačca, primeren za tabore z do največ petdeset udeleženci, leži na desni strani ceste iz Mojstrane proti Kotu in Krmu. Dostop je mogoč z avtobusom, urejenih je nekaj parkirišč za osebne avtomobile. Zaradi bližine Mojstrane je oskrba tabora preprosta, saj je najbližja trgovina oddaljena le nekaj minut vožnje. Opremljen je s priključkom na

vodovodno in električno omrežje, urejeni so odvoz smeti, odtoki za umivalnico in kuhinjo v rastlinsko čistilno napravo Limnowet ter štiri kemična stranišča z urejenim praznjenjem in čiščenjem.

"Ni naključje, da smo za postavitev vzorčnega tabornega prostora izbrali prav Mlačco pri Mojstrani, saj je prostor na večjem travniku, na eni strani katerega je manjši športni park, na drugi pa gozd. Leži tik ob TNP, je nekaj minut hoje oddaljen od Slovenskega planinskega muzeja in Slovenske planinske poti ter na izhodišču številnih planinskih poti na vrhove Julijskih Alp in Karavank. Veliko podporo našemu projektu sta pokazala lastnika parcel, Občina Kranjska Gora in Agrarna skupnost Dovje - Mojstrana, prav tako so pomembno pomoč pri izvedbi ponudili tudi člani PD Dovje - Mojstrana," je poudaril predsednik PZS Bojan Rotovnik in dodal, "taborni prostor smo uredili tako, kot menimo, da bi lahko bili urejeni tudi drugi prostori za izvedbo taborov mladih planincev v Sloveniji. Dodatno zavezanost k povzročanju čim manjšega vpliva na naravo smo izkazali z rastlinsko čistilno napravo za čiščenje odpadnih voda in s tem, da nismo postavili stalnih objektov. Upam, da si bodo predstavniki planinskih

društev, ki organizirajo planinske taborne, čim prej ogledali nov taborni prostor in se bodo v prihodnjih letih vsaj enkrat odločili za izvedbo katerega od društvenih taborov tudi v Mlačci."

Poleg predsednika PZS sta odprtje z besedo popremila še podžupan Občine Kranjska Gora Bogdan Janša, ki je med drugim ponosno omenil bogato gorniško in gorskoreševalno zgodovino Mojstrane in zbrane razveselil z novico, da bo do konca septembra v bližnjem Grančiču nastala mini ferata za planinski trening, ter načelnica Mladinske komisije (MK) PZS Barbara Bajcer, ki je izpostavila bogato tradicijo planinskih taborov na Slovenskem in da je "planinski tabor ena izmed najbolj priljubljenih metod dela z mladimi v planinstvu, ki predstavlja zaključek celoletnega dela v planinskih krožkih in skupinah. Poleg planinskih doživetij je to prostor, kjer mladi spoznajo drugačen način življenja, se odmaknejo od urbanega sveta, dobijo pomembne življenjske izkušnje in krepijo svojo družabno stran." Letno se izvede več kot sedemdeset taborov z okoli 2500 udeleženci.

Trojico je doletela čast prereza modrega traku, pridružil se jim je tudi Jaka Peternel, vodja delovne skupine MK PZS za ureditev tabornega prostora, pri projektu pa sta pomembno sodelovala tudi podpredsednik PZS Miro Eržen in generalni sekretar Matej Planko. Dogodek so s planinsko pesmijo popestrili mladi planinci PD Ljubljana - Matica.

Taborni prostor v Mlačci je lani že gostil poskusna tabora PD Vipava in PD Podnanos, letos je v petih izmenah sprejel mladež iz Nove Gorice, Senovega in Ljubljane. "Taborni prostor ima infrastrukturo, primerno površino za šotore in aktivnosti na

prostem, senco za skupni šotor itd. V neposredni okolici je poleg visokih gora tudi več možnosti za dodatne aktivnosti, med njimi sprehod do slapa Peričnik, plezanje ferate v Mojstrani, obisk soteske Mlačca, dobrodošel je tudi potok v bližini, kjer se lahko otroci osvežijo ob vročih dneh. Taborni prostor leži tik pred vhodom v TNP, kar nam omogoča, da lahko še vedno zakurimo manjši ogenj, ki je za otroke zelo zanimiv. Preživeli smo tudi dvodnevno deževje z močnimi padavinami, vendar je voda hitro odtekala in zaradi prodnate podlage nismo imeli večjih težav. Taborni prostor nam je ponudil čudovito kuliso, v kateri smo uspešno in zadovoljno izvedli še en mladinski planinski tabor," je izkušnjo v Mlačci pohvalil Gregor Umek, vodja tabora PD Bohor Senovo, ki se ga je konec julija udeležilo trideset otrok in deset članov vodstva.

V začetku julija je bila Mlačca prizorišče prvega planinskega naravovarstvenega tabora za otroke iz vse Slovenije, ki ga je v sodelovanju s Komisijo za varstvo gorske narave (VGN) PZS organiziral odsek za VGN PD Nova Gorica; njim je sledila še mladež Mladinskega odseka PD Nova Gorica. Naravovarstveni teden je minil v znamenju volka in drugih živalskih prebivalcev TNP, spoznavanja dela nadzornikov TNP ter moči narave in vode, nabiranja planinskih in plezalnih izkušenj ter varstva gorske narave, mladinski odsek pa je mlade planince popeljal na Dovško Babo, Dom Valentina Staniča pod Triglavom, Vrtaško planino, Španov vrh in vzdolž Triglavske Bistrice v Vrata, popoldneve in večere pa so družabno, igrivo, poučno in ustvarjalno preživljali na tabornem prostoru in v njegovi bližnji okolici. ◉

*Prvi planinski naravovarstveni tabor za otroke v Mlačci
Foto: Kristina Veber*

Kako dobro poznate kamnine v gorah?

Raziskovanje lastnosti kamnin¹

Budno oko pohodnika v gorah hitro opazi, da je skalovje različno obarvano, strmo, krušljivo, zakraselo in še kaj. Raznolikost je posledica kamninske sestave, ki se odraža v različni oblikovanosti in poraščenosti površja, in neposredno vpliva na različno zahtevnost planinskih poti. Drzni plezalci radi obiskujejo manj krušljive Dolomite v Italiji. Za naše apnenčaste Julijce je značilen visokogorski kras z najglobljimi jamami na svetu, strmimi stenami in zelo zahtevnimi pristopi na vrhove. Na muljevcu in laporovcu so se na uravnavačih izviri razvile pašne planine in nekatera visokogorska jezera. Prve korake v planinstvo številni naredijo po nezahtevnih poteh Pohorja, ki je zgrajeno iz magmatskih in metamorfni kamnin.

S prepoznavanjem kamnin se ukvarjajo strokovnjaki petrologi (petros v grščini pomeni kamen). Nekatere vzorce določijo razmeroma preprosto, pri drugih ne zadostuje niti pogled skozi mikroskop ali rentgenska analiza mineralne sestave. Z nekaj znanja lahko osnovno določitev kamnin naredimo tudi sami gorski opazovalci. V prispevku boste našli nekaj poskusov in predlagano zaporedje postopkov, ki vam lahko pomagajo pri določevanju značilnih predstavnikov vseh treh skupin kamnin naših gora, ki veljajo za najpogostejše in najlažje določljive.

Kamnine

Kamnine so zgrajene iz mineralov, trdnih snovi s točno določeno kemijsko sestavo in videzom. V apnenču prevladuje mineral kalcit, v dolomitu istoimenski mineral, v rožencu pa kremen. Pri vseh gre za značilni mineral, ki opredeljuje vrsto kamnine. Pogosto so zaradi primesi prisotni tudi pomožni minerali, ki so lahko ekonomsko pomembni, kot rude ali dragi kamni. Vsaka kamnina ima značilne fizikalne lastnosti, ki določajo njeno strukturo, na primer barvo, velikost, obliko, usmerjenost in zgoščenost zrn. Zrna so ali

¹ Članek o prepoznavanju kamnin v naših gorah avtorice dr. Nine Rman bo služil kot dodatno gradivo tekmovalcem na državnem tekmovanju Mladina in gore januarja 2018 v Trzinu (op. ur.).

kristaljeni minerali ali drobcji drugih, starejših kamnin, ki jih povezuje vezivo. Vezivo je pogosto sestavljeno iz kalcita ali kremena. Kadar minerali nimajo časa za rast, ne morejo nastati kristali in takrat rečemo, da je osnova kamnine steklasta, kot npr. pri porfirju.

Kamnine po nastanku razvrščamo med magmatske, sedimentne in metamorfne. V Julijskih in Kamniško-Savinjskih Alpah ter Karavankah prevladujejo sedimentne kamnine, ki pogosto vsebujejo fosile, okamnele ostanke živali ali rastlin ali njihove sledove. Najpogostejši so različni apnenci, sledijo jim dolomiti, redkejši so klastične (muljevec, laporovec, peščenjak, konglomerat in breča) in vulkanske kamnine (tuf, porfir). Granodiorit in blestnik sta značilna za Pohorje in se skupaj z drugimi različicami magmatskih in metamorfnih kamnin razprostirata med Črno in Mariborom.

Pripomočki za opazovanje kamnin

Kadar kose kamnine nabereš na tleh, npr. v grušču ali ob reki, mesto izvora ni znano. Lažje je določiti vzorce, ki jih najdemo tik pod steno in se niso raztresli daleč. Če poznamo mesto izvora, lahko osnovne informacije o starosti in vrsti kamnin razberemo iz Šolske ali Osnovne geološke karte, slednja je prosto dostopna na portalu eGeologija. Na varovanih območjih narave, kot so narodni, regijski ali krajinski parki, naravni spomeniki in naravne vrednote, je izbijanje vzorcev iz sten in profilov prepovedano. Tudi sicer je pri spoštljivem odnosu do narave primernejše, da izpod sten odvezamo le že odkrušene kose, ki jih ni treba izbiti (geobonton).

Izbrani vzorec naj bo dovolj velik, s stranico vsaj 10 cm. Če je pobran s tal in umazan od prsti, ga

očistimo, ker bo drugače (zavajajoče) reagiral s kislino. Še bolje bo, če ga razbijemo s kladivom ali npr. drugim kosom kamnine in nato opazujemo čisto in nepreperelo površino. Pri tem uporabimo zaščitna očala, morda celo čelado, in pazimo na prste. Barva bo intenzivnejša, če površino zmočimo z vodo ali slino.

Za opazovanje zrn in fosilov je priročna lupa z vsaj 10-kratno povečavo. Za določanje karbonatnih mineralov potrebujemo 10-odstotno raztopino klorovodikove kisline (HCl). Lahko si pomagamo tudi z alkoholnim kisom, a reakcija z dolomitom se verjetno ne bo pojavila. Za razvrščanje mineralov po trdoti uporabimo bakreni kovanec, jekleni nož in/ali steklo, za ta namen so uporabni tudi kozarci za vlaganje.

Preizkus prepoznavanja fosilov

Če v vzorcu opazimo fosil, je to zagotovo sedimentna kamnina. S prostim očesom oziroma z lupo vidni fosili so najpogostejši v apnencu in laporovcu, nekoliko redkejši v muljevcu ter še redkejši v peščenjaku in dolomitu, kjer so se zaradi večjih zrn težje ohranili. Pogosto ne vemo, ali opazujemo fosil ali kakšno drugo tvorbo, ki ni ostanek nekdanjega organizma ali njegovega delovanja. Včasih preprostega odgovora ni, zato lahko vzorec določijo le strokovnjaki paleontologi.

Preizkus raztapljanja karbonatnih mineralov

Z 10-odstotno raztopino HCl je treba ravnati previdno, kajti močno draži kožo. Priporočljiva je uporaba rokavic in zaščitnih očal, poskus naj izvaja odrasla oseba. Kapljico kisline kapnemo na vzorec in opazujemo

*Plastoviti apnenci Julijskih Alp: v ospredju Jalovec, zadaj veriga Mojstrovk in skupina Triglava
Foto: Dan Briški*

reakcijo. Mineral kalcit, ki gradi apnenc, burno reagira, opazimo šumenje in penjenje. Podobno reagira laporovec, ki je zmes karbonatnih in glinastih zrn. Dolomit reagira počasneje in šibko. Po koncu poskusa vzorec obrišemo s papirnato brisačo in odstranimo preostanek kisline. Ker so tudi peščenjak, konglomerat in breča lahko sestavljeni iz kosov omenjenih kamnin, lahko reagirajo, a ime jim določimo glede na velikost in obliko zrn.

Preizkus trdote značilnih mineralov

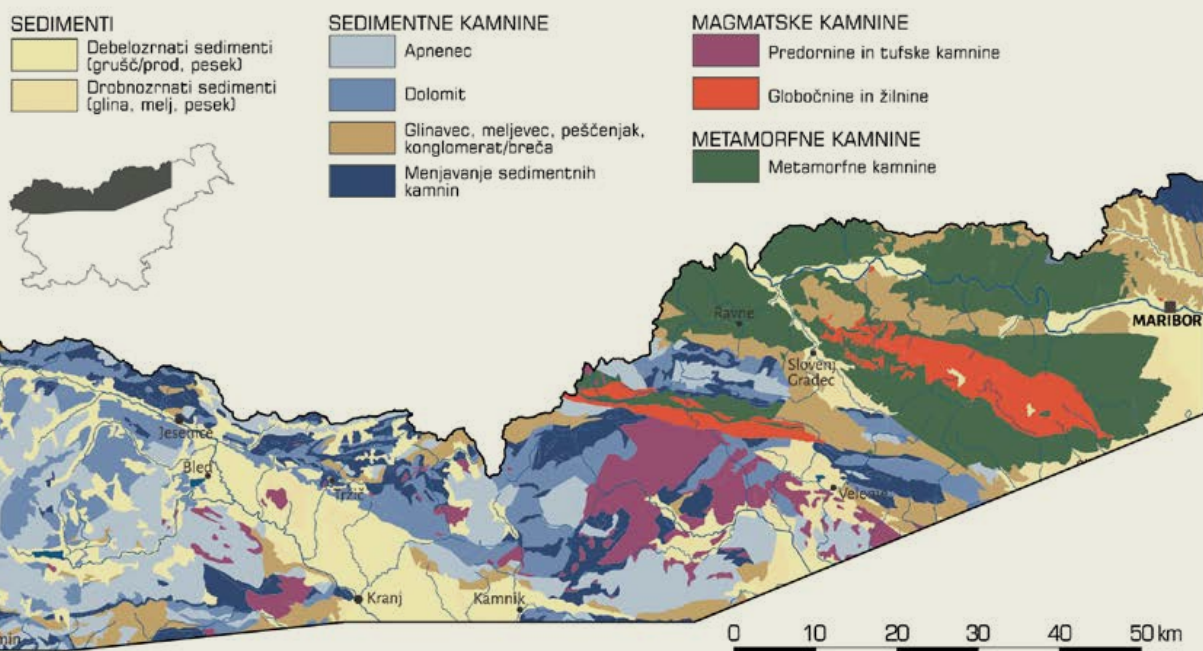
Minerali kalcit, dolomit in kremen imajo različno trdoto. Določamo jo z opazovanjem, ali vzorec pusti sled – razo na drugem predmetu tudi, ko mesto razenja obrišemo. Če raza ostane, je vzorec trši od testiranega. Geologi za razvrščanje mineralov po trdoti

uporabljamo Mohsovo trdotno lestvico, na kateri so minerali razporejeni od ena do deset. Na njej ima kalcit trdoto tri, dolomit tri do štiri, kremen pa sedem. To pomeni, da lahko kalcit (v apnencu) in dolomit razimo z bakrenim kovancem ali nožem, kremen pa razi steklo in tudi oba omenjena minerala. Kremenov grušč prepoznamo tudi po "škripajočem" zvoku med hojo.

Preizkus trdnosti kamnin

Magmatske in metamorfne kamnine so običajno zelo kompaktno, masivne in jih je težko razbiti. Rob odbitega kosa je običajno oster; izrazitih smeri ni opaziti. Izjema med predstavljenimi kamninami je blestnik, ki razpada v tanjše ploščate kose, kar imenujemo skrila-vost. Sedimentne kamnine so pogosto plastnate in v

Izsek iz litološke karte Slovenije v merilu 1:1.000.000 (Matevž Novak in sod. 2014, GeoZS). Obdelava: Simon Mozetič

Fizikalno-kemijske lastnosti kamnin, ki olajšajo njihovo prepoznavanje

Kamnina	Barva	Razi steklo	Vidna zrna	Vidni fosili
Sedimentne kamnine				
(1) Apnenc	Najpogosteje bel ali siv, a možne vse barve (rjava, siva, rdeča, zelena, črna)	Ne	Lahko	Pogosto
(2) Dolomit	Bel do siv		Lahko, ostroroba	Zelo redko
(3) Roženec	Običajno siv, črn, rdeč, zelen	Da	Ne	Ne
(4) Muljevec / laporovec			Ne	Možno
(5) Peščenjak	Možne so vse barve, odvisno od zmesi različnih zrn kamnin.	Ne, razen če je iz kremenca	Da, < 2 mm	Redko
(6) Konglomerat	Najpogosteje rjavi ali sivi, a tudi vijolični, beli, pisani ...		Da, > 2 mm, zaobljena	Ne, razen v zrnih vključenih kamnin
(7) Breča			Da, > 2 mm, oglata	
Magmatske kamnine				
(8) Granodiorit	Siv	Da	Da, ostroroba zrna	Ne
(9) Porfir ali riolitna lava	Zelena, rdeča ali vijolična osnova, bela do vijolična zrna	Da	Da	Ne
(10) Tuf	Najpogosteje zelen, tudi siv, rdeč	Ne	Ne	
Metamorfne kamnine				
(11) Blestnik	Svetleče srebrna zrna	Ne	Da, lističasta	Ne

smeri plasti se laže koljejo. Medtem ko je apnenec in dolomit običajno težje razbiti, je muljevec in laporovec veliko lažje, včasih ju zlomimo kar s roko.

Postopek določanja kamnin

Opisano zaporedje je le ena od možnosti, ki lahko pripelje do imena kamnine. Najprej pogledamo razporeditev zrn v vzorcu. Že na videz izdvojimo skrilavi blestnik s srebrnimi usmerjenimi lističi, masivni zeleni ali vijolični porfir z osnovo steklastega videza in posameznimi večjimi kristali ter zrnati siv granodiorit.

Z reakcijo s kislino nato izdvojimo apnenec in laporovec, ki burno reagirata, ter dolomit, ki šibko. Noben od njih ne razi stekla. Laporovec se lahko lomi, je bolj peščenege videza kot apnenec in pogosteje vsebuje fosile kot dolomit. Če zrn v kamnini ne vidimo, vzorec ne reagira s kislino in ne razi stekla, imamo verjetno opravka ali z muljcem ali vulkanskim pepelom – tufom. Muljevec je najpogosteje rjav ali siv in lahko vsebuje fosile, medtem ko tuf nikoli. Za tuf je zelo značilna zelenkasta barva. Če ima takšen vzorec ostre robove in razi steklo, je najverjetneje roženec.

Ko izločimo te kamnine, lahko določimo še klastične sedimentne kamnine. Če so zrna vidna in manjša od 2 mm, je kamnina peščjenjak, če so večja in zaobljena, opazujemo konglomerat, če pa pretežno oglata, tvorijo brečo. Kadar so te kamnine nastale iz kosov apnenca, dolomita ali laporovca, lahko reagirajo s kislino, kadar pa iz kremenovih zrn, razijo steklo.

Pogum

Določanje zagotovo ne bo preprosto. Narava je izredno raznolika, zato ne obupajmo, tudi če nas raziskovanje lastnosti kamnin ne pripelje vedno do njenega točnega imena. V pomoč imamo opise geoizletov in geozanimivosti v *Planinskem vestniku* od letnika 2014 naprej in predvsem slovarček izrazov v prispevku o nastanku Julijskih Alp (PV, junij 2014, 7–12). Če imamo vzorec, ki se zdi izjemen, ali pa imamo velike težave z določevanjem, se lahko obrnemo na strokovnjake Geološkega zavoda Slovenije, Prirodoslovnega muzeja Slovenije, Oddelka za geologijo Naravoslovnotehniške fakultete UL, Zavoda za varstvo narave RS ali Slovenskega geološkega društva. Srečno!

Predstavljene kamnine.

1. Apnenec s fosilnim polžem (levo), stromatolitični apnenec (sredina) in kokardna tekstura v apnencu (desno);
2. Zrnat dolomit (levo) in površina dolomita "slonja kaža" (desno);
3. Roženec (levo) in gomolj roženca v apnencu (desno);
4. Muljevec s školjkastim lomom;
5. Peščjenjak;
6. Kremenov konglomerat;
7. Breča;
8. Granodiorit;
9. Porfir;
10. Tuf;
11. Blestnik

Foto: Nina Rman, Simon Mozetič, Matevž Novak

Reagira s kislino	Druge posebnosti
Burno	Običajno školjkast lom in bolj gladka površina
Šibko	Oster in zrnat rob vzorca
Ne	Oster rob, steklast videz
Ne; če reagira, je laporovec	Krhek in se lomi, školjkast lom
Ne, razen če so zrna karbonatna	/
Ne	Zelo trden
Ne	Porfirska struktura: ostroroba zrna v steklasti osnovi
Ne	Skrilavost, zrna na robu se krušijo

Ježek Plešek in ježka Nežika

Zgodba o drugačnosti, pogumu, prijateljstvu in ljubezni

Nekega čudovitega dne je v dolini Zapotoških slapov družina planinskih ježev priredila veliko ježjo veselico, saj se je rodbina povečala za novega člana. Jedlo se je, pilo in pelo, da je bilo res neznansko veselo! Nad mičkenim puhastim ježkom sta bila, jasno kot beli dan, še posebno navdušena njegova mama in očka. Mamica ga je v silni radosti tako močno stiskala k sebi, da ga je vsega popikala s svojimi bodicami, očka pa se je objema k sreči vzdržal. No, ježek je vse mamino pikanje junaško prenašal in ni niti enkrat zajavkal, saj se je rodil z veliko mero potrpežljivosti. Ta lastnost mu je v življenju, ki ga je čakalo in o katerem mali jež ob rojstvu ni imel niti najmanjšega pojma, še kako prav prišla ...

Čas je bežal in hitel kot pač leti čas, ježek pa je rasel. Ampak namesto bodic je bil še vedno porasel zgolj z nežnim puhom. O bodicah, v katere so bili oblečeni vsi njegovi sorodniki, prijateljčki in znanci, ni bilo ne duha ne sluha. Zato niti ni čudno, da se je ježka sčasoma prijelo ime Plešek. Saj je bil res plešast kot glava kakšnega postaranega profesorja! Ježek je bil zaradi tega zelo nesrečen. Tudi on si je želel biti enakomerno poraščen z bodicami. Tudi on si je želel imeti oklep, ki bi ga branil pred sovražniki. Tudi on si je želel na ostre bodice natakniti sadež in ga prinesiti domov za večerjo, skratka biti tak, kot so bili vsi ostali ježki. Seveda ga je njegova mama vsak dan znova tolažila in bodrila.

"Ti si pač nekaj posebnega, Pleško moj! Bodi ponosen, da si drugačen od ostalih. To ni kar tako, biti jež in ne imeti bodic. Saj te bomo mi branili, če bo že potreba, zato se nič ne boj in bodi vesel, da si živ in zdrav," mu je šepetala med pestovanjem.

Ja, tako mu je prigovarjala njegova mama, a ga je s svojim bodrenjem spravljala le v še večji obup. Vsak dan bolj potrj je postajal zaradi svoje drugačnosti. Pa še njegovi prijatelji so se mu pogosto posmehovali za povrh. So mu pravili, da je navaden mehkužec, bolj podoben alpskemu svizcu kot ježu. Ko so se igrali ježje igrice, se je vsak ježek zlahka zvil v kepico in se ob tem prelevil v bodičasto kroglico, le ježek Plešek je spominjal na žogico za tenis. In spet so se vsi smejali njegovi drugačnosti ...

Ježek Plešek se je začel umikati družbi. Najraje je potrpežljivo ždel skrit v kakšnem grmu, od koder je opazoval naravo. Včasih je odhlačal do katerega izmed Zapotoških tolmunov in občudoval igrive, zale vile, ki so se ogledovale in plavale v vodi, hladni kot led. O, kako prelestne so bile! Lahkotno so poplesovale in se vrtele v kolu. Njihova prozorna krilca so se lesketala v mavričnih barvah, s svojimi zvonkimi

glasovi pa so Pleška spominjale na spomladansko žuborenje gorskih izvirov. O, kako je užival v njihovi družbi in prijetno mu je bilo pri srcu, čeprav je bil sam.

"Hov, hov, hov," je Pleško enkrat zaslišal pasji lajež. Uh, kako se je prestrašil, ko se je obrnil in pred seboj zagledal velikanskega psa.

Če bi imel bodice, bi se brž zvil v klopčič in se ne bi prav nič bal, si je mislil sam pri sebi, ko je togo obstal pred pasjo zverino. Skoraj gol se je v svojem puhu tresel kot šiba na vodi in čakal, kaj bo.

"Hov, hov, hov. Kdo si?" se je slednjič oglasil pes, prav tako presenečen.

"Jjjjaaaazzzz ssem jeeeežek Plešek," je jecljajoče izdaval ježek.

"Ha, ha, ha, ti si ježek, ja. Ma kakšen ježek neki, saj nimaš bodic? Ravno včeraj me je eden pičil v gobček. Poglej, še zdaj je otekel, a vidiš?" mu je odgovoril pes in mu pokazal svoj nabuhli smrček.

Ker ga je zverina prijazno gledala, ji je Plešek prav tako prijazno pokimal, se opogumil in jo vprašal: "Kdo si pa ti?"

"Oh, saj res, sploh se nisem predstavila. Jaz sem pitbulka Dixie. Ampak nikar se me ne boj, ker nisem zlobna in tudi popadljiva ne. Veš, mene se vsi bojijo, čeprav še nikoli nisem nikogar ugriznila, zato sem pogosto osamljena in brez družbe. Če si za, midva lahko postaneva prijateljca."

Res sta se sčasoma spoprijateljila, ježek brez bodic in pitbulka. Dixie se Plešku ni nikoli rogala, nikoli se ni norčevala iz njegove drugačnosti, ampak je bila celo navdušena nad njo. S puhastim ježkom se je namreč lahko igrala kot z žogo. Ježek se je zvil v klopčič, ona pa ga je s smrčkom kotrljala sem in tja, da sta se smejala in zabavala oba.

Nekega dne pa se je pripetila manjša nezgoda. Na gozdni poseki, kjer sta se igrala, so ležala debela

debelih smrek in borovcev. Ježek se je ravno stisnil v klobčič, Dixie pa ga je kot po navadi dregnila s smrčkom, da je smejoč se poletel visoko v zrak. Frčal je tja gor, visoko in še više, in če bi imel krila, bi kar poletel od radosti nad svobodo, ki jo je občutil v zraku. Toda, ko je padal navzdol, se je revež tako nerodno ujel na velikem smolnatem madežu, ki ga je izpustilo eno od posekanih debel, da ni mogel ne naprej ne nazaj.

"Ojoj, ujel sem se v smolo. Dixie, pomagaj mi," je zavpil, upajoč na prijateljčino pomoč.

K sreči sta potem imela srečo oba: ježek zato, ker so ga pitbulkini močni zobje brez težav izvlekli iz smole, ona pa, ker se ni še sama s smrčkom nalepila na smolnato packarijo.

Med takimi in drugačnimi prigodami in pustolovščinami sta ježek Plešek in pitbulka Dixie skupaj preživela svoje otroštvo in tudi najstniška leta. Ježek je sčasoma sprejel svojo drugačnost in za povrh postal zelo pogumen in samozavesten, pitbulka pa je bila zadovoljna, da je končno našla tako zabavno družbo.

Ampak ker življenje nenehno teče dalje, se je nekoč primerilo, da je Dixie na enem od sprehodov s svojo skrbnico spoznala tako imenitnega pasjega lepota, pitbula Arona in se tako noro zaljubila vanj, da se je, kot bi odrezal, vse spremenilo ... Ves svoj čas je začela namenjati svoji ljubezni, pri tem pa čisto pozabila na prijatelja ježka. Plešek je zato, lahko bi rekli kar čez noč, spet ostal sam. Najprej ga je pestila

huda žalost, potem razočaranje nad prijateljico, ki si očitno ni zaslužila tega imena, kajti pravi prijatelj te nikoli ne pozabi, no, sčasoma pa se je le vdal v usodo. Sprva resda ni vedel, kaj bi počel sam s seboj, zlagoma pa je le odkril novo veselje. Plešek je začel zahajati v gore, začel je planinariti. Vse pogosteje se je odpravil proti Kriškim podom, pa do Luknje, na Ozebnik in nazaj dol v Trento. Tudi proti Lepeni je pogosto odhlačal in se včasih ustavil na planini, kjer se je pasla čreda krav in so mu pastirji ponudili skodelo polnomastnega sladkega mleka.

Ko je čez kakšno leto ali dve še vedno obiskoval vrhove hribov in planin, ga je včasih spet spremljala tudi Dixie, ki je spoznala svojo napako in se spet spoprijateljila s Pleškom. Kajti ni ga čez pristno, iskreno prijateljstvo! Zato si je vsemu navkljub tu in tam utrgala kakšno prosto urico in pobegnila od svojih vedno lačnih mladičkov.

Kot rečeno pa je Plešek najpogosteje planinaril kar sam s seboj. Čeprav ni imel posluha, si je včasih zabundal kakšno otožno melodijo in sanjnil z odprtimi očmi. Koliko bolj prijetno bi bilo, če ne bi sam samcat kolovratil naokoli, je pomislil, a že hip zatem izklopil romantične misli, saj mu je bilo jasno, da bo do konca življenja ostal sam. Namesto, da bi si poiškal družico, je raje ubiral samotne steze po planinskih brezpotjih, čez gorske senožeti, prelaze in tudi na vrhove najvišjih gora si je upal povzpeti sam ... Nekega jutra je ravno prečil manjši ledenik, ko je pod seboj zaslišal zares zelo obupan glasec:

*Risba: Jernej
Kovač Myint*

"Na pomoč! Na pomoč! Pomagajte mi, prosim, pomagajte!"

Stisnjen v kepico se je brž pognal po ledeni ploskvi navzdol v prepad in se ustavil tik pred lastnico obupanega glasu. Ježek se je znašel pred manjšim kupčkom obupa. No, resnici na ljubo je bila v ta kupček stisnjena mlada ježevka Nežika, ki se je s svojimi gostimi bodicami tako močno zapičila v led, da se sama nikakor ni mogla izkoptati iz mrzlega objema. Ko pa jo je za šapice povlekel pogumni Pleško, je bila hitro rešena! No, rešena je bila res, ampak kaj, ko se je ob padcu poškodovala in si zvila zadnjo tačko. Še dobro da je bil Pleško močan jež, zato je Nežiko, ki je svoje ime dobila zaradi izredne nežnosti, kot za šalo dvignil v zrak in jo odnesel na varno v svoj brlog. Položil jo je na je slamnato ležišče, ji pripravil nekaj slastnega za pod zob, potem pa oddrobil na plano po zdravilo za zvito šapico. Na svojih planinskih izletih je namreč vedno opazoval naravo in rastlinje. Še posebno so ga zanimala zdravilne zeli, zato ni čudno, da je z leti postal pravi ježji zeliščni strokovnjak. No, tokrat je na planinskem travniku nabral ozkolistnega trpotca, ga malo pomečkal, zamešal v glino in s tem obložil Nežikino tačico. Obkladke je redno menjaval in Nežika si je precej hitro opomogla.

Pleško in okrevajoča Nežika sta se v tistem času veliko pogovarjala. Drug drugemu sta zaupala svoje najbolj vesele, pa tudi najbolj žalostne izkušnje, smejala sta se skupaj, spala sta skupaj in počela še marsikaj ... Recimo Nežika je s svojimi bodicami enkrat tako požgečkala Pleška, da se je skoraj polulal od smeha. Pleška pa je vsakič, ko se je močno zazrl v Nežikine lepe oči, spreletela takšna vročica, kakršne še nikoli dotlej ni občutil. Še dobro da se je zaupal svojemu očetu, ki mu je namignil, da je najbrž kriva ljubezen. In res je bila! Pleško se je zaljubil v Nežiko! In Nežika je bila do ušes zaljubljena v Pleška. Zato boste zdaj brez težav uganili nadaljevanje. Res se je zgodilo točno tako, kot si zdajle mislite: ker sta se Pleško in Nežika zaljubila, ni preteklo veliko planinske vode do dne, ko sta naznanila, da se bosta vzela. Na poroko sta poleg vseh svojih sorodnikov seveda povabila tudi Dixie, Arona in njune živahne mladiče. Jedlo se je, pilo in pelo, da je bilo zares veselo, kot se za pravo ohcet spodobi ...

Za konec pa vam prišepnem le še to, da sta Pleško in Nežika prav kmalu postala starša in da so bili njuni otroci nekaj posebnega. Vsak od njih je namreč podedoval očetov pogum in potrpežljivost, po mami pa gost bodičast kožušček. Za povrh pa je vsak od njih premogel srce, polno veselja do življenja. ○

Zemljevide PZS si naložite na pametni telefon!

Skupaj s številnimi drugimi
zemljevidi večine držav
sveta so dostopni prek
priročne aplikacije za
navigacijo na terenu.

NOVO

MAP LOCUS

www.locusmap.eu

Pohodniški nahrbtniki.

Vsi letni časi, vse poti.

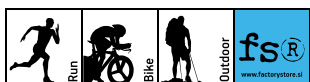
Na voljo v:

Trgovine Kibuba (Ljubljana BTC, Ljubljana Šiška, Ljubljana Supernova, Celje, Kranj, Nova Gorica),

Trgovine Iglu Šport (Ljubljana Vič, Ljubljana BTC, Ljubljana PCL, Maribor, Lesce, Tolmin),

Trgovina Annapurna (Ljubljana), Trgovina Outdoor Galaxy (Bovec),

Trgovina Elan (Begunje), Trgovina Pod skalco, (Bohinj)

www.factorystore.si

Aljaž Anderle

Gorniki na kolesih

Kolesa za turno kolesarjenje

Strmo je. Odkar se spomnim, je bil ta klanec hinavski. Z vsakim pridobljenim *višincem* gre težje. Ko že misliš, da si iz vode, se izza ovinka prikaže nova porcija. Pred mano so najbolj strmi metri kamnitega in gruščnatega terena, ki mu je dež nalašč dodal še malo spolzkosti. Stiskam zobe, lovim ravnotežje, kolikor mi ga je sploh še ostalo, izpod čelade mi kaplja pot in počasi se na koncu jezika zbirajo kletvice, ki jih hranim za posebne priložnosti. Končno se zadnji obronek počasi umakne horizontu in naenkrat se ne da nikamor več. Ustavim se. Globok vdih. Trije. Štirje. Zazrem se v oblake nad sabo in dolgo gledam v dolino globoko spodaj. Najlepsi del ture se šele začneja.

Obiskovalci gora že več kot dve desetletji na svojih poteh občasno srečujemo gornike na kolesih. Tako kot pred desetletji turni smučarji so bili tudi kolesarji včasih redek in zanimiv pojav, eksotika v gorah, zlasti če je kdo s kolesom zašel res visoko. Danes so redni in pogosti obiskovalci sredogorja in visokogorja, gorska kolesa pa so postala del športne opreme številnih gornikov in v naših garažah delajo družbo gozjarjem, pohodnim palicam, plezalnim vrvm in turnim smučem. Pred desetletji so se naši starši s kolesi redno vozili v hribe, do koder so pač vodile ceste, saj so bila edini način lajšanja dostopov. Danes so razlogi za njihovo uporabo drugačni, kolesarjenje je način aktivnega preživljanja prostega časa v gorah.

Gorska kolesa so športni pripomoček, ki marsikomu pomeni popestritev gorniškega življenja in dodaja novo dimenzijo našim turam, doživljanju gora, narave in časa. Planinci jih imenujemo tudi turna kolesa, ker nam (tako kot turne smuči) omogočajo opravljanje tur – s kolesom ... Vendar turno kolo ni samostojna kategorija oziroma tip kolesa, za svoje kolesarske ture namreč izbiramo med različnimi tipi gorskih koles. Te lahko glede na njihov namen oziroma značaj v grobem razvrstimo v več kategorij: *cross country*, *trail*, *all mountain*, *downhill*. Vsaka skupina ima določene značilnosti, ki jo ločijo od drugih, vse

pa se seveda prekrivajo, dopolnjujejo in ločnice med njimi so pogosto zabrisane.

Kolesa *cross country* oziroma kros so namenjena hitrejši vožnji po manj zahtevnem terenu, predvsem po gozdnih cestah, preprostih poteh in vlakah. Praviloma imajo le prednje vzmetenje, lahko pa so tudi polnovzmetena. Obroči so lažji, plašči ožji in namenjeni hitremu vrtenju, ne pa toliko zaščiti in oprijemu v blatu ali na slabih, nestabilnih podlagah. Geometrija in materiali so prilagojeni učinkovitemu poganjanju in večjim hitrostim. So lažja, a tudi manj udobna, ker je položaj kolesarja na njih blizu tistemu na dirkalnih kolesih. Tovrstno kolo je dobra izbira, če nas žene predvsem želja po hitrih vzponih, veliko višinskih metrih, po terenih, ki ne predstavljajo prevelikih tehničnih zagat. Na daljših turah znajo trpeti hrbet, roke in zadnjica, zlasti če je kolo vzmeteno le spredaj. Na obročih imajo skoraj izključno 29-colske plašče (kolesa s premerom 29 col, palcev, inčev – imperialna mera),¹ vzmetenje ima hod okrog sto milimetrov, okvirji pa so karbonski ali iz aluminijastih zlitin. Gonilni sklop je prilagojen hitrejši vožnji in pogosti

¹ Cola ali palec je pri nas nedovoljena enota, vendar jo tukaj izjemoma uporabljamo zaradi pogostosti njene rabe in lažjega razumevanja. 1 cola ali palec je 2,54 cm. 29 col torej pomeni 73,66 cm, 27,5 pa 69,85 cm.

Vedno več nas je.
Arhiv Aljaža Anderleta

menjavi vzponov in spustov ter manj dolgotrajnim, zelo zahtevnim vzponom. Tudi zavore niso dimenzionirane za najzahtevnejše in strme spuste. Zavorni diski so manjši – sprednji merijo 180 in zadnji 160 milimetrov.

Kolesa *trail* – turna kolesa so zasnovana za celodnevno razgibano vožnjo po enoslednicah in drugih poteh, vlakah in slabših, zelo različnih podlagah. Po pravilu so polnovzmetena, še vedno pa so izjemno učinkovita pri vzpenjanju. Tudi ta so povprečno 29-col-ska, lahko tudi 27,5, razpon vzmetenja pa je med 120 in 140 milimetrov. Njihova zasnova je robustnejša, imajo zmogljivejše zavore, vzmetenje in plašče, zato so udobnejša pri premagovanju razdalj – pri celodnevnikih turah, pri katerih se nizajo vzponi in spusti. Morda bi turna kolesa lahko razglasili za sveti gral turnih kolesarjev (do nedavnega so tudi bila), če ne bi bilo kategorije, ki je najširša, najbolj rastoča in v kateri skoraj vsak gorski kolesar najde kolo, ki bo več kot izpolnjevalo njegova pričakovanja: *all mountain* – vsegorska kolesa. Kot že ime pove, so to najuniverzalnejša kolesa na trgu, s katerimi se lahko vozimo povsod, kjer je dovoljeno in kjer znamo in zmoremo, tudi v kolesarskih parkih. Za nekatere kolesarje, ki so "cepljeni" na merjenje časa in medsebojna tekmovanja, so zaradi malo večje teže, zmogljivejših plaščev in tudi v spust usmerjene geometrije morda nekoliko premalo učinkovita pri vzpenjanju. Vendar gre za malenkostne kompromise, ki jih povprečini niti ne opazimo, saj ta kolesa vse, kar smo mogoče izgubili med

vzponom, več kot nadomestijo pri spustih, so najvarnejša, udobna, robustna in zanesljiva ter ponujajo največje rezerve. Redkokdo lahko iz teh koles izvleče vse, česar so sposobna.

Družina vsegorskih koles je zelo široka. Na voljo so v 27,5- in 29-col-skih različicah, z vzmetenjem, ki ponuja med 140 in 170 milimetrov hoda. Geometrija je še nekoliko bolj raztegnjena, s položnejšim kotom vilic, kar omogoča natančnejše in mirnejše vodenje kolesa ter lažje prehajanje čez ovire, hkrati pa strmi koti sedežne opore in dodelani sistemi vzmetenja omogočajo učinkovito poganjanje.

Downhill – kolesa za spust. Čeprav pogosto slišimo planince, ki označujejo naša kolesa s pridevnikom *downhill*, v gorah na turah tovrstnih koles ne bomo srečali. Namenjena so namreč izključno gravitacijskim disciplinam, spustu, in se vozijo predvsem v kolesarskih parkih in na tekmovanjih, kjer kolesarjem ni treba poganjati navkreber, temveč se na vrh pripeljejo z avti ali z žičnico.

E-bike – električna kolesa (e-kolo).² Preverimo podatek z merilne naprave na kolesu: Trzič–Dobrča: 30 minut. Ljubelj–Zelenica: 15 minut. Prevoženi vsi klanci, brez sestopanja. Da, ni junaka, ki bi to zmožel. Če ne sedi na e-kolesu.

Bogokletnost ali prihodnost? Kakor za koga, ampak dejstvo je, da se bomo v nekaj letih mnogi vozili (tudi) z električnimi kolesi. Zato bi bilo zelo narobe, če bi to specifično kategorijo tu izpustili. Kolesa s pomožnim elektromotorjem niso novost, kar je novo, je njihova dodelanost, razširjenost in funkcionalnost, ki jim je v zadnjih letih odprla vrata v vse segmente kolesarstva. Med gorskimi e-kolesi najdemo tako kolesa za kros kot vsegorska kolesa in celo kolesa za spust. Namesto klasičnih prednjih verižnikov je v okvir pri gonilnem ležaju vgrajen elektromotor z močjo, ki meri okoli 250 W in kolesarju pomaga pri poganjanju. Čeprav se mnogim zdijo potuha za lenuhe in nepripravljene ljudi, pa nam malce širše razmišljanje hitro odpre oči in prikaže nekaj prednosti, ki jih ne more nihče zanikati:

- e-kolesa omogočijo daljše vožnje in vzpone ljudem, ki jih sicer nikoli ne bi bili zmožni opravljati (starejšim, poškodovanim, pretežkim itd.);
- z e-kolesom lahko opravimo daljše ture ali v enakem času opravimo več tur – v vsesplošnem pomanjkanju časa lahko popoldne, dan ali konec tedna izkoristimo bistveno bolje, vidimo in doživimo več;
- e-kolo nam omogoča hranjenje energije za spuste, zaradi česar lahko med njimi bolj uživamo in vozimo varneje, poleg tega pa jih lahko opravimo več v enem dnevu, ne da bi si pri vzpenjanju morali pomagati z avtomobili ali porabiti preveč časa in vso svojo energijo. Lahko smo na primer trikrat v enem dnevu na Kofcah po treh različnih poteh. V kolesarskih parkih pa se nam niti ni treba vzpenjati z gondolami in sedežnicami.

² Za električno kolo se vse bolj uporablja krajšava e-kolo.

E-kolesa imajo svoje hibe in omejitve. Najbolj očitna je teža, ki se pozna zlasti pri spustih in v kočljivějšíh situacijah ter pri kakršni koli nošnji kolesa. Drugi je cena, za pomoč elektromotorja moramo namreč odšteti približno tri tisočake. Tretji je relativna omejenost energije in dokajšnja neuporabnost brez baterije – take mase ni najlaže poganjati le s pedali, tovrstna kolesa pa imajo tudi omejeno število prestav. Baterija zdrži od petdeset do osemdeset kilometrov vožnje, odvisno od terena in varčnosti. To pomeni, da lahko več daljših tur v enem dnevu opravimo le, če imamo na zalogi rezervo ali pa kolo vmes priklopimo na električno omrežje.

S stalnim posodabljanjem tehnologije se bodo hibe odpravljale, e-kolesa so že izjemno popularna v tujini, zlasti med starejšo generacijo kolesarjev, vse bolj pa se jih oklepajo tudi mlajši, katerih glavni motiv je čim boljši izkoristek prostega časa. V Nemčiji je že petnajst odstotkov vseh prodanih koles električnih.

Kaj je danes novega

Na prvi pogled nič, "gorci" imajo še vedno dve kolesi in "balanco" ampak v zadnjih, denimo sedmih letih se je njihov razvoj skokovito razmahnil, delno zaradi tehnološkega napredka (materiali, računalniški dizajn, elektrifikacija), delno pa zaradi vsiljevanja novih standardov in trendov, za katerimi stoji interes industrije. Mi, potrošniške ovčke, moramo pa slediti.

Okvir

Okvir je osnovni gradnik kolesa, okostje pravzaprav, ki povezuje vse vitalne dele in kolesarja ter kolesu določa značaj, vodljivost, stabilnost, okretnost, trpežnost. V precejšnji meri določa tudi končno težo kolesa. V grobem so si kolesa med sabo podobna, a nekatera vendarle odstopajo v svojih rešitvah pri iskanju kar najboljšega razmerja med trdnostjo, togostjo in težo. Pri tem včasih prihaja do kompromisov na račun funkcionalnosti (težave s pritrjevanjem na prtljažnike, odsotnost nosilcev *bidonov* itd.). Najpomembneje pri izbiri pa je, da velikost ustreza našim telesnim proporcijam, zato velja kolo pred nakupom preizkusiti.

Obroči

Manjša revolucija, ki jo je sprožila industrija, je pred petimi leti vzpostavila nove standarde velikosti koles: 29 in 27,5 col namesto starih 26. Večina koles, ki se danes vozijo naokrog, je sicer še vedno 26-colskih, vendar pa jih v trgovinah ni več. Postaviti se je torej treba v enega od taborov novih dimenzij. Namesto da obujam nedavno krvavo vojno med pristaši enega in drugega, naj strnem: 29-colska kolesa so hitrejša, imajo večjo vztrajnost, laže premagujejo ovire, v ovinkih imajo boljši oprijem; 27,5-colska so okretnejša, hitreje pospešujejo, so bolj toga in lažja ter primernejša za nižje rase kolesarje. Če ste dovolj visoki, si poskusite dobiti 29-colski model, ki vam odgovarja, sicer pa 27,5. Ženskam bo povečini zaradi manjše rasti bolj odgovarjal drugi.

Plašči

Med izjemno široko ponudbo kolesarskih plaščev lahko hitro izgubimo kompas in pregled nad položajem. Zato nekaj osnovnih napotkov. Običajno so na novem kolesu ustrezni plašči za predviden namen uporabe. Zahtevnejši uporabniki nato sami poiščejo modele, ki so jim bolj pisani na kožo. Z zamenjavo plaščev bistveno vplivamo na vozne lastnosti kolesa – oprijem, kotalni upor in odpornost na predrtje. Na splošno pa na gorskokolesarskih turah potrebujemo široke, močne plašče grobega profila, katerih odlika je dober oprijem v različnih pogojih in na različnih podlagah. Širine se gibljejo med 2,3 in 2,5 palca, oziroma celo do 3 pri trenutno trendovski dimenziji 27,5 plus. To so nedavno vrinili v ponudbo na trgu in zmedo na njem dvignili še za eno stopničko. "Plus plašči" imajo obseg skoraj identičen kot 29-colska kolesa, a precej večji volumen in tekalno površino, zaradi česar nudijo izjemen oprijem na spolzkih podlagah. Niso pa združljivi z običajnimi 27,5-colskimi kolesi, ker preprosto ne gredo v okvir.

Materiali

Okvirji kolesa, gonilke, obroči in krmila so izdelani iz ogljikovih vlaken (karbon) ali aluminija. Jekla skoraj ne srečamo več, razen pri nekaterih malih, butičnih znamkah. Za sladokusce se najde tudi titan, vendar so tovrstna kolesa zelo redka in zelo draga. V večini primerov so kolesa izdelana iz aluminijevih zlitin. So toga, relativno lahka in poceni. Aluminij je znan po tem, da se kot material sčasoma utruja, zato so bili slabši okvirji nagnjeni k pokanju zaradi preobremenitve ali preutrujenosti materiala. Vendar so danes tovrstni primeri zelo redki. V preteklosti so bili bodisi posledica velikih preobremenitev (voznja v kompresiji) bodisi serijskih konstrukcijskih napak in tehnoloških omejitev. Po drugi strani so karbonski okviri lahki, zelo togi pa tudi prožni in dobro dušijo vibracije. Vse to povečuje učinkovitost in udobje vožnje. Tehnologija proizvodnje v kalupih omogoča brezšivno izdelavo okvirjev, zaradi česar so estetsko dovršeni, trajni in zelo trdni. Dober karbonski okvir je težje uničiti kot aluminijastega, saj je izdelan tako, da je odporen proti neposrednim udarcem. Težavo pa predstavlja cena, ki je po navadi vsaj za tisočak, če ne dva višja od aluminijaste izvedbe, in dejstvo, da karbonskih komponent ni mogoče reciklirati.

Oprema

Vse, kar je pritrjeno na okvir, omogoča upravljanje kolesa in njegov nadzor. Sem spadajo zavore, prestave, gonilke, pedala, verižniki, vzmetenje, sedež, krmilo ... Ta sklop opreme bistveno definira ceno in težo kolesa. Kakovostnih ravni je veliko, odvisno od tega, ali govorimo o kolesu za nekaj sto ali za nekaj tisoč evrov. Za naše potrebe posegamo nekako po zgornjih štirih razredih opreme, katerih kakovost in funkcionalnost sta na dovolj visoki ravni za dolgotrajno uporabo v zahtevnih pogojih (shimano deore do XTR in sram X7 do XX1).

Prestave

Časi cingljanja, rožljanja, zatikanja, preskakovanja, snemanja verige in besnega pritiskanja na štiri vzvode na krmilu so hvala bogu za nami. Razvoj zadnjih desetih let je šel v smeri zmanjševanja števila prestav ob hkratnem ohranjanju razpona prenosov. Zato imajo (ne še vsa) kolesa danes enajst in celo dvanajst zobnikov na kaseti zadaj, na gonilki spredaj pa enega samega. Prednosti tovrstnih sistemov so v enostavnosti, optimalnem poteku verige, tihem delovanju, večji zanesljivosti, manjši teži. Pomankljivost pa je manjši skupni nabor prestav, a razlike v končnem razponu prenosov niso velike (sram eagle 1 x 12 ima razpon 500 %, najširši Shimanov sistem 3 x 11 pa 650 %). Kot je meni znano, se nihče, ki preizkusi nove sisteme 1 x 11 ali 1 x 12, nikoli več ne vrne na stare z dvema ali tremi verižniki spredaj. Na voljo so tudi elektronsko krmiljeni menjalniki s servomotorji namesto pletenic. Sicer so še zelo dragi in zato redki, a počasi bomo vsi samo še pritiskali na tipke, kot že nekaj let počno v cestnem kolesarstvu.

Zavore

Ko med spusti malce preveč zapiha mimo ušes, nas poleg bukev, grmovja, balvanov in naključno prisotnih ljudi zaustavljajo hidravlične kolutne zavore, miniaturne izvedenke motorističnih zavor. Časi čeljustnih zavor v gorskem kolesarstvu so že dolgo mimo. V zakup moramo vzeti nekoliko zapletenejše vzdrževanje, ki ga pač lahko prepustimo tudi serviserju, v zameno pa dobimo večjo varnost in veliko zavorno moč, neodvisno od vremena, mokrote, umazanije in sveže skrivljenih obročev.

Sedež in sedežna opora

Sedež je poleg pedalov in krmila najpomembnejša in najbolj nevrvalgična točka stika kolesarja s kolesom. Zato mora biti oblikovan tako, da se teža kolesarja porazdeli in ne prihaja do bolečih odrgnin zaradi dolgotrajnih voženj. Dober sedež bomo prepoznali po tem, da lahko z njim kolesarimo ure in ure oziroma več zaporednih celodnevni tur brez akutnih težav za svojo zadnjico. Izbiro sedeža je priporočljivo pustiti strokovnjaku, ki nam bo svetoval pravega glede na širino in razmik sedalnih kosti. Ko najdemo sedež, ki nam resnično ustreza, ga uporabljamo leta in leta in se preprosto seli s kolesa na kolo. K sedežu sodi še potopna hidravlična ali zračna opora, ki omogoča, da ga spuščamo in dvigamo kar med vožnjo, tako da se nam na prehodih v strme spuste ni več treba ustavljati, da bi ga znižali.

Pedali

Dileme med pedali klip (SPD) in ploskimi pedali so vedno prisotne. Vsi poznamo prednosti učinkovitega poganjanja s pedali SPD, a iz popolnoma praktičnih vidikov so ploska predala mnogo popularnejša in bolj praktična. Izberite, kot vam ustreza, ampak ploska pedala vam kolesarske izkušnje ne bodo okrnili, omogočijo pa uporabo normalne pohodno-kolesarske obutve, s tem pa normalno sestopanje, hojo in morebitno podaljšanje ture še na bližnji vrh, česar si v trdih in neudobnih čevljih SPD po navadi ne moremo privoščiti.

Cena

Če bi bila cena najpomembnejša postavka, bi se v gore vozili s kolesi, katerih cena je nižja od napihljive blazine SUP za veslanje, in domov bi jih vozili iz

Vodene kolesarske ture postajajo bolj in bolj popularne.

Arhiv Aljaža Anderleta

Znamka	Scott	Specialized	Pivot	Mondraker	Santa Cruz
					
Model	Genius LT 720+	Stumpjumper FSR 29	Switchblade pro XT	Spicy R	Bronson
Cena	3900	3000	5800	3500	3800
Tip	vsegorsko	vsegorsko	vsegorsko	turno	vsegorsko
Velikost koles/plaščev	27,5+	29	27,5+/29	27,5	27,5
Vzmetenje prednje/zadnje	Fox Float Performance 160 mm/ Fox Float	Rock Shock Revelation 150 mm/ Rs Monarch Rx 135 mm	Fox 36 Factory 150 mm/ Fox Float Factory 135 mm	Fox Float 140 mm/ Fox Float Dps 140 mm	Fox Rhythm 150 mm / Monarch Rt
Zavore	Shimano Deore	Sram Guide R	Shimano XT	Sram Level	Sram Level
Material	alu 6061	alu	karbon	alu 7075	alu
Pogonski sklop in št. prestav	Sram GX 1 × 11	Sram GX 1 × 11	Shimano XT 1 × 11	Shimano XT 1 × 11	Sram NX 11 1 × 11
Masa (kg)	15	13,5	13	14	14
Vzpenjanje	★★★	★★★★	★★★★★	★★★	★★★
Spusti	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★	★★★★
Prednosti	stabilnost, mirnost, stik s podlago	vsestranskost, učinkovitost zabavnost, kakovost	zabavnost, vsestranskost kakovost, vzmetenje	vsestranskost, cena, avantgardnost	vsestranskost, zmogljivost, kakovost, vzmetenje
Slabosti	teža, okornost		cena		
Posebnosti	zaklepanje in odklepanje vzmetenja na krmilu	možnost uporabe 27,5+ ali 29-colskih koles na istem okvirju	možnost uporabe 27,5+ ali 29-colskih koles na istem okvirju		
Ženska verzija		Rhyme			
Sorodni priporočljivi modeli	Scott Genius, serija 900	Specialized Camber, Specialized Enduro	Pivot Mach 6	Mondraker Crafty	

supermarketov. Vsakemu kolesarju je jasno, da je to nemogoče. Prava kolesa so draga. Ta na videz absurдна draginja pa postane logična oziroma upravičena takoj, ko se začnejo kopičiti naše kolesarske izkušnje in večati naša pričakovanja. Če na primer startamo s kolesom za tristo evrov iz diskonta, bomo po prvi ali sedmi turi videli, da potrebujemo vsaj takega za tisoč. Nato takega za dva tisočaka iz kolesarske trgovine. Tam pa se bo bodisi ustavilo bodisi pa ne. Odvisno od naših želja, ambicij, potreb ali kapric. Realno in objektivno gledano bomo morali za novo polnovzmeteno kolo brez prevelikih kompromisov (in tudi zahtev) odšteti okrog dva tisoč petsto evrov. Upoštevajoč popuste in akcije, ga bomo lahko z nekaj sreče dobili za dober tisočak in pol. Če bomo želeli lažje kolo z boljšimi komponentami in s karbonskim okvirjem, bo treba vložiti vsaj približno tri tisoč petsto evrov. Vrhunška kolesa se prodajajo za pet tisoč evrov in več.

Preference si oblikujemo sami z nabiranjem izkušenj. Običajno začnemo spodaj, kupujemo rabljena kolesa, nato pa spoznavamo svoje potrebe in spremljamo svoje sposobnosti ter seveda obnašanje svojega kolesa. To pa pripelje do potrebe po boljšem, zmogljivejšem, lažjem, dražjem. Na koncu ima marsikdo izmed nas dražje kolo kot avtomobil.

Kaj torej izbrati?

Danes večina turnih kolesarjev posega po polnovzmeteni različici iz kategorije koles *trail* ali *all mountain*, zanje pa zapravijo od dva tisoč do štiri tisoč evrov. Oglejmo si nekaj sodobnih "gorcev". Na trgu je cela plejada znamk in nemogoče je bilo vse vključiti v testno skupino. Vseeno pa naj naštejem nekaj modelov proizvajalcev, ki niso bili zajeti v naš pregled: Lapierre Zesty/Spicy, Cannondale Jekyll, Radon Slide, Cube Stereo, BMC Speedfox, Merida one-forty in jasno – Rog Pony.

Giant	Trek	GT	Norco	Scot
				
Trance 1,5 LTD	Remedy 9,0	Force Carbon Expert	Range C3	E Genius
2700	5500	4600	4500	5000
turno	turno	vsegorsko	vsegorsko	e-kolo – vsegorsko
27,5	27,5	27,5	27,5	27,5
Fox 34 Float 150 mm/ Fox Float	Rock Shox Pike Rc3 150 mm/ Rock Shox Deluxe Rt3	Fox Float Ctd 150 mm/ Fox Float X	Rock Shox Lyrik 16 mm/ Fox Float X	Fox 34 Float 140 mm/ Fox Nude Scott 130 mm
Shimano XT	Shimano XT	Shimano SLX	Shimano SLX	Shimano XT
aluxx sl	karbon	karbon	karbon	alu 6061
Shimano XT 2 × 11	Shimano XT 1 × 11	Shimano XT 1 × 11	Sram GX 1 × 11	Shimano XT 11 + Bosch 250 W
14	13	15	14,5	20
★★★	★★★★	★★★	★★★	★★★★★
★★★	★★★	★★★★	★★★★	★★★
razmerje kakovost/ cena, vsestranskost	prilagodljivost, kakovost, vsestranskost	robustnost, dizajn	zanesljivost, robustnost	uporabnost, robustnost, motor
	cena	teža	teža, okornost	teža, cena,
	nastavljanje geometrije kolesa; aktivno, samodejno prilagodljivo zadnje vzmetenje			baterija 500 Wh, 4 stopnje pomoči
Liv Hail				
Giant Reign	Trek Slash			

Trek Remedy 9.8

Trek je eden izmed največjih proizvajalcev koles in ima v lasti tudi znamko Gary Fisher, ki je svoj čas pomenila sinonim za gorsko kolo. Remedy je v liniji uvrščen med modela Fuel in Slash. Fuel je namenjen manj zahtevnim terenom z večjim poudarkom na hitrosti in dolžini, Slash pa je stopničko više, v vodah enduro, z obilo rezerv, tako konstrukcijskih kot

voznih. Zelo zanimivo je to, da je remedyju namenil izključno 27,5-colska kolesa, slashu pa 29. Ravno obratno kot marsikatera druga znamka.

Remedy zagotavlja izjemno učinkovitost pri vzpenjanju, strma sedežna opora in relativno dolga zgornja cev omogočata zelo mirno vožnjo navkreber. Na sploh se mi je remedy zdel eden izmed najboljših koles za vožnjo navzgor. Presenetljivo pa so najnovejši okvirji zaradi večje trdnosti v prednjem delu izdelani z ravno spodnjo cevjo in potrebujejo omejevalnik gibanja krmila, s katerim ni več mogoče narediti polnega obrata, niti ne 90-stopinjskega, saj krona vilic nima prostora za rotiranje mimo spodnje cevi. To za vožnjo sicer nima pomena, se pa večkrat pozna pri manevriranju na mestu oziroma prestavljanju in parkiranju kolesa. In nerad si predstavljam, kaj se zgodi, če imaš smolo in pri padcu padeš na tako blokirano krmilo.

Spust.
Najboljši del ture.
Arhiv Aljaža
Anderleta

Na spustih se pozna uravnotežena zasnova, ki dovoljuje brezskrbno srečavanje s strminami. Značaju kolesa najbolj ustrezajo gladki, hitri, uživaški spusti po tekočih enoslednicah, vlakah. Skorajda bi rekel, da je idealno turno kolo. Če pa z njim pretiravamo in ko teren postane izrazito strm, razbit in poln ovir, remedy zahteva odločnejšo roko, ki ve, kako ga najbolje obvladovati. Zelo rad pospešuje in hitro doseže velike hitrosti, a v zahtevnem terenu postane nemiren. Preizkušen model je bil iz višjega kakovostnega ranga, s karbonskim okvirjem in odlično opremo – težko bi si želeli več. Občutek kazijo le nekatere hišne komponente bontrager, ki ne dosegajo vrhunske ravni – plašči in sedež so tipični primer, ampak hkrati tisti kosi opreme, ki jih lahko takoj zamenjamo glede na lastne želje. Značilnost treka je možnost nastavljanja geometrije kolesa, ki jo lahko prilagodimo boljšemu občutku pri spustu ali učinkovitejšemu poganjanju.

Nova generacija remedyja je pridobila precej endurskega značaja in se zdaj loteva tudi najtežjih terenov. Je pa res, da mora pri tem sodelovati tudi samozavesten lastnik.

Priporočam vsem, ki jim je vzpenjanje v ospredju, in izurjenim kolesarskim sladokuscem.

Specialized Stumpjumper FSR Comp 29

Stumpjumper je eno izmed najstarejših imen na sceni MTB, saj je prvi začel voziti po hribskih že v zgodnjih osemdesetih letih. Pozneje se je osnovni, nevzmeteni verziji kros pridružila polnovzmetena, ki je še danes skorajda univerzalno merilo za vsegorsko kolo. Sam sem imel v lasti dva, tako da lastne izkušnje lahko le oplemenitim z najnovejšimi vtisi, ki so popolnoma na ravni pričakovanega. Gre za odlično vodljivo in zelo zmogljivo kolo, ki je kos vsemu, kar

mu bo turno kolesar postavil na pot. Odličen plezalec, ki mu pomaga še učinkovito vzmetenje, ki drži kolo prilepljeno na tla tudi v razbitih kamnitih klanjih. Osnovni model je opremljen s standardnimi amortizerji, oprema višje ravni ima poseben ventil, t. i. brain, ki skrbi za avtomatsko prilagajanje trdote in odzivnosti zadnjega amortizerja razmeram na terenu. Ročno nastavljamo prag odzivnosti, drugo pa se dogaja sproti, samodejno in zelo učinkovito. Specializedove hišne komponente delujejo odlično, sedeži so med najboljšimi na trgu in jih po navadi ni treba menjati. Enako velja za plašče in obroče. Stumpjumperji so na voljo tako v 29- colski kot 27,5+ različici. Sam priporočam 29, ker je bilo kolo zasnovano za to dimenzijo, najhitreje pleza, drži oprijem v ovinkih in pomaga vzmetenju požirati neravnine pri spustih. Tistih nekaj promilov igrivosti, ki se je izgubi na ta račun, velika večina med nami ne bo nikoli pogrešala ali občutila. Kolo optimalno deluje v kombinaciji z enajstimi prestavi sram X01, še bolje pa z dvanajstimi novega sistema sram XX1 eagle, vendar so te za zdaj na spisku opreme dražjih različic. Kolesarkam je na voljo njim prilagojena različica rhyme z dimenzijo koles 27,5+.

Priporočam! Vsem! Brez pridržkov!

Scott Genius LT 720+

Velika razširjenost Scottovih koles je posledica dejstva, da je podjetje s široko paletto kakovostnih koles eno od tradicionalnih in največjih proizvajalcev. Genius je član že precej stare linije polnovzmetenih koles, ki so na trgu orala ledino z nekaterimi inovativnimi tehničnimi rešitvami, kot je na primer invertni amortizer, ki deluje na razteg, ne na stisk. Današnji geniusi so manj radikalni in predstavljajo enega najpopularnejših in zaželenih modelov. Na voljo je več ravni opreme, tako v 27,5- kot 29-palčni izvedbi. Testni genius je srednje ravni s kolesi z najmanj 27 colami, torej nadstandardno širokimi plašči, ki se obnesejo predvsem na spolzkem, v blatu, pesku in pri počasnejših spustih. Dodatna širina namreč zagotavlja boljši oprijem in nekaj dodatnega blaženja. Pri vzpenjanju to vzamemo v zakup, saj nekoliko bolj trpijo naše noge in povprečna hitrost.

Oprema kolesa je solidna, mešanica shimana in foxa ter hišnih komponent kolesa (syncro), ki zadovolji večino uporabnikov. Osebnost mi ne leži le sedež in prenatrpan kokpit, kjer najdemo kar 5–7 vzvodov in pletenic, odvisno od izvedenke.

Občutki med vožnjo so zanimivi in precej raznoliki. Vzpenjanje je zaradi nekoliko večjega kotalnega upora razumljivo napornejše. Med spusti pa je genius zelo stabilen v smeri, učinkovito vzmetenje dobesedno požira tudi večje ovire in neravnine, težko ga je spraviti iz ravnotežja in začrtane linije. Je pa manj okreten in igriv, vsaka ostrejša sprememba smeri in trik zahtevata precej vložene truda – svoje prispeva tudi precejšnja teža. Oprijem je v kombinaciji z odličnimi plašči maxxis res zanesljiv. Plašči zlasti blestijo v navzven nagnjenih ovinkih in na drsečih pobočjih. Priporočam predvsem "navzdol orientiranim", manj zahtevnim kolesarjem, ki so jim vseh odprti, hitri spusti in precejšnje varnostne rezerve.

Pivot Switchblade 27,5+29

Če še niste slišali za Pivot, nič hudega. Še boste. Pri nas je prisoten šele od lani, v svetu pa je že uveljavljena severnoameriška znamka, ki izdeluje vrhunska kolesa. Preizkusil sem switchblade, ki je tako kot stumpyumper in remedy zelo univerzalno in zmogljivo kolo. Prvi pogled nanj je razkril, da je pravi butični izdelek. Vrhunski materiali, komponente, domišljene podrobnosti. Kot bi kolo nastalo iz ideje, ne pa iz množice sestavnih delov. Bilo je najudobnejše kolo na

testu, od prvega trenutka, ko sem sedel nanj. K temu je pripomogel tudi sedež, od katerega se je moja zadnjica kar težko ločila. To je kolo za celodnevne zabave v gorah, ki ima enako rado vzpone in spuste. Zaradi izredno igrive narave je z njim užitek delati dinamične, zavite spuste. Je zelo okretno, učinkovito vzmetenje pa hkrati skrbi za zanesljivo lego na podlagi. Lahko rečem, da me je switchblade izmed vseh koles najbolj pozitivno presenetil, verjetno tudi zato, ker je bil zame popolna neznanka. Druga so se obnašala približno po pričakovanjih ali pa tudi malo pod njimi. Pivot je od prvega trenutka navduševal in je nedvomen zmagovalec na področju splošnega vtisa. Ena izmed posebnosti je možnost menjave 27,5- ali 29-colskih obročev na kolesu, tako da z njim pravzaprav dobite dve kolesi.

Vrhunsko 150-milimetrsko vzmetenje spredaj in 135-milimetrsko zadaj je zagotovilo, da vas podlaga ne bo kar tako spravila s tira. Lahko pa, da vas bo cena. Pivot ni ceneno kolo, je vrhunski izdelek, ki se tako tudi ceni. Je pa po mojem mnenju zaradi široke uporabnosti, vgrajenega užitka, kakovosti, dodelanosti in redkosti vreden tega denarja.

Priporočam kolesarjem, ki hočejo biti povezani s kolesom, cenijo vrhunski izdelek in univerzalno uporabnost.

Giant Trance 1,5LTD

Giant je eden izmed največjih svetovnih proizvajalcev koles vseh kategorij in slovi po odličnem razmerju med kakovostjo in ceno. Njegova kolesa so pri nas prisotna že več kot dvajset let; giant je bil tudi moje prvo gorsko kolo. Ponudba njihovih koles je zelo široka in prav vsak lahko najde nekaj zase. Za svoje potrebe smo si izbrali model Trance, uveljavljeno in zelo popularno ime, ki mu v zadnjih letih primat jemlje zmogljivejši brat reign. Giant je bil eden prvih, ki je vse stavil na novo dimenzijo 27,5-palčnih koles, tako da je konkurenca, ki je malo zaspala, morala kar pohiteti, da ga je ujela. Glavni prednosti trancea sta udobno vzmetenje maestro, ki je izpeljanka enakega vzmetenja, kot ga ima pivot, in cena, ki je že tradicionalno v kategoriji "največ za vaš denar". Trance je soliden v vsem, kar počne, tako pleza kot spušča se z veseljem, je pravi univerzalnež in nezahtevnež. Njegova edina težava je v tem, da ne blesti v ničemer. V vsem je dober ali celo zelo dober in še sam ne vem, kaj bi mu sploh očital, razen tega, da me je, no, nekako pustil

hladnega. Kot ... kot bi bil vseskozi v nekem medlem ... transu.

Na voljo je tudi ženska verzija kolesa Liv Hail. Priporočam kolesarjem in kolesarkam, ki želijo za svoj denar, vsaj na papirju, dobiti kar največ.

Norco Range C3

Kanadski Norco se je pri nas uveljavil pred kratkim z nastopom t. i. koles enduro in je s svojim modelom Range zaradi solidne cene požel nekaj uspeha. Danes je prisoten v različnih segmentih, range pa je še vedno kolo, ki bi ga, poleg nekoliko zmernejšega sighta, za svoje potrebe verjetno prvega vzeli pod drobnogled. Testno kolo je imelo karbonski okvir v kombinaciji s komponentami shimano in sram – zavore shimano SLX in menjalnik GX z enajstimi prestavami.

Karbonski okvir klasične zasnove z vzmetenjem FSR ne izstopa v ničemer, razen v robustnosti in dobri opremljenosti. Izdaten hod vzmetenja omogoča nastavitve, ki zagotavljajo zelo udobne spuste po zahtevnem terenu, sama teža kolesa pa skupaj z geometrijo, ki ni najbolj naklonjena vzpenjanju, zahteva malce več energije med vzponi. Z norcom smo se odpeljali naokrog po primorskih strminah, kjer se nizajo zelo strmi vzponi in še strmejši ter zaviti spusti. Pri vzpenjanju, tako kot večina koles z vzmetenjem FSR, zahteva uporabo blokade ali vsaj povečanega dušenja zadnjega amortizerja, sicer kolo preveč niha. Po drugi strani pa na tehnično zahtevnih ali strmih vzponih to vzmetenje omogoča odlično sledenje terenu in oprijem, tako da s kolesom lahko plezamo po taki strmini, kakršno nam dopušča moč naših nog. Enako velja za spust, pri čemer je kolo zelo stabilno in ga nič ne spravi s tira. Medtem ko njegova geometrija zagotavlja stabilnost in mirnost, pa mu po drugi strani jemlje živahnost in igrivost, ki je bodo zato deležni tisti, ki so

dobro večši naprednejših kolesarskih večšin. Večini pa bo range dobro služil kot robustno in univerzalno kolo za celodnevne izlete in po potrebi tudi zahtevne spuste, zlasti manj zavite in hitreje.

Mondraker Foxy R

Španski Mondraker je bil eden izmed začetnikov danes popularne in pri tekmovalcih enduro "zahtevane" podrte geometrije, katere poudarek je podaljšano kolo za zagotavljanje večje stabilnosti pri večjih hitrostih in mirnosti ter učinkovitosti pri vzponih. Izrazito agresivna geometrija je na prvi pogled prepoznavna z značilno grbo za krmilom, ki omogoča podaljšanje zgornje cevi ob ohranjanju togosti in geometrije sprednjega dela. Posledično anemičnost pri mondrakerju rešujejo s skrajno kratkimi oporami krmila, ki omogočajo neposrednejše krmiljenje in s tem večjo odzivnost, dolga medosna razdalja pa zagotavlja stabilnost pri vožnji in zelo dinamično obnašanje v ovinkih – če nam seveda uspe slediti kolesu v pravi drži. Posebnost je vzmetenje, ki je unikatno in razvito na

osnovi virtualnega vrtilišča z dodatkom plavajočega vpetja amortizerja, ki se stiska z obeh strani. Rezultat sta dobra občutljivost na vsakršne neravnine in odpornost na guganje pri poganjanju. Pomanjkljivost so večja teža in kompleksnost s številnimi vrtilišči in ležaji ter manj prostora za sedežno cev, ki mora posledično biti malce krajša. Mondraker mi je utrujal hrbet pri vožnji navzgor – malce zaradi teže, malce pa zaradi bolj raztegnjenega položaja na kolesu, ki se je zdelo bliže XC kot vsegorskemu, vendar le do trenutka, ko se je pot prevesila navzdol. Tam je foxy oživel in dovolil večje hitrosti, brez pretiranega truda pa je tudi pri majhnih hitrostih zmogel precej ostre zavoje. Tu ni bilo prisotne mirnosti in stabilnosti večjih konkurentov ter tistega občutka, da kolo zmore mnogo več, kot si bom sam kadar koli upal. Priporočljiv za vse, ki si želijo univerzalnega kolesa s samosvojem značajem, unikatnimi rešitvami in pošteno ceno.

Santa Cruz Bronson R1X

Santa Cruz je še ena izmed znamk, ki upravičeno nosi avro proizvajalca vrhunskih koles. Nomad je legenda med zmogljivimi kolesi enduro, bronson pa njegova različica, ki postaja najbolj univerzalen in popularen model v njihovi ponudbi in ravno v perspektivi turnega kolesarja nastopa kot najprimernejša izbira.

Solidna opremljenost, robusten aluminijast okvir, vrhunsko vzmetenje, zanesljive komponente in velike rezerve so na voljo za solidno ceno.

Najbolj navdušuje vzmetenje VPP (Virtual Pivot Point), ki deluje odlično v vseh režimih vožnje. Geometrija je sodobno dolga, vendar udobna in pri vzpenjanju neutrujajoča. Bronson je z veseljem požiral dolge kilometre vzponov. Pri spustu je deloval podobno kot Scottov genius, le da bolj prefinjeno, odzivno in zaradi boljšega vzmetenja zanesljiveje. Pravzaprav je bilo to edino kolo na tem preizkusu, ki se je po voznih občutkih približalo mojemu osebnemu kolesu – specialized enduro.

Priporočam kolesarjem, ki ne želijo sklepati kompromisov.

GT Force Carbon Expert 27,5

Force predstavlja zelo zaokrožen model *all mountain* z dobrim vzmetenjem, izjemno togim okvirjem in sodobno geometrijo. Kolesarji se dobro spominjajo legendarnih GT-jevih "trdakov" zaskar z značilno geometrijo treh trikotnikov. GT je bil ustanovljen leta 1979 v Kaliforniji, danes pa, tako kot mnoge druge kolesarske znamke, ni samostojen, temveč spada v kanadski konglomerat Dorel, ki si med drugim lasti tudi kolesarski imeni Schwinn in Cannondale.

Force je eno izmed najslavitejših koles na testu, z zelo agresivno zasnovanim masivnim okvirjem, specifičnim vzmetenjem in sodobno geometrijo "long reach", ki kolesu daje mirnost in stabilnost predvsem pri višjih hitrostih. Kolo je solidno opremljeno, a za res vrhunske komponente, predvsem vzmetenje, bi bilo treba seči še globlje v žep. Glede na to, da je kolo karbonsko, bi pričakovali za kilogram ali dva nižjo težo, ki je pri petnajstih kilogramih nepričakovano visoka. Zato pa je kolo resnično zmogljivo in robustno

ter brez težav prenese tudi težje kolesarje in bolj trdo vožnjo. Kolo je resnično stabilno in mirno med vožnjo, zato vabi tudi k večjim hitrostim.

Priporočam tistim, ki imajo radi nekaj uporabno posebnega.

Potegnimo črto

Namen tega prispevka ni bil neposredno primerjati in ocenjevati, temveč podati vpogled v novosti in nekaj informacij o kolesih, ki nas spremljajo v gore. Omeniti sem moral tudi prihodnost, ki bo

Planinec na kolesu
Arhiv Aljaža Anderleta

nedvomno električno obarvana. O kopicici opreme, ki skrbi za našo zaščito in udobje, bo morda govora kdaj drugič. Svet gorskih koles je širok in njegovo spoznavanje zahteva veselje, čas in izkušnje. Izbira novega kolesa je za začetnika skok v neznano, zato se mora nujno nasloniti na nasvete in izkušnje drugih, dolgoletni kolesarji pa z vsakim novim kolesom v želji po napredku in novih izkušnjah nadgrajujejo preteklost. Življenjska doba koles je odvisna od tega, kako zanje skrbimo ... Z rednimi letnimi servisi in menjavo obrabljenih delov lahko njihovo življenjsko dobo vzdržujemo desetletje ali dve. Običajno pa se za menjavo odločamo prej, med tremi in petimi leti, tako kot pri avtomobilih, da nekako sledimo razvoju, držimo sposobnosti kolesa na najvišji ravni, in jasno, hranimo otroke, željne igre, ki jih imamo v sebi.

Lahko ste med tistimi, ki si bodo na kolesu rehabilitirali poškodovane sklepe. Nemara vas bo na kolo spravila vaša družina, mogoče si boste preprosto zaželeli, da bi se kdaj pa kdaj s hribov domov preprosto – odpeljali. Gorski kolesarji so tu in mednje stopa čedalje več ljudi, številni so že tako ali tako planinci, alpinisti, gorski reševalci in vodniki. Gorniška družina se pač širi, dopolnjuje, bogati. Gore pa ostajajo take, kot so, in bodo tu še dolgo potem, ko ne bo na Zemlji niti sledu o človeku. Zato ta trenutek doživljajmo estetik in lepoto, mir in divjino, izzive in cilje, ki nam jih prinašajo na različne načine. Tudi s kolesi. ○

Stanje zaprtih planinskih poti dne 22. 8. 2017 ob 13.05

Informacije o stanju planinskih poti najdete na spletni strani <http://stanje-poti.pzs.si/>.

Na podlagi obvestil društev in skrbnikov poti jih zbira ter objavlja PZS. Po planinskih poteh hodite na lastno odgovornost.

Odsek: Ragovo ↔ Grm Z (D0237 - novi)
Lahka pot, dolžina = 2621 m, območje: Dolenjska in Bela krajina, skrbnik: PD KRKA NOVO MESTO
Novo Mesto–Trška gora (posamezni odseki so ZAPRTI)

Odsek: Dovška JZ ↔ Čez Kamen S (k Pihavcu_1)
Lahka pot, dolžina = 898 m, območje: Gorenjska, Julijci, skrbnik: PD RADOVLJICA
Pogačnikov dom–Pihavec (posamezni odseki so ZAPRTI)

Odsek: Zadnja vas SV ↔ Na pečeh JV (G2652)
Lahka pot, dolžina = 755 m, območje: Karavanke zahod, skrbnik: PD TRŽIČ
Zadnja vas–Koča na Dobrči (posamezni odseki so ZAPRTI)

Odsek: Pod steno Raduhe ↔ Pod skalo (K0082 - novi)
Lahka pot, dolžina = 718 m, območje: Koroška, skrbnik: PD MEŽICA
Koča na Grohotu–Raduha (posamezni odseki so ZAPRTI)

Odsek: Petačev graben ↔ Selo nad Polhovim Gradcem (N0134)
Lahka pot, dolžina = 1622 m, območje: Notranjska, skrbnik: PD BLAGAJANA
Petačev graben–Prosenov grič (posamezni odseki so ZAPRTI)

Odsek: Belo ↔ Kobilja dolina (N0413)
Lahka pot, dolžina = 1392 m, območje: Notranjska, skrbnik: PD BLAGAJANA
Gabrje–Grmada (posamezni odseki so ZAPRTI)

Odsek: Kanja greben ↔ Bavški Grintavec (G2552)
Zelo zahtevna pot, dolžina = 335 m, območje: Posočje, skrbnik: PD JESENICE
Koča pri izviru Soče–Bavški Grintavec (posamezni odseki so ZAPRTI)
Na Bavški Grintavec čez sedlo Kanja (posamezni odseki so ZAPRTI)
Zavetišče pod Špičkom–Kanja–Bavški Grintavec (Pot prijateljstva) (posamezni odseki so ZAPRTI)

Odsek: Poče ↔ Na Strelanjih (P0260)
Lahka pot, dolžina = 1319 m, območje: Posočje, skrbnik: PD CERKNO
Poče–Medrce–Porezen (posamezni odseki so ZAPRTI)
Poče–Porezen (posamezni odseki so ZAPRTI)

Odsek: Na Strelanjih ↔ Medrce S (P0261)
Lahka pot, dolžina = 2195 m, območje: Posočje, skrbnik: PD CERKNO
Poče–Porezen (posamezni odseki so ZAPRTI)

Odsek: Na Strelanjih ↔ Sedlo Medrce (P0262)
Lahka pot, dolžina = 1275 m, območje: Posočje, skrbnik: PD CERKNO
Poče–Medrce–Porezen (posamezni odseki so ZAPRTI)

Odsek: Pri Cunarju ↔ Ravnica (A0143)
Lahka pot, dolžina = 3765 m, območje: Primorska, skrbnik: PD POSTOJNA
Zagorje–Jerusi–Jurišče (posamezni odseki so ZAPRTI)

Odsek: Silavec J ↔ Branski zob (J0668)
Lahka pot, dolžina = 1507 m, območje: Savinjska vzhod, skrbnik: PD ATOMSKE TOPLICE PODČETRTEK
Terme Olimia–Mala Rudnica (posamezni odseki so ZAPRTI)

Odsek: Za Starim gradom ↔ Branski zob (J0674)
Lahka pot, dolžina = 368 m, območje: Savinjska vzhod, skrbnik: PD ATOMSKE TOPLICE PODČETRTEK
Terme Olimia–Mala Rudnica (posamezni odseki so ZAPRTI)
Terme Olimia–Olimje (posamezni odseki so ZAPRTI)

Odsek: Zaborovec J ↔ Jezero (J0677)
Lahka pot, dolžina = 1695 m, območje: Savinjska vzhod, skrbnik: PD ATOMSKE TOPLICE PODČETRTEK
Olimje–Jezero–Plešivec–Zaborovec (posamezni odseki so ZAPRTI)

Odsek: Zaborovec SZ ↔ Plešivec (J0678 Del 1)
Lahka pot, dolžina = 1038 m, območje: Savinjska vzhod, skrbnik: PD ATOMSKE TOPLICE PODČETRTEK
Olimje–Jezero–Plešivec–Zaborovec (posamezni odseki so ZAPRTI)
Rudnica–Plešivec (posamezni odseki so ZAPRTI)

Odsek: Jezero ↔ Plešivec (J0677 - novi)
Lahka pot, dolžina = 2284 m, območje: Savinjska vzhod, skrbnik: PD ATOMSKE TOPLICE PODČETRTEK
Olimje–Jezero–Plešivec–Zaborovec (posamezni odseki so ZAPRTI)

Odsek: Sv. Lovrenc Podčetrtek ↔ Za Starim gradom (J0667 - novi)
Lahka pot, dolžina = 860 m, območje: Savinjska vzhod, skrbnik: PD ATOMSKE TOPLICE PODČETRTEK
Terme Olimia–Mala Rudnica (posamezni odseki so ZAPRTI)
Terme Olimia–Olimje (posamezni odseki so ZAPRTI)

Odsek: Razgorce Z ↔ Lipnik (Razgorce–Lipnik)
Lahka pot, dolžina = 1205 m, območje: Savinjska vzhod, skrbnik: PD VINSKA GORA
Lamperček–Razgorce–Lipnik–Obirc (posamezni odseki so ZAPRTI)

Odsek: Silavec ↔ Silavec J (Silavec)
Lahka pot, dolžina = 435 m, območje: Savinjska vzhod, skrbnik: PD PRISTAVA
Terme Olimia–Mala Rudnica–Marija na Pesku (posamezni odseki so ZAPRTI)
Sp. Tinsko–Rudnica (posamezni odseki so ZAPRTI)

Odsek: Grad Podčetrtek ↔ Mala Rudnica (Grad Podčetrtek–M. Rudnica)
Lahka pot, dolžina = 2606 m, območje: Savinjska vzhod, skrbnik: PD PRISTAVA
Terme Olimje–Mala Rudnica–Marija na Pesku (posamezni odseki so ZAPRTI)
Grad Podčetrtek–Mala Rudnica–Silavec (posamezni odseki so ZAPRTI)

Odsek: Mala Rudnica ↔ Silavec (Mala Rudnica)
Lahka pot, dolžina = 795 m, območje: Savinjska vzhod, skrbnik: PD PRISTAVA
Terme Olimia–Mala Rudnica–Marija na Pesku (posamezni odseki so ZAPRTI)
Grad Podčetrtek–Mala Rudnica–Silavec (posamezni odseki so ZAPRTI)

Odsek: Zidani most ↔ Gornje Brezno (Z0112)
Lahka pot, dolžina = 1627 m, območje: Zasavje Posavje, skrbnik: PD RIMSKE TOPLICE
Zidani most–Kopitnik (posamezni odseki so ZAPRTI)

Delno zaprte planinske poti

E7 - Naprudnikova pot
Po poteh Vinske Gore
Stari Maln–Lintvern–Planina (do nadaljnega zaprta)

Mire Steinbuch

UŽIVAJ V TRENUTKU

Čas za polno življenje in izkušnje brez primere je ZDAJ, na novih avanturah pa vas bo končno spremljala zanesljiva obutev OUTPATH, ki sledi vaši začrtani poti - ne glede na razpoloženje matere narave.

salomon

TIME TO PLAY

NOVICE IZ TUJINE

Due novi v Zahodni Cini

Dolomiti so vsekakor izreden poligon za alpiniste, še posebej za tiste, ki iščejo nove in nove izzive. Ko že mislimo, da so izčrpane vse možnosti, nas vedno znova presenetijo nove smeri. V Zahodni Cini sta tako (vsaj) dve novi smeri, ena že od lani, druga pa je nastala pred kratkim. Lani sta južnotirolska vodnika Hannes Pfeifhofer in Dietmar Niederbrunner blizu Demuthovega raza, ki na levi strani obrobja slovito previsno severno steno, preplezala čudovito smer v odlični skali, in jo opremila s klini in svedrovci. Težave v smeri Petri Heil dosegajo oceno 6c+, dolžina smeri je 590 metrov. Možnosti je opazil Pfeifhofer, ko je kot vodnik večkrat preplezal Demuthov raz, ki je klasična smer iz leta 1933 (6a+, 500 m). Nova smer se začne desno od klasike, po sedmem raztežaju se ji priključi za dva raztežaja, nato poteka spet desno, tri raztežaje pod vrhom pa se smeri križata. Plezalca sta potrebovala pet dni, da sta smer preplezala in opremila, in prepričana sta, da ne bo samevala.

Na nasprotni strani severne stene oziroma v severozahodni steni sta letošnje poletje raziskovala Manuel Baumgartner in Alexander Huber. Baumgartner je že prej opazil nekaj linij, čeprav se zdi, da prostora za nove smeri ni več. Ko je raziskal prva dva raztežaja, je našel nekaj starih klinov

in preperelih sidrišč, od veteranov pa je nato izvedel, da so tam potekale variante Veveričjega raza, ki so ga prvič preplezali plezalci iz Cortine. Te variante so nato prečile levo, navzgor pa je bil še neraziskan svet. Tako sta se nato z Alexom Huberjem (ki ni tisti znani nemški alpinist, temveč je doma v pokrajini Olang na severu Italije) odločila, da bosta preplezala novo smer čez predel stene, kjer so pred njima plezale le plezalske legende, kot sta Heinrich Harrer in Hans Dülfer, nato pa je bila ta stena kar nekako pozabljena. V treh dneh sta preplezala in s klini opremila smer, katere težave segajo do ocene 6b, visoka je 330 metrov, pod vrhom pa sta prečila tudi smer Harrer-Wallenfels (V, 400 m) iz leta 1934 ter Dülferjevo smer iz leta 1912 (IV+, 450 m). Smer sta poimenovala Schatten der Grossen.

In če smo že pri Zahodni Cini, naj omenimo še en zanimiv vzpon, ki poteka čez petstometrsko severno steno, kjer žal (ali pa na srečo) ni prostora za lahke smeri. Vsekakor je tam precej manjša gneča kot v dolomitskih klasikah, še posebej pa na poteh okoli Treh Cin, kjer se dnevno valijo trume pohodnikov, da si ogledajo te impresivne stene in vrhove. Projekt Fear je leta 2014 prvi preplezal Škot Dave MacLeod, šlo pa je za kombinacijo več starejših smeri, 130 metrov novega terena, ključni raztežaj (8c) pa poteka po smeri Pan Aroma, ki jo je preplezal (ta pravi) Alexander Huber leta 2007. Tokrat sta se projekta lotila Poljaka Jacek Matuszek in Lukasz Dudek, ki sta imela v mislih drugo

ponovitev smeri, prvo sta pred dvema letoma opravila škotska plezalca Robbie Phillips in Willis Morris. Poljaka sta sicer steno deloma že poznala, vendar je bilo 250 neznanih metrov dovolj velik izziv, da preplezata smer prosto v enem dnevu. To jima je 2. avgusta tudi uspelo, in ko sta oba prosto preplezala najtežji oziroma sedmi raztežaj, sta morala počakati, da je šla mimo še nevihta, nato pa sta ob sedmih zvečer vzpon zaključila na vrhu. Za smer pravita, da bi si bolj zaslužila ime Project Perfect Beauty. Če bi koga to prepričalo oziroma zvalo v smer, pa velja previdnost, ker so menda stari svedrovci v delu, ki poteka po smeri Bauer-Rudolph, dvomljive kakovosti in so nagnjeni k puljenju. Da, skoraj 50 let je od tega, kar so bili zavrtani ...

Trikrat prosto solo v enem dnevu

Hansjörg Auer je 8. avgusta 2016 v enem dnevu opravil solo ponovitve treh smeri: Vinatzer-Messner v Marmoladi (VI+, 800 m), Abramov raz v Piz Ciavazes (VII-, 500 m) in Grosse Mauer v Sass dla Crusc (VII-, 300 m), za vse skupaj pa je potreboval le 12 ur. In veliko višinskih metrov gor in dol. Z vrhov je namreč poletel proti naslednjemu cilju z jadralnim padalom. Kratek film lahko najdete na spletu: <https://www.youtube.com/watch?v=irdzbGP74t8>.

Nova v alpskem slogu na Gašerbrumu I

Češka alpinista Marek Holeček in Zdeněk Hák sta v osmih dneh

Severne stene Treh Cin, desna je Zahodna Cina. Foto: Boris Strmšek

preplezala novo smer v jugozahodni steni Gašerbruma I, 8080 m, v Karakorumu. Mareku je po štirih predhodnih poskusih le uspelo, da je dokončal svoje sanje o novi smeri v tako imenovanem Hidden Peaku oziroma Skriti gori nad ledenikom Baltoro v Pakistanu. In svoje sanje je poimenoval Satisfaction, smer pa sta plezalca posvetila Zdeněku Hrubýju, ki se je ponesrečil med enim od predhodnih poskusov. Smer sta Čeha preplezala v alpskem slogu. V 3000-metrsko steno sta vstopila 25. julija, na vrhu sta bila 30. julija okoli 13. ure, še dva dni pa sta potrebovala za sestop; njuna pustolovščina je skupno trajala osem dni. Stena, v kateri kljub razsežnosti ni prav veliko smeri, jima je postregla s težavami ED+ (M7, WI5+) in z naklonino 70°. Za ključni vršni del stene sta potrebovala tri dni, tam ju je namreč čakala slaba skala, prekrita s tankim ledom in snegom. Ponekod sta morala sneti rokavice, da sta lahko napredovala. Štiri dni sta prežive-la nad 7400 metrov, zadnji bivak sta imela okoli 8000 metrov visoko. Med sestopom po Japonskem ozebniku ju je najprej spremljajo močno sneženje z vetrom, drugi dan sestopa pa se je vreme umirilo, čeprav ju je ves čas spremljala grozeča nevarnost plazov. Marek Holeček je v jugozahodni steni Gašerbruma I doživljal že prave kalvarije, njegovi prvi poskusi pa segajo v leto 2009. Leta 2013 se je ob drugem poizkusu smrtno ponesrečil Hrubý, ki je med 1000-metrskim padcem čez steno imel pri sebi vso ključno opremo, tudi vrv, zato je bil Holečkov sestop pravi boj za preživetje. Naslednji poskus leta 2015 je bil spet neuspešen, leto pozneje pa je sledila kalvarija, ko je Mareka s so-plezalcem slabo vreme za osem dni prikovalo v steno. Posledice so bile hude ozeblin, ki so zahtevale pol leta rehabilitacije. A tokrat so se sanje končno in na srečo uresničile.

Grand Capucin

Arnaud Petit in Nina Caprez sta štiri dni letošnjega poletja preživela v Grand Capucinu nad Chamonixem oziroma v pogorju Mont Blanca. Dvanajst raztežajev dolga nova smer, ki sta jo preplezala, se ponaša s težavami z ocenami do 8a, varovanje v njej

je večinoma klasično (metulji in zatičji), na kočljivih mestih in (vseh) varovališčih pa je nameščeno tudi 27 svedrovcev. Nekatere sta zaradi varnosti namestila po vzponu. Vzpon sta začela po Bonattijevi smeri, nato pa v tretjem raztežaju zavila levo, kjer so se začele največje težave, in nadaljevala po strmi in ponekod previsni steni naravnost proti vrhu, kjer je izstop verjetno identičen starejši smeri Ragni di Lecco, katere potek ni povsem jasen. Smer poteka po zajedah in počeh v dobrem granitu, prva plezalca pa verjameta, da bo postala klasika. Ocene po raztežajih so 6a, 6a, 7a, 6c, 8a, 7b, 6b+, 7c+, 6c+, 7a+, 6c+, 6a+, ime smeri pa je L'or du temps.

*Novice je pripravil
Boris Strmšek - Strmina.*

ŠPORTNO PLEZALNE NOVICE

Šprah preplezal 8c

Jaka Šprah je preplezal svojo drugo smer težavnosti 8c, in sicer Starec in morje v istrskem plezališču Limski kanal ter opravil še drugo ponovitev najtežje smeri plezališča. Smer je leta 2004 opremil začetnik plezanja v Pazinu Hrvat Ive Brajković, prvi pa jo je preplezal Franci Jensterle leta 2014. Od prvega vzpona v njej ni bilo opravljenih veliko poskusov. Lani jo je kot prvi ponovil Hrvat Goran Matika.

Kruder in Umazana igra (8b+)

Jernej Kruder je v plezališču Kotečnik preplezal smer Umazana igra (8b+) brez uporabe svedrovcev. Pri tradicionalnem plezanju (ang. trad climbing) se za varovanje uporablja izključno pripomočke, ki jih po uporabi lahko spet odstranimo in ne poškodujejo skale. Za uspeh v tej 25-metrski smeri, eni največjih klasik najboljšega štajerskega plezališča, je Kruder porabil tri dni študija, predvsem za lociranje namestitve varovanja. S tem vzponom je še enkrat pokazal, da postaja izjemno uspešen vsestranski plezalec s preplezanim balvanom 8C, preplezano 9b DWS smerjo, 9a smerjo, 8b+ večraztežajno in zdaj še 8b+ trad smerjo.

Prva 8a+ za Petro Glušič

Petra Glušič je v Nemčiji preplezala svojo prvo smer težavnosti 8a+. Do uspeha v smeri Desperado (8a+) v znamenitem plezališču Frankenjura je bila Petrina najtežja smer ocenjena s 7c.

Trojček medalj na evropskem univerzitetnem prvenstvu

V Splitu je konec julija potekalo evropsko univerzitetno prvenstvo v športnem plezanju. Tekmovalci so se merili v težavnosti, balvanih in hitrosti. Kot edina Slovenka (pod britansko zastavo) je na Hrvaškem odlično nastopila Ajda Remškar, ki je v balvanih osvojila prvo, v kombinaciji drugo in v težavnosti tretje mesto. Dolgoletna članica ŠPO Tržič, tudi nekdanja mladinska reprezentantka Slovenije, sicer že tri leti študira na Univerzi v Edinburgu. Tam trenira bolj kot ne samostojno in občasno z nekaj člani britanske reprezentance in je članica univerzitetnega kluba (Edinburgh University Mountaineering Club).

Svetovne igre: srebro Janje Garnbret

Na Poljskem so od 20. do 30. julija potekale 10. svetovne igre, ki predstavljajo največji športni dogodek za športnike v neolimpijskih športih. Primerljive so s svetovnimi prvenstvi in so vsake štiri leta organizirane pod okriljem International World Games Association (IWGA) leto po izvedenih poletnih olimpijskih igrah. Njihov glavni cilj je popularizirati neolimpijske športe in nekateri od teh lahko kasneje postanejo tudi del olimpijskih iger. To je v zadnjem obdobju uspelo ravno športnemu plezanju, ki bo leta 2020 del olimpijskih iger v Tokiu. Na tokratnih svetovnih igrah so se športniki za medalje pomerili v 31 športnih panogah. V Vroclav se je odpravila 16-članska slovenska odprava, med njimi tudi trije športni plezalci: Mina Markovič, Janja Garnbret in Domen Škofic. Najboljšo slovensko uvrstitev je dosegla Janja Garnbret s srebrom v težavnosti. Mina Markovič je bila 7., Domen Škofic pa je tekmovanje končal na 5. mestu.

Markovičeva srebrna na EP v težavnosti

Od 30. junija do 1. julija se je v italijanskem kraju Campitello di Fassa odvijalo evropsko prvenstvo v težavnostnem in hitrostnem plezanju. Na tekmovanju je v obeh disciplinah nastopilo 89 plezalcev in 85 plezalk iz 21 držav. Odlično se je odrezala Mina Markovič, ki je branila naslov evropske prvakinje izpred dveh let, tokrat je zasedla drugo mesto. Slovenski uspeh sta dopolnila Janja Garnbret s četrtem in Domen Škofic s petim mestom. Skupaj je na evropskem prvenstvu 2017 v težavnosti Slovenijo zastopalo 11 članov slovenske reprezentance v športnem plezanju. Novinki na največjih tekmovanjih Vita Lukan in Mia Krampf sta si pripelzali 13. oz. 15. mesto, polfinalista Martin Bergant in Jernej Kruder sta tekmovanje sklenila na 23. oz. 27. mestu. V kvalifikacijah so nastopili še Tjaša Kalan, s 27. mestom tik pod robom polfinala, Urška Repušič je dosegla 33., Veronika Meke 39. in Milan Preškar 47. mesto.

EP v balvanih

Balvansko prvenstvo stare celine, ki je bilo hkrati sklepna tekma svetovnega pokala 2017 v balvanih, je 18. in 19. avgusta 2017 v Nemčiji okronalo tako nove evropske prvake v balvanih in kombinaciji kot skupne zmagovalce svetovnega pokala v balvanih. Na balvanski preizkušnji leta se je pomerilo rekordnih 292 tekmovalcev in tekmovalk iz 47 držav, od tega 175 fantov in 117 deklet, med njimi tudi devet članov slovenske reprezentance v športnem plezanju. Slovenija se je domov vrnila s kupom medalj. Janja Garnbret je pripelzala kar tri. V dveh tekmovalnih dneh je postala evropska podprvakinja v balvanskem plezanju, evropska prvakinja v kombinaciji ter zmagovalka zaključne tekme za svetovni pokal v balvanskem plezanju, ki ji je prinesla tudi drugo mesto v skupnem seštevku svetovnega pokala v balvanih za sezono 2017. Že tako izjemno bilanco slovenskih plezalcev je s tretjim mestom dopolnil Anže Peharc.

Novice je pripravil Peter Mikša.

PISMA BRALCEU

Hladen tuš v koči

V nedeljo popoldan, 20. avgusta 2017, sem po celodnevni hoji od koč na Krnskih jezerih čez vrh Krn na planino Kuhinja pripeljala skupino šestnajstih pohodnikov iz PD Nazarje. Po kar naporni sedemurni urni hoji smo vsi skupaj komaj čakali, da pridemo do koč, saj smo bili že pošteno žejni, malce pa tudi lačni. Pri koči pa hladen tuš. Oskrbnica je prišla ven, vprašala, kdo je vodnik skupine, brez pozdrava, brez vprašanja, kdo bo jedel, kdo bo kaj pil, njen napad je bil direkten: "Ker se niste najavili, ne bom stregla vsakega posameznika, poberite skupno naročilo. Prinesem vam zvezek, da boste zapisali." Dobro, pa bom to naredila, sem si rekla, in vprašala, če lahko potem pridejo plačat vsak zase.

"Ne, ker se s tem ne bom ubadala, pa tudi drobiža nimam."

Zgroženi niti verjeti nismo mogli, da se kaj takega lahko sploh zgodi, saj na koči sploh ni bilo nobene gneče. Ker so bili tudi ostali pohodniki priča čudnemu pristopu, smo pač povedali, da se na planinskih kočah kaj takega ne dogaja in da naj si vzame za zgled oskrbnika na vrhu Krna v zavetišču, ki delata v znatno težjih pogojih, pa sta nas bila zelo vesela in nam z veseljem postregla, kar je kdo želel. Tudi brez skupnega spiska naših želja. Ko je gospod – predvidevam, da oskrbnik – ki je medtem brezbržno sedel na stopnicah in kadil, slišal naše ogorčenje in komentiranje, je rekel, naj se speljemo.

Res smo to storili, hitro smo se "speljali" in šli čakati našega šoferja drugam, saj je imel zamudo. Torej so ostali brez zaslužka na koči, nam pa so ostale malo bolj polne denarnice in zelo grenak priokus za zaključek prelepega dvodnevnega potepanja po Krnskem pogorju.

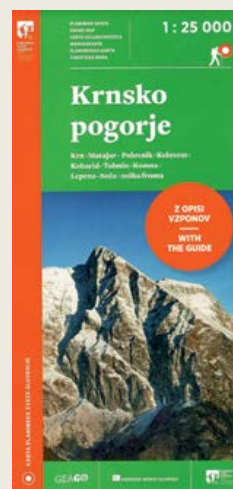
Kot vodniku Planinske zveze mi je nerazumno, kako se lahko za oskrbnika na planinski koči prijavljajo ljudje, ki nimajo osnovnih človeških vrednot, ki ne vedo, kaj je prijaznost

in lepa beseda. Da ne govorim, kako o planinah in življenju nas planincev nimajo pojma. Ne morem pozabiti obnašanja oskrbnikov in še danes razmišljam, kako je to mogoče, da tudi planinsko društvo ne opazi takega obnašanja, saj verjetno v vsej sezoni to ni bil osamljen primer.

*Vera Slokan,
načelnica vodniškega odseka
PD Nazarje in vodnica izleta*

LITERATURA

Krnsko pogorje. Planinska karta, 1:25.000. Ljubljana, PZS, Geodetski inštitut Slovenije in Geodetska družba d. o. o., 2017. 8,10 EUR.

Šesta karta PZS v novi podobi! Območje, ki je bilo še posebej zaznamovano s soško fronto in je še danes polno ostalin iz prve svetovne vojne. Veliko zanimivih ciljev, še več poti, vse pa seveda okoli Krna in imenitnega razglednika nanj – Matajurja. Torej bi karto zlahka poimenovali Krn in Matajur). To so, ob zdaj že dodobra uveljavljeni enotni zasnovi in visoki kakovosti, glavni poudarki nove planinske karte Krnsko pogorje. Nenazadnje tudi opis na naslovni strani pove dovolj: Krn, Matajur, Polovnik, Kolovrat, Kobarid, Tolmin, Komna, Lepena, Soča, soška fronta. V primerjavi z nekdanjo karto *Krnsko pogorje in Krn* (vzel sem kar prvo izdajo iz leta 1990) je nova tudi večja, sledi velikosti drugih novih kart in s tem pokrije tudi več goratega ozemlja, kot ga je prejšnja. Za občutek:

v zgornjem levem kotu zemljevida je slap Boka, zgoraj desno stoji Koča pri Triglavskih jezerih, spodaj desno je znano vzletišče jadralskih padalcev Kobala, spodaj levo pa so nanizane beneške vasi na jugozahodnih pobočjih Matajurja.

Vseh podrobnosti poznavalcu nove zasnove kart niti ni potrebno naštevati – ob 10-metrskih plastnicah je opazna predvsem velika količina informacij, ki jih nekoč ni bilo – tudi zaradi izrazite povečane razširjenosti "adrenalinskih" športov: plezališča, vzletišča za jadralske padalce, vstopno-izstopne točke za vodne dejavnosti na Soči, gorskokolesarske poti, številne pohodne poti. Priznam, v okolici vasi Krn me je že kar malo zaskrbelo, saj je karta tako pisana od oznak in poti, da mora biti človek kar pozoren. Tam (in še kje) se križajo in motajo označene planinske poti, turnosmučarske smeri, pot Alpe-Adria, Poti miru, pa Slovenska turnokolesarska pot. Kaj pomenijo zelene pikčaste oznake, nisem ugotovil, saj jih v legendi ne najdem, prav tako ne prekrizanih mečev (verjetno gre za razvaline vojaških objektov), ki se pojavljajo po vsem zemljevidu. Po eni strani je zemljevid več kot le pripomoček za usmerjanje po terenu, ker nas obenem poučuje, saj so označene tudi številne naravne, kulturne in zgodovinske znamenitosti, teh pa je bistveno več kot nekdanj. Po drugi strani pa je papir omejen in ga ni mogoče povečevati, kot to lahko delamo na digitalnih napravah. Tako da bo v bodoče verjetno potreben neki kompromis – posebej za tiskane izdaje.

Vsekakor pa je prav, da so označene tudi nekatere že zapuščene poti, posebej tiste, ki so še prehodne, saj bi bilo škoda, da utonejo v pozabo (no, v grmovju). In prav teh poti je v Krnskem pogorju zaradi dediščine soške fronte še veliko, saj sledijo nekdanjim mulatjeram. K sreči bodo nekatere nove pohodne poti nekaj tega zaraščenega sveta odtrgale pozabi.

Na zadnji strani karte je seznam planinskih koč na tem območju (12 koč/zavetišč in 4 bivaki) in lepa zbirka zdaj že priljubljenih kratkih opisov vzponov na Krn (5), Matajur (2, le z naše strani) in Krasji vrh (1), skupaj s pregledno skico in z angleškim

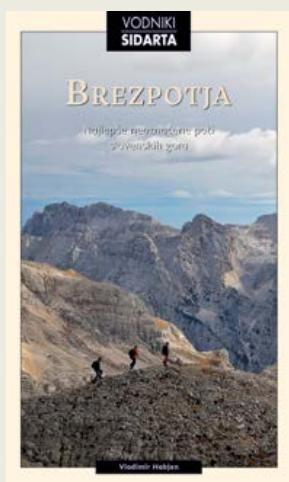
prevodom. Opozarjam pa, da za turo to ne sme biti edini vodnik, saj so ti opisi le orientacijski, za podrobnosti morate nujno pogledati v ustrezne vodnike PZS.

Če povzamem – odličen pripomoček, ogromno uporabnih in posodobljenih informacij. Tako da vam ostane le še odhod tja v Krnsko pogorje. Prepričajte se, da ima karta prav.

Marjan Bradeško

Vladimir Habjan: Brezpotja.

Najlepše neoznačene poti slovenskih gora. Ljubljana, Sidarta, 2017. 240 str., 29,00 EUR.

Naklada istoimenskega vodnika iz leta 2009 je že zdavnaj pošla. Po osmih letih smo dočakali novo izdajo, ki – zanimivo – ohranja prvotno ceno, in to kljub temu da je v njej več enostranskih, celo dvostranskih fotografij in je za 17 strani zajetnejša. Na prvi pogled se obe knjigi ne razlikujeta. To sicer drži, dokler se ne poglobimo v ne tako nepomembne podrobnosti. Kazalo je preglednejše zaradi dvobarvnega tiska, nekateri podnaslovi so nekoliko spremenjeni. Morda bo nekdo zamahnil z roko, češ, to so kozmetični popravki, ampak primerjava med obema knjigama pokaže, da gre za uporabno "kozmetiko". Tu in tam zasledimo spremembe pri opisu, posamezni detajli so nekoliko drugače opisani in s tem razumljivejši ali natančnejši. Struktura posameznega poglavja je v novi knjigi oblikovana tako, da tisto, kar je najpomembnejše, zdaj izstopa zaradi rdečega tiska in se kot droben nadnaslov ne zliva skoraj neopazno z naslovom. In kaj je to? Ja, težavnost, kaj pa drugega. Zakaj bi

nekdo pomotoma (ali iz površnosti) rinil v zelo zahtevno brezpotje, če ima že na zahtevni neoznačeni poti težave? Tudi številka ture je v rdečem krogcu, da jo lažje opazimo med listanjem. Poleg oznake težavnosti je stolpec s tehničnimi podatki, kot so nadmorska višina, višina izhodišča in višinska razlika. Med skicami nisem našel razlik, nekatere manjše fotografije so nove, preglednejše. Še vedno pa na njih pogrešam vrisano smer vzpona in sestopa.

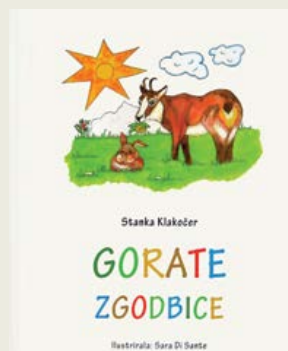
V osnovi se vodnika ne razlikujeta. Ohranjen je enak vrstni red poglavij o napotkih pri iskanju poti, gibanju v brezpotju, varnosti v gorah; brezpotju in varstvu narave, osnovi vodnika in označevanju zahtevnosti. Nato se za lepo dvostransko fotografijo jesenskega Matkovega kota začne zares. Izleti so razdeljeni po gorskih skupinah. Najprej so v Kamniško-Savinjskih Alpah, sledijo trije iz Karavank, preostali so iz Julijcev. Skupaj 50 tur za vse okuse in sposobnosti ustrežno izkušenih planincev oz. gornikov. Na nekaterih bo treba tudi poplezati, a ne težje kot III. stopnjo, če se bomo držali prave smeri. Pri tem naj poudarim opozorilo v drobnem tisku na dnu kolofona!

Še vedno velja, kar sem, na pol za šalo, na pol zares, napisal pred sedmimi leti. Preden se odpravite na pot, ponovno preberite Vinetouja, biblijo vseh stezosledcev in najpopolnejši učbenik branja sledov. Saj veste, Old Shatterhand se ni nikoli izgubil.

Mire Steinbuch

Stanka Klakočar: Gorate zgodbice.

Mojstrana, samozaložba, 2017. 68 str., 18,90 EUR.

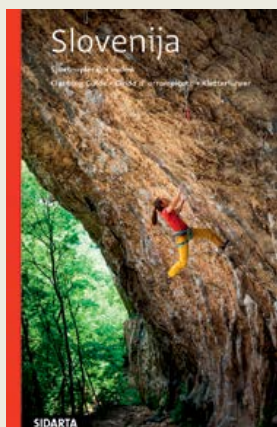
Že bežen pogled na naslovnico *Goratih zgodbic* razkrije, da je knjižica namenjena otrokom. Zdi se mi,

da je otroška literatura, ki bi pripovedovala o živalih, ki živijo v našem gorskem svetu, dokaj redka. Za koliko stare otroke so primerne zgodbe v tej knjižici, težko rečem, okvirno pa neke od četrtega do osmega, morda desetega leta, odvisno tudi od posameznika in staršev. Zgodbe, napisane v slogu basni, govorijo tudi o tem, da je treba biti pazljiv pri gibanju v gorskem svetu in o splošnih pozitivnih vrednotah, ki jih izkazujejo personificirane živali. Le-te so v odličnih ilustracijah Sare Di Sante narisane tako, da jih bodo otroci zlahka prepoznali v gorskem svetu, ko bodo naleteli nanje. Zgodbe, lahko jim rečemo tudi pravljice, so poučne, hudomušne in vzgojne. V knjižici so tri prisrčne pripovedke: Kozorogec Rogec in kozorogovadba, Kako je planinski zajček Repko skoraj izgubil uhelj in Snežna voluharica Dolgobrčica dobi obisk. Večinoma imena glavnih junakov poudarjajo eno od tipičnih značilnosti vsake živali, v stranskih vlogah pa nastopata tudi gamsek Vili in skovir Pepe. Avtorica že od malega hodi po hribih, je mladinska in planinska vodnica, zato pozna gorske živali in ve, o čem piše.

Mire Steinbuch

Slovenija – športnoplezalni vodnik. Ljubljana, Sidarta, 2017. 533 str., 29,90 EUR.

V tej novi izdaji so predstavljena tri nova plezališča, pri starih plezališčih pa so dodane vse novosti in spremembe, prispelle do odhoda materiala v tiskarno. Zbranih in opisanih je 95 plezališč s preko 4600 smermi. V uvodu so razloženi simboli, ki so pri posameznih plezališčih – poglavjih – prikazani v pasici pod imenom

Plezališča. V pričujoči izdaji sta dodana simbol otroški voziček (otrokom prijazno plezališče) in QR koda, izpustili so nadmorsko višino vznožja plezališča, ki pa je kljub temu v nadaljevanju prikazana pri vsakem plezališču. GPS koordinate parkirišč bomo našli v pasici s simboli na začetku poglavja. Struktura opisa posameznega plezališča je sestavljena iz odstavkov: kratka predstavitev, najprimernejši čas, karakteristika smeri, opozorilo, povezano s plezališčem in dostopom do njega (če je potrebno), prenočišče in pri nekaterih kratkih povzetek zanimivosti. Zemljevid dostopa je opremljen s QR kodo. Sledi pregled plezališč, ki prikazuje skupno število smeri, obseg težavnosti in razdelitev težavnostnih stopenj v štiri skupine. Nadalje vodnik podaja dolžino smeri od-do, čas dostopa, lego stene oz. sektorjev glede na stran neba, vrsto klinov, dva simbola za gnečo med vikendi in prazniki ter primernost za otroke. Na naslednjih dveh straneh se lahko informiramo, komu se imamo zahvaliti za opremljanje posameznega plezališča (ali koga zabavljati, kako neprimerno je zavrtal/a neki svedrovec). S tem smo zaključili s formalnostmi, pred nami je stena s smermi, čas je, da zgrabimo prve oprimke. Začeli bomo v Ospu in končali v Luknji blizu dolenske metropole. Novi vodnik zaradi izboljšane barvnega tiska in večjega formata odlikujejo lepše fotografije in pregledne skice. Fotografije z vrsti smeri so podkrepile skice ali jih nadomestile povsod tam, kjer je tako pač preglednejše. Kot prejšnji vodnik iz leta 2012 je tudi ta štirijezičen.

Mire Steinbuch

PLANINSKA ORGANIZACIJA

Dejavnosti Planinske zveze Slovenije

PZS je planinska društva, klube in ostale organizacije članice PZS, ki so vpisane v vpisnik prostovoljskih organizacij, opozorila na njihovo pravico, da uveljavljajo prostovoljsko delo za sofinanciranje vseh projektov, ki

se financirajo iz državnega ali občinskih proračunov.

Prav tako je vsa društva povabila k sodelovanju pri izvajanju aktivnosti v okviru akcije Slovenija planinari in vseslovenskega spodbujanja planinstva, športnega plezanja, planinske orientacije in turnega kolesarstva. Financirale se bodo aktivnosti, ki se bodo izvedle med 1. septembrom in 30. oktobrom 2017.

PZS je objavila razpis najvišjih priznanj PZS za leto 2017, spominskih plaket in svečanih listin, ki jih bodo podelili na posebni slovesnosti 2. decembra 2017 v Mislinji.

Lovska zveza Slovenije, Ribiška zveza Slovenije in Planinska zveza Slovenije so na predsednika vlade dr. Mira Cerarja naslovile dopis o problematiki lastninjenja kmetijskih zemljišč v skladu s 14. členom Zakona o Skladu kmetijskih zemljišč in gozdov.

Mladinska komisija vabi na tečaj gibanja po zahtevnih in zelo zahtevnih planinskih poteh, ki bo namenjen mladim med 16. in 29. letom, s ciljem usvojiti kompleksnejša znanja za varnejše gibanje na zahtevnejših planinskih poteh. Neformalno usposabljanje bo potekalo od 21. do 24. septembra 2017 v Planinskem učnem središču Bavšica. Mladi študentje so se julija odpravili na Škrlatico, nadebudni mladi planinci, zmagovalci različnih planinskih tekmovanj na državnem nivoju (likovni natečaj, Mladina in gore, Slovensko planinsko orientacijsko tekmovanje), pa v Bavšico na nagradni tabor.

Vodniška komisija je objavila razpis za zbiranje predlogov za najvišje vodniško priznanje VK PZS za leto 2017.

Gospodarska komisija. V akciji PZS in Siol.net Naj planinska koč 2017 je bilo v prvem krogu izbranih deset finalistk: Dom na Kofcah (1488 m), Koča pri Jelenovem studencu (850 m), Krekova koč na Ratitovcu (1642 m), Planinski dom na Kalu (946 m), Planinski dom na Kumu (1211 m), Planinski dom v Gorah (762 m), Planinski dom na Uštah - Žerenku (658 m), Planinski dom pri Gospodični na Gorjancih (828 m), Roblekov dom na Begunjščici (1657 m), Zavetišče na Planini (733 m). Finalno glasovanje je potekalo do 12.

septembra 2017. V okviru te akcije so pripravili poseben nagradni natečaj Postani oskrbnik planinske kočice za en dan. Srečni izbravec bo preživel dan z Ivom Volerjem, oskrbnikom Koče na Planini pri Jezeru (PD LPP). PD Tržič je objavil razpis za oskrbniški par ali ekipo za Dom pod Storžičem. Poročali so tudi o odličnem obisku planinskih kočic že pred vrhuncem planinske sezone, o izdaji štirih letakov z našimi planinskimi kočami in pozvali k spanju v planinskih kočah v svojih, od doma prinesenih planinskih spalnih rjuhah.

Komisija za planinske poti (KPP). Peti Dan slovenskih markacistov, kjer sta združila moči KPP in Odsek za planinske poti Meddruštvenega odbora planinskih društev Posočja, je potekal 1. julija na Bovškem. Prizadevni markacisti, zbralo se jih je 88 z vseh koncev Slovenije, so uredili poti od Mangarta do Bovca. Razdeljeni v skupine, oboroženi z zemljevidi tras planinskih poti, barvo, orodjem za markiranje in sprotno čiščenje poti so se odpravili proti vrhovom. Delo je potekalo z obilico dobre volje in planinskega entuziazma. Čas je bil omejen, saj so bile ceste ob določenih urah zaprte zaradi testiranja avtomobilov. Opravljenega je bilo veliko dela. Med delovno akcijo so se stakale nove vezi med markacisti, ki bodo pripomogle, da bo delo markacistov in komisije potekalo še bolj tekoče. Prisotni so dobili majice, ki jih bodo spominjale na zagnanost, ubranost in dobro voljo ob Dnevu slovenskih markacistov.

Objavili so razpis za sofinanciranje postavitve usmerjevalnih tabel na Slovenski planinski poti in Razširjeni slovenski planinski poti. Postavitve tabel sofinancira PZS s podporo Fundacije za šport.

Konec julija je tehnična ekipa KPP opravila vzdrževalna dela na Hanzovi poti na Prisojnik in na poti s Kamniškega sedla proti Turski gori.

Zaprte so nekatere planinske poti ali njihovi odseki, in sicer odsek Zadnja vas–Dobrča ter nekatere planinske poti na območju Male in Velike Rudnice. Ponovno sta prehodni planinski poti s Kamniškega sedla na Korkrsko sedlo čez Kotličice in z Grohota na Raduho.

Komisija za varstvo gorske narave (KVGNG) je s tretjim delom sredi junija pod Stolom uspešno zaključila letošnje usposabljanje za varuha gorske narave. Tečajniki morajo sedaj napisati še seminarske naloge, ki jih bodo predstavili na zaključku usposabljanja v septembru. Poročali so o priznanju Moja Reka.si, ki ga je dobilo PD Cerknica, o posvetu o problematiki vožnje z motornimi vozili v naravnem okolju, o odgovoru Ministrstva za okolje in prostor na pobudo skupine za trajnostni razvoj o vključitvi varuha narave v Zakon o ohranjanju narave, o prvem vseslovenskem planinskem naravovarstvenem taboru v Mlačici, ki ga je organiziral Odsek za varstvo gorske narave PD Nova Gorica v sodelovanju s KVGNG. Na Mali planini je pri Domžalskem domu 12. avgusta simbolično zagorel letošnji Ogenj v Alpah, pri čemer so še posebej poudarili uporabo javnega potniškega prometa, kolesarjenja in pešačenja kot načina prihoda na izhodišče izleta.

Komisija za alpinizem (KA) je poročala o uspešni alpinistični odpravi Kijaj Nullah 2017, ki so jo sestavljali Aleš Česen (Alpski gorniški klub), Urban Novak in Marko Prezelj (oba AO PD Kamnik). Junija so se v indijski Himalaji med drugim povzpeli na Arjuno (6250 m), kar je bil drugi vzpon na glavni vrh tega šesttisočaka in prvi v alpskem slogu. Novo 1400-metrsko izjemno zahtevno smer v zahodni steni Arjune so poimenovali Vse ali nič in jo ocenili z ED+, kar je povišana najvišja stopnja francoske šeststopenjske lestvice. Luka Stražar in Petra Klinar (oba Akademski alpinistični odsek) sta poročala o alpinistični odpravi Aljaska 2017. Med 18. in 24. junijem se je v slovaških Visokih Tatrah nadaljeval mednarodni projekt Erasmus+ z imenom Plezanje za vse, pri katerem so se združile planinske zveze Slovenije, Češke, Slovaške, Hrvaške, Italije in Madžarske. KA je poročala še s tabora za perspektivne alpiniste, ki je potekal od 22. do 30. julija v Val Masinu pod vodstvom Andreja Grmovška in Nejca Pozveka, ter z začetnega alpinističnega tečaja v kopni skali na Kamniškem sedlu, kjer se je od 5. do 9. julija pod

budnim očesom Alena Marinovića kalilo 11 tečajnikov.

Komisija za športno plezanje (KŠP) je poročala o uspehih naših športnih plezalcev; nepreključiva je bila Janja Garnbret, prav tako so ji na zmagovalnih stopničkih delali družbo tudi drugi člani naše mladinske in članske reprezentance v športnem plezanju, med njimi Mina Markovič, Domen Škofic, Anže Peharč idr. Uspešna sta bila tudi reprezentanta na tekmi svetovnega pokala v paraplezanju Tanja Glušič in Gregor Selak.

Komisija za gorske športe. Sporočili so razveseljivo vest, da se turno smučanje pridružuje skupini športov, ki se bodo predstavili na mladinskih olimpijskih igrah 2020 v okolici Luzerna. Povabili so na tretji pohod brez meja, imenovan Košuta *hiking*, ki je bil 5. avgusta na obeh straneh grebena Košute. Potrjen pa je bil prvi primer jemanja prepovedanih snovi med lednimi plezalci, in sicer je bil pozitiven vzorec odvzet 29-letnemu ruskemu tekmovalcu, in to po tekmi svetovnega pokala v italijanski Corvari, ki je potekala 28. januarja letos.

Komisija za turno kolesarstvo. 15. avgusta je po 146 kilometrih in 5600 višinskih metrih poganjanja koles je letošnji turnokolesarski tabor Zasavje 2017 varno in uspešno prispel do konca. Turne kolesarje so obvestili o ponovno odprtem odseku Slovenske turnokolesarske poti pri Davči (Majdelc–Podhočar). PD Krim pa je prvo julijsko soboto zavrtel kolesa na dobrodelnem kolesarskem izletu po poteh Krima.

Planinska založba PZS je izdala planinski koledar za leto 2018, ki ga krasijo avtorske fotografije, izbrane na razpisu PZS. Koledar lahko naročite na brezplačni številki 080 18 93, v spletni trgovini PZS, na sedežu PZS v Planinski trgovini, po telefonu 01 434 56 90 in e-naslovu koledar@pzs.si. Izšel je tudi nov planinski zemljevid *Krnsko pogorje 1: 25.000*, ki je sodobno prenovljen in bo dober pripomoček vsem, ki se odpravljajo v gore nad Tolminom, Kobaridom, Drežnico ter Komno, hkrati pa so objavljene koristne informacije s tistega območja. V založbi so

predstavili tudi *Plezalni vodnik Istra* in izdajo novega izbirnega vodnika *Dolina Soče - Bovška*, v katerem so zbrani najlepši planinski izleti med Vrščem ter slapom Boka.

Zemljevide PZS si lahko odslej naložite tudi na svoj pametni telefon. Skupaj s številnimi drugimi zemljevidi večine držav sveta so dostopni prek priročne aplikacije *Locus Map* za navigacijo na terenu.

V času poletne planinske sezone je PZS opozarjala na varnejše obiskovanje gora, svetovala, kaj narediti v primeru nesreče v gorah, sodelovala v več vzgojno-izobraževalnih oddajah in poudarila, da so strokovno usposobljeni vodniki zagotovili za varnejše obiskovanje gora.

Na spletni strani so povabili na koncerte klasične glasbe, ki so se skupaj s pobudnikom teh koncertov Francijem Begušem z Ledin preselili na Orožno vočko pod Črno prstjo. Z žigom ene ali več planinskih koč iz okolice Ljubljane si lahko mladi planinci še vse do konca septembra pridobijo ugodnejše vstopnice za ogled mladinskega filma *Sova in miška*. Povabili so tudi na ogled razstave *Aljažev stolp – ohranimo naš simbol*, ki je bila na ogled v Galeriji Spomeniško-varstvenega centra v Ljubljani do 31. julija 2017. Zadnjega junija pa se literarni navdušenci zbrali pri Domu pod Storžičem na tradicionalnem literarnem večeru slovenskih pisateljev *Rime z gora*.

Zdenka Mihelič

Prejemniki priznanj PZS s podpredsednikom PZS Tonetom Jesenkom in predsednikom PD Žalec Vladom Rojnikom
Foto: Darko Naraglav

Petdeset let PD Žalec

Planinsko društvo (PD) Žalec je v juniju praznovalo petdeset let delovanja. 9. junija dopoldne je Filatelistično društvo Žalec na Pošti Žalec je ob tej priložnosti predstavilo posebno znamko in poseben priložnostni žig, zvečer pa smo v dvorani Doma krajanov v Vrbju pripravili svečano prireditev. V kulturnem programu, ki ga je zasnovala Breda Šip, povezovala pa sta ga Lidija Koceli in Frenk Železnik, so sodelovali naši nekdanji in sedanji člani z gosti. Nastopila sta tudi Mešani planinski pevski zbor Žalec in folklorna skupina iz Galicije. V programu smo obudili zgodovino slovenskega in savinjskega planinstva, predvsem pa z besedo in bogatim slikovnim gradivom predstavili petdeset let delovanja PD Žalec. Z nami je praznovala tudi dolgoletna mentorica mladih planincev na OŠ Žalec Mira Cafuta, ki je še edina živa članica prvega upravnega odbora PD Žalec izpred petdesetih let. V imenu PZS je spregovoril podpredsednik PZS Tone Jesenko, ki je društvu podelil jubilejno listino PZS, s predsednikom PD Žalec Vladom Rojnikom pa je najbolj delovnim in zaslužnim članom našega društva podelil pohvale, bronaste, srebrne in zlate častne znake PZS. Prvič smo ob svoji obletnici podelili listino Častni član PD Žalec. Prejel jo je nekdanji dolgoletni predsednik Janez Meglič. Na koncu so društvu čestitali in podarili spominska darila še

predstavniki sosednjih in prijateljskih planinskih društev.

Drugi dogodek v počastitev jubileja smo pripravili 11. junija na Bukovici, in sicer Srečanje vseh generacij PD Žalec. V kulturnem programu so sodelovali mladi planinci iz osnovnih šol in vrtcev; mladi so prikazali življenje na planinskem taboru in izletih, pripravili smo zabavno orientacijo in druge igre, zbrane pa je nagovoril župan Janko Kos. Za lačne je poskrbela kuharska ekipa, mladi so se sladkali s šmornom, starejšim je bolj dišal golaž. Bilo je sproščeno, veselo in zabavno. Z zadovoljstvom in ponosom smo se ozrli na prehojeno pot, obenem pa se z veseljem in energijo lotevamo novih podvigov.

Breda Šip

Srečanje planincev Savinjske regije

Planinci Savinjske regije smo naše tradicionalno letno srečanje, ki smo ga letos pripravili 27. maja, začeli s pohodom po odseku obnovljene planinske poti XIV. divizije. Prehodili smo šesto etapo poti med Sojekom in Socko, ki so jo markacisti Odbora Savinjskega meddruštvenega odbora planinskih društev (S MDO PD) v sodelovanju s planinskimi društvi Vojnik, Slovenske Konjice in Zreče na novo označili in uredili. V naselju Sojek, do katerega smo nekateri prišli peš, drugi z osebnim prevozom ali z avtobusom, sta nas nagovorila predsednica S MDO PD Manja Rajh in vodja Odbora za pota pri S MDO PD Ivan Šalomon, nato pa je kolona pohodnikov vstopila v hlad gozda Konjiške gore. Pot je bila lepa, suha, spremljala nas je ptičje petje in prijetno kramljanje med pohodniki. Prek Konjiške gore smo sestopili k ribnikom na Frankolovem in se nato povzpeli proti gradu Landek. Pot do Strnadovega travnika nam je omogočala, da smo s pogledom proti dolini občudovali lepote narave. Seveda so kratki postanki med potjo, na Frankolovem, Lindeku in Strnadovem travniku, pripomogli k okrepčilu in oddihu, Športno društvo Socka pa je ta dan odprlo vrata svoje brunarice.

Po prihodu v Socko je v gostilni Koprivnik potekala slovesnost v spomin XIV. divizije. V programu so sodelovali

Arcilinski fantje, k družabnemu delu srečanja pa so svoje dodali člani ansambla Kmetec s prijatelji. Vse prisotne so pozdravili predsedniki PD Slovenske Konjice (Lidija Pučnik), PD Zreče (Matjaž Korošec) in PD Vojnik (Ivan Muzelj), vodja odbora za pota Ivan Šalamon pa se je društvom in še posebej markacistom zahvalil za sodelovanje in zbrane povabil na srečanje naslednje leto.

Zvonka Grum

Petdeset let Trdinove poti

Pred petdesetimi leti je Planinsko društvo (PD) Novo mesto, danes PD Krka Novo mesto, trasiralo krožno planinsko pot okoli Novega mesta po dolenskem gričevju, ki ga je Janez Trdina opisoval v svojih *Bajkah in povestih o Gorjancih*. Od tod tudi ime poti. Pot, dolgo 160 kilometrov, so odprli 21. maja 1967. Za obeležitev petdesetletnice Trdinove poti je PD Krka Novo mesto organiziralo štiridnevni neprekinjen pohod po njej, kar pomeni, da so morali planinci v tem času prehoditi 160 kilometrov. Glavne točke na poti so Novo mesto, Frata, Lukov dom na Bazi 20, Mirna gora, Jugorje, Gospodična, Trdinov vrh, Kostanjevica, Pleterje, Otočec, Hmeljnik, Novo mesto. Turo je štirinajst planink in planincev začelo v Novem mestu 18. maja ob 6. uri. Na poti so se jim na posameznih etapah pridružili tudi drugi planinci, ki so z glavnino prehodili del poti. Tako je na cilj prispelo enaindvajset planincev,

med njimi pa je celotno pot prehodilo dvanajst jeklenih, ki so na cilju pred novomeškim rotovžem dobili še zadnji žig in spominsko značko, ki potrjuje prehojeno pot. Iskrene čestitke vsem udeležencem!

Zdravko Damjanovič - Somy

SLOVENSKI PLANINSKI MUZEJ

Valvasorjevo priznanja za leto 2016

Ob mednarodnem dnevu muzejev je Slovensko muzejsko društvo v Narodni galeriji Slovenskemu planinskemu muzeju podelilo Valvasorjevo priznanje za leto 2016. V Mojstrani smo lani odprli nov projekt *Pobeg v bivač*, ki predstavlja prvo igrifikacijo

v muzeju pri nas. Ohranjenemu muzejskemu predmetu *bivač II*, ki ga je muzeju poklonil Alpinistični odsek PD Jesenice, smo tako dodali novo, svojevrstno interpretacijo – pobeg pred nevihto v varno zatočišče – bivač.

V sodelovanju z GRZS in Slovensko policijo smo v muzej prevzeli helikopter Agusta Bell-47J-2A Ranger ali *burduš*, ki predstavlja prvo domače helikoptersko posredovanje pri reševanju v gorah. Zakaj mu pravijo burduš, od kod je prišel, zakaj, kje, kako in do kdaj so ga uporabljali pri takratni Ljudski milici, pa vas vabimo, da sami odkrijete v muzeju.

Planinski dan pri Porabski domačiji v Andovcih na Madžarskem so 16. junija 2017 organizirali Porabsko kulturno in turistično društvo, Slovenska narodnostna samouprava Andovci, Zveza Slovencev na Madžarskem in Generalni konzulat RS v Monoštru.

Planinke in planinci Savinjske regije na začetku poti in tokratnega srečanja
Foto: Sonja Dajčman

Petdesetletnico Trdinove poti so obeležili s štiridnevnim pohodom po tej poti, ena izmed obveznih točk je tudi Mirna gora.
Foto: Mladen Živkovič

Na povabilo in pobudo slovenskega generalnega konzula RS v Monoštru dr. Borisa Jesiha smo k tamkajšnjemu Malemu Triglavu iz Slovenskega planinskega muzeja prinesli muzejski predmet Aljažev stolp. Poleg razstave PZS Življenje pod Triglavom in Aljaževega stolpa smo predstavili tudi virtualni pohod na Triglav, ki je v našem muzeju nova pridobitev.

Navzoče so poleg slovenskega konzula pozdravili še predsednik Porabskega kulturnega in turističnega društva Andovci Karel Holec, predstavnik PZS Slavica Tovšak, direktorica SPM Irena Lačen Benedičič in zagovornica Slovencev na Madžarskem Erika Köleš Kiss.

Kulturno in turistično društvo v Andovcih je ob tem ustanovilo porabsko planinsko sekcijo, ki bo nadaljevala s tradicionalnimi pohodi od Andovcev do Triglava. Ker jih pri tem spremljajo člani združenja vojaških vodnikov Slovenije, je bil med povabljenimi tudi njihov podpredsednik Aleš Simčič. Tudi to poletje vas vabimo v muzej na pester počitniški program sobotnih delavnic.

Več o dogodkih: info@planinskimuzej.si ali 08 380 67 30.

Irena Lačen Benedičič

*Jalovec: delo
bohinjskega slikarja
Valentina Hodnika*

Pozabljenu slikarju na rob

Žalostno je, da današnji kritiki bohinjskega slikarja Valentina Hodnika (1896–1935) ne ocenijo, čeprav je avtor prepoznavnega, lastnega realističnega sloga, priljubljenega prav med planinci. Toda tudi tam ostaja pozabljen, ker v širšem okolju ni bil predstavljen že več kot pol stoletja. Večina njegovih dvesto trideset del je razpršena in mlajši publiki skoraj neznana. Dokaz za nekdanji ugled je njegova prisotnost v albumu Iz naših gora (SPD 1935) z uvodno sliko Jalovec. Jože Hudeček je pred petindvajsetimi leti zapisal: "Če so torej bohinjski zagnanci pričakovali, da bodo za doslej neocenjenega in v slovensko umetnostno podobo neumeščenega avtorja dosegli pravičnejši odnos umetnostnokritične stroke, saj ta sebi v prid ne more ničesar več storiti, so se njihova pričakovanja izpolnila le na pol. Na Hodnika so opozorili znova vse tiste, ki za njegovo umetnost v posvečenem okolju premalo store (ali nič), da bi končno že nekdo zbral najboljše, kar je naredil, to prezentiral strokovni javnosti in dosegel, da bi bila zgodovina o mojstru manj mutasta, da bi mu bila vsaj pravična ..." (Lukas 1992).

Ob Hodnikovi smrti se ga je spomnil Planinski vestnik (1935). Na tem mestu zapišimo, da je bil Valentin Hodnik tudi idejni avtor skalaške značke s planiko. Zanimiva je misel Rajka Ložarja, ki jo poenostavljamo: Bohinjski slikar Valentin Hodnik je bil veliki ljubitelj gora in zelo uspešen zaradi poetičnega pridiha, ki ga je dodal svoji realistični podobi (Slovenske planine v risbi in sliki, SPD 1936). Tudi Lovšin ga ni pozabil omeniti v svojem Triglavu (1944). Hodnikova razstava je slavila še ob jubileju PD Kranj leta 1979, potem pa je sledila pozaba. V skromnem obsegu je bil občasno predstavljen samo še v Bohinju, kjer je Hodnik še poznan in cenjen. Valentin Hodnik je bil tragična oseba. Živel je v izjemni revščini, ki je bila v takratnem času za umetnike na podeželju

brezizhodna. Leta 1935 si je pri komaj devetindesetih sam vzel življenje. Nam, ki ob njegovih prelepih slikah lahko uživamo, največkrat na njegovo težko življenje ni treba niti pomisliti. Njegovo slikarsko razstavo z dva-
indvajsetimi slikami in tremi risbami smo si konec aprila in v prvi polovici maja lahko ogledali v Centru TNP v Stari Fužini v spomin na njegov stodvajseti jubilej. Prisotna je bila njegova sto dve leti stara sestra Angela. Pred leti je lepo poslikavala predmete domače obrti. Ob tej priliki je podarila bratovo dediščino Gorenjskemu muzeju, ki doslej za slikarja ni naredil česa omembe vrednega. Tudi tokrat javnost ni bila ustrezno seznanjena. Hodnikov opus podob resničnih gora presega opuse drugih slikarjev realstov. Njegov poetični slog izraža barve in sence v času zarje in zore, ko so gore najlepše. In meglice, po katerih je znan pokojni fotograf Jaka Čop, tudi Hodnikov občudovalec, ki je večkrat opozoril na preztost izjemnega avtorja zaradi pozabe. Planinci so Hodnika vzljubili, ker so poznali čudovite podobe, največ iz okolice Bohinja in Triglava. V času svojega življenja, ko je bilo mogoče poceni kupovati njegova dela, je bil znan in priljubljen. Danes v javnosti ni več nobene Hodnikove zbirke. Zato umetnik med kulturniki ne obstaja. Kritiki pa vidijo in ocenjujejo le novotarije. Smo planinci še sposobni izbrati boljša Hodnikova dela ter jih predstaviti na primeren način in na primernem mestu naši strokovni javnosti?

Ivan Veber

Iz poletne vročice v umirjeno jesen

Triglavski narodni park je bil v letošnjem poletju oblegan kot še ne, jesen pa je čas, ko bomo lahko več energije posvetili različnim skupinam, predvsem šolskim, in dogodkom, ki so namenjeni domači publiki in spoznavanju parka. Od srede septembra do začetka oktobra bodo v

IGLU ŠPORT

NOVA LOKACIJA

Selimo se 100 m
bolj desno.

STARA LOKACIJA

ODPIRAMO

NOVO | VEČJO | OUTDOOR

TRGOVINO

- **Razširjena in raznovrstna** ponudba za gornišтво, kamping, smučanje, gorski tek, plezanje **na 750 m²...**
- priznane **outdoor blagovne znamke**,
- izkušeni in **strokovni prodajalci**,
- Mammut **»shop in shop«**,
- **specializirana trgovina** za izposojlo turnosmučarske opreme,
- **kotiček** za otroke.

OD 19. 9. 2017

NAS OBIŠČITE

NA NOVI LOKACIJI:

BTC, HALA 10,
VHOD ZA CITY PARKOM.

Bohinju potekali že deseti Dnevi pohodništva, v Tolminu in Kobaridu pa Festival pohodništva. Na vseh lokacijah vas pričakuje bogat pohodniški in kulturni program.

V Centru TNP Bohinj smo k sodelovanju povabili Pavla Četrliča iz Kobarida, da nam s fotografsko razstavo in predavanjem predstavi še delujoče (žive) planine na primorski strani parka. Razstavo, ki jo bomo odprli v petek, 22. septembra, ob 19. uri, je poimenoval *13 na mah: po planinah od Stola do Porezna*. Pohodnikom bosta njegovi predstavitelji in razstava navdih za načrtovanje prihodnjih tur, na račun pa bodo prišli predvsem tisti, ki jim je blizu kulturna dediščina pašne živinoreje v naših hribih in se zavedajo, kakšno skrito bogastvo so nam zapustili predniki. Bohinjske planine so v mnogočem drugačne od primorskih, in velika vrednost prostora Julijskih Alp je prav v veliki biotski pestrosti in pestrosti kulturne dediščine, saj gore ljudi hkrati povezujejo in ločujejo.

V okviru Festivala pohodništva na primorski strani pa je Parku posvečen 27. september, sicer tudi svetovni dan turizma. Ob 9.30, 11.30 in 15.00 se bodo obiskovalcem odprla vrata v Tolminska korita z brezplačnim vodenjem, ob 19.00 pa bo v Zeleni hiši – TIC Kobarid potekal večer Triglavskega narodnega parka in skupnosti Julijske Alpe na temo Pohodništvo v biosfernem območju Julijske Alpe: predstavitelji pohodniške poti Julijske Alpe (JA Trail), gorskega vodništva in turističnega obiska z vidika pohodništva na območju Julijskih Alp.

*Ena od mnogih fotografij na razstavi
Foto: Pavle Četrlič*

Konec meseca se bodo po celotni Sloveniji odvili Dnevi evropske kulturne dediščine, katerih tematika je letos *Voda – od mita do arhitekture*. TNP se v dogajanje vključuje z vodenim pohodom v korita Mostnice – *Od legende do žgancev*. Na pohod, mletje koruze in kuhanje žgancev smo povabili šolarje iz OŠ Bohinjska Bistrica, seveda pa je dobrodošel vsakdo, ki se jim želi pridružiti, le prijavitelj se mora prej na: info.bohinjka@tnp.gov.si ali 04 5780 245. Zbrali se bomo pred Centrom TNP Bohinj v Stari Fužini, in sicer v petek, 29. septembra 2017, ob 9. uri.

Vsi dogodki so brezplačni.

Ana Marija Kunstej

U SPOMIN

Janez Volkar

(23. junij 1952–13. maj 2017)

V lepem majskem dnevu smo se na menjškem pokopališču poslovili od prijatelja, alpinista, gorskega reševalca in smučarja Janeza Volkarja – Janeta, zaljubljenca, ki je v svojem srcu vedno imel gore, ne preneha pogovore in pisano besedo o njih.

Rojen je bil leta 1952 v Kamniku; oče ga je že kmalu peljal v gore, zato mu je navezanost nanje ostala za vedno. Postal je navdušen smučar in z gimnazijskim sošolcem Mihom Lahom sta postala smučarska vaditelja in učitelja. Leta 1970 sta se priključila šoli Alpinističnega odseka Planinskega društva Kamnik – vedno vesela in zgovorna, predvsem pa zagledana v gore. Postala sta obetavna plezalna naveza in se poskusila tudi s težjimi vzponi. V tej

navdušeni rasti se jima je 5. junija 1971 zgodila nesreča. Prijatelju Mihju se je v Razu želja v Zobu Kalške gore odlomil oprimek in se je pri padcu usodno poškodoval. Takrat je Janez izredno veliko tvegala, splezal navzdol do njega in mu skušal pomagati. Žal to ni bilo mogoče. Ostal je pri umirajočem tovarišu in počakal na pomoč. V sebi je takrat našel moč, da je vzdržal in pomagal pri reševanju. Izguba ga je izredno prizadela. Pa vendar je ostal med prijatelji v alpinističnem odseku in se obrnil k vzgajanju novincev v alpinistični šoli. Ob tem je postal navdušen turni smučar in smučarski tekač ter se udeleževal vseh spominskih in tekmovalnih smučarskih tur. Spominskega Štuparjevega smuka s Kamniškega sedla se je udeležil vsako leto, prav tako smuka VTK izpod Javlova in Kramarjevega smuka pod Storžičem. Spominskega Koflerjevega memoriala se je udeležil kar štiriinštiridesetkrat – od prvega do letošnjega. Z velikim veseljem se je udeleževal smučarskih tekov doma in v tujini. Postal je organizator dela in bil ves čas zvest znameniti Sekciji za vleko Slovenskih železnic.

Vedno je bil znan kot neverjetno stanoviten in vztrajen. Nadaljeval je plezati in začel nizati zanimive vzpone, tudi težje. Posebno rad je imel iskanje manj znanih smeri in prehodov, za katerimi je bilo komaj kaj sledi, o njih pa so krožile le še nenavadne stare zgodbe.

Njegova dejanja so odmevala – prva zimska ponovitev Pripraviškega stebra v Planjavi, najdba in prva ponovitev sto let stare Bôsove smeri v zahodni Brani in ponovitev dveh pozabljenih zanimivih smeri v južni Planjavi. Sledila je odlična prva zimska ponovitev Spominske smeri Marjana Perčiča v Vežici, vmes Smer Saše Kamenjeva, obiski Visokih Tur in Dolomitov, nato pa obisk francoskih Alp in prva jugoslovanska ponovitev Švicarske smeri v gori Les Courtes, doma pa prvenstvene Dolgoletna v Brani, Smer trojčkov v Kalški gori, Desna v severovzhodni Kompoteli, prva direktna kombinacija smeri Čebulj–Čebular–Štupar in Benkovič–Kemperlove v severozahodni steni Rzenika – izpolnjeni načrt Pavleta

Kemperla – prva ponovitev severo-zahodnega raza Votlega vrha z direktno varianto v Loški steni in z Maričko prva ponovitev Smeri Jana Platenshusa v Dolgem hrbtu.

Medtem se mu je uresničila velika želja, da se je leta 1973 priključil gorskim reševalcem. Od takrat je sodeloval pri skoraj vseh reševalnih akcijah; ni rinil v ospredje, bil pa je zanesljiv in željan pomagati vedno in povsod, še posebej kot rojen iskalec. Vrstila so se najrazličnejša reševanja, tudi izredno tvegana – vse to mu je potrjevalo spoznanje in zavedanje, kako je še posebej pomembna varnost, kadar je želel skupaj z drugimi komu pomagati in tako storiti kaj izredno dobrega.

Kot alpinist je po več odličnih vzponih leta 1976 sodeloval v kamniško-poljski odpravi v Hindukuš in dosegel vrh sedeminpoltisočaka Nošaka. Žal se je naslednje leto njegovi skupini v francoskih Alpah tik pod vrhom Mont Blanca v nenadnem neurju zgodila nesreča, ki je vse izredno prizadela, še posebej pa njega in njegovo sorodno hribovsko dušo, alpinistko Maričko Škrlep. Padel je v ledeniško razpoko in se s skrajnimi močmi rešil iz ledenega groba, davek za to pa so bili pomrznjeni prsti, ki jih je bilo nujno amputirati. Tudi Marička je utrpela zmrzline na prstih rok in na stopalu, čemur je prav tako sledila amputacija. Posebno ga je peknil preoster disciplinski ukrep, vendar ga je častno preстал. Z neverjetno močjo je prenesel vse hudo, kar se je zgnilo nad njim, in ostal zvest goram in reševanju, pa tudi planinstvu in alpinizmu.

Leta 1980 sta se z Maričko poročila in preselil se je k njej v Mengeš, kjer sta si ustvarila izredno alpinistično družino. Otrokoma Mojci in Juretu sta oba skupaj omogočila doživeti lepoto gora in strmih smučin. Jureta, ki je bil invalid, je oče kar na svojem hrbtu prinesel na Grintovec, Brano, Ojstrico, Mangart, Visoki Kanin in druge vrhove in mu razkazal neizmerne razglede. Ko je sin začel obiskovati osnovno šolo v Mengšu, so na očetovo pobudo v šoli zgradili dvigalo za invalide, ki je kot eno prvih tovrstnih dvigal v slovenskih osnovnih šolah še vedno v uporabi.

Medtem je postal uspešen planinski vodnik. Bil je celo prvi, ki je organiziral znameniti vztrajnostni tek iz Mengša v Kamnik in potem iz Mengša v Kamniško Bistrico. Takšno tekmovanje je potem preraslo v tek na Kamniško sedlo in v zdaj mednarodno uveljavljeni gorski tek na Grintovec.

Pri gorskih reševalcih se je vključil v organizacijsko delo in bil od leta 1992 do 1998 tajnik Komisije za Gorsko reševalno službo pri PZS. S svojim strokovnim znanjem je dolga leta pripravljaval brošuro Informacije o delu GRS in bil tudi tamkaj nepogrešljiv. Po nesreči petih reševalcev med vajo nad Okrešljem je bil med glavnimi delujočimi v Skladu Okrešelj, s katerim je bilo mogoče pomagati družinam ponesrečenih prijateljev. Pozneje je bil več let član komisije za informiranje GRZS, nadaljeval je s pripravami informacij o delu ter sodeloval pri jubilejni knjigi ob stoletnici reševanja na Slovenskem, prav tako pa tudi pri knjigi ob kamniški devetdesetletnici reševanja v gorah leta 2012. Pri kamniškem Društvu GRS je bil aktiven član vse do zadnjega. Udeleževal se je reševalnih akcij in vestno sodeloval pri drugih društvenih dejavnostih, še posebej kot temeljit in pravičen predsednik nadzornega odbora. Med njegovimi največjimi uspehi je bila zamenjava dotrajanega bivaka Pavleta Kemperla na Velikih podih, vse od prve zamisli do postavitve in slovesnega odprtja leta 2010.

Ves čas je zavzeto spremljal alpinizem, z ženo je obiskoval Alpe in bil v Himalaji. Z največjim veseljem je zbiral in raziskoval podatke o razvoju kamniškega alpinizma in gorskega reševanja. Bil je pravi iskalec vsega zanimivega in lepega, še posebno kadar je šlo za gore. Takrat skoraj ni imel miru. Vsemu je skušal priti do dna in v vsem je videl neizmerno človečnost in lepoto. Kadar je našel kaj posebno lepega in važnega, je prijel za pero in o tem z občuteno besedo tudi pisal.

Veliko njegovih tehtnih zapisov je žal ostalo nedokončanih. Ne moremo doumeti, da je njegov glas onemel, pero pa obležalo. Zelo bomo pogrešali njegovo veliko stanovitnost,

pošteno in odkrito besedo ter prijazen nasmeh. Hvaležni smo mu za vse, kar smo doživeli z njim in še posebej za tisto, kar je storil za naše ljudi v gorah. Skušali bomo nadaljevati njegovo delo, kolikor nam bo le mogoče. Spomin nanj ne bo pozabljen!

Prijatelji alpinisti in gorski reševalci

Marija Ueble

(11. avgust 1925–21. junij 2017)

V letošnjem juniju nas je zapustila Marija Ueble, nekdanja dolgoletna predsednica Planinskega društva Brežice in njena častna predsednica. V času njenega 23-letnega predsedovanja, od leta 1982 do leta 2005, je PD Brežice doživelo največji razcvet tako po številu članov kot pri delu z mladimi. Marija je bila planinstvu predana do konca, njena zadnja društvena tura pri skoraj dva-indevetdesetih letih jo je vodila po planjavah Velike planine.

Rodila se je sredi Ptujkega polja v Gorišnici. Leta 1951 se je poročila z Ivanom iz Brežic in tako postala občanka brežiške občine. Poklicno pot je začela in končala na brežiški gimnaziji, kjer je kot profesorica športne vzgoje številnim generacijam mladih oblikovala odnos do zdravega načina življenja in športnih dejavnosti. Ali kot je rekla nekdanja učenka, danes znana zdravnica internistka: "To je bila profesorica, ki je iz nas delala ljudi, kakršni moramo biti." Marija je vseskozi bolj kot z besedami vzgajala z lastnim zgledom, s svojim načinom življenja, z neutrudnim delom v športnih društvih in od leta 1963 tudi v planinski organizaciji.

Bila je tiha, skromna, a iskreno predana sprejetim nalogam in svojim idealom, ki so jo vodili skozi desetletja zahtevnih poklicnih in društvenih obveznosti. Ob velikem

razumevanju, podpori in pomoči svojega moža Ivana je dosegala rezultate, ki so dejansko presegali njeno žensko krhkost. To razdajanje je bilo opazno in nagrajeno s priznanji na društveni, občinski in državni ravni. Naj omenimo samo najvišjo izkazano čast v občini, ko je prejela oktobrsko nagrado občine Brežice, najvišji priznanji PZS – spominsko plaketo in svečano listino – ter priznanje Olimpijskega komiteja Slovenije, ki ji je bilo podeljeno v mednarodnem letu prostovoljstva. Koliko različnih pohval, priznanj in podobnih listin je hranila doma, najbrž še sama ni vedela, mi pa vemo, da so bile to predvsem moralne nagrade, s katerimi si ni pridobila materialnega blagostanja. Tega Marija ni pričakovala niti iskala. Ni bila tako vzgojena, to ni bilo v njeni naravi.

Največja nagrada in priznanje zanjo so bili zadovoljni obrazi njenih planincev, ljudi, ki jim je odstirala lepote narave, gora, cvetja. Ki jih je učila v planinskih šolah, kako je treba spoštovati gore, se do njih in na njih vesti, kako biti tovariš tovarišu. Kot nagrado je občutila pristrčna snidenja na planinskih poteh in v kočah z ljudmi iz prijateljskih društev – domačih ali onih s Hrvaške, s katerimi je navezala stike.

Marija je za svoj devetdeseti rojstni dan, ki ga je praznovala pred dvema letoma, po klinih in žici še enkrat splezala na "najvišji in s pripovedkami najbolj bogati Triglav". Tudi zanjo je beseda "najbolj" res še kako primerna v mnogih povezavah. Bila je "na najbolj divji Škrlatici, najdrznejšem Jalovcu, najslikovitejšem Mangartu, najbolj odličnem Razorju, najbolj bleščečem Višu, najbarvitejšem Kaninu, na največjem in najmogočnejšem Montažu", če povzamemo oznake teh gora po Juliusu Kugyju. Zanjo lahko rečemo, da je imela Slovenijo v nogah. V nogah pa je imela tudi najvišjo goro Evrope – Mont Blanc, najvišji vrh Afrike – Kilimandžaro, stopala je po vrhovih nepalskih in kubanskih gora in še kod. Bera je bila res velika. In pri vsem tem je največ teh vzponov opravila v letih, ko večina ljudi ugotovi, da ne zmore več in se najraje drži doline.

Marija Veble je bila in bo ostala

svetel vzor, zgled dobrega človeka, ki razmišlja o velikih rečeh, a uživa v drobnih zadovoljstvih. Bila je zaščitni znak našega društva. S ponosom se je bomo spominjali domači planinci in številni iz prijateljskih društev, ki smo z njo hodili po njej vedno tako ljubem gorskem svetu. Naj jo na končno pot pospremimo verzi iz ene njenih pesmi:

Jutri pojdem na goro,
goro prostrano in razgibano.
Na vrhu kralja Karavank stojim,
neskončno radost doživim,
v mislih pa nešteto vzponov obudim,
na sneg, meglo, na strele in plazove.
Za vse ti, moja gora, hvala,
ker si me vedno skrbno varovala.

(Marija Veble: Zahvala gori,
Planinski utrinki, 2013.)

Milena Jesenko

Zoran Štok

(1956–2017)

Zoran Štok se je rodil 24. junija 1956. Z najdražjimi je ustvaril topel dom v Ločici na Polzeli. Bil je planinec z dušo in srcem, pred sedemnajstimi leti pa je postal še predsednik PD Polzela. Nalogo je prevzel odgovorno, delal po pravilih in čutil dolžnost, da je delal dobro tudi za prihodnje rodove. Živel je med ljudmi, ki so znali deliti srečo in zadovoljstvo ob skupnih naporih in uspehih. Mladim planincem je bil vzor. Čutili so njegovo ljubezen in odgovornost do planinstva, narave in njih samih. Zanje se je razdajal na vajah, tekmovanjih, letnih taborih in zimovanjih. Nič mu ni bilo pretežko. To mu je dajalo moč in pogum za nove podvige. Sade del bodo žele še naslednje generacije.

Pri predanem delu v PD Polzela ga je vodil citat: "Sem samo eden. Pa vendarle eden. Vsega ne zmorem.

In ker ne zmorem vsega, ne bom odklonil tistega, kar zmorem." In je zmogel. Sodeloval je z društvu v naši občini in izven nje. Bil je vaditelj orientacije, vodnik kategorije A, B, D, gorski stražar, organizator teka na Goro Oljko za Štajersko-Koroški pokal, glavni vodja SPOT-a v Savinjski dolini, organizator planinskega maratona, petnajst let tehnični vodja mladinskega tabora PD Polzela in PD Zabukovica, predstavnik Savinjskega MDO pri mladinski komisiji PZS. Poznali smo ga tudi kot zagnanega športnika. Pet let je sodeloval na maratonskem pohodu Celje–Logarska, kolesaril, trideset let je tekmoval v skupini Kaveljci in Korenine. Bil je tudi krvodajalec. Ugled PD Polzela je ponesel po Sloveniji in tudi izven državne meje. Na državnih tekmovanjih je običajno vsaj ena ekipa osvojila prvo mesto, s svojo ekipo pa je kar trikrat stal na najvišji stopnički. Krona vsega je bilo prvo mesto na mednarodnem tekmovanju v orientaciji leta 2016 na Pokljuki. In to se bo zapisalo v zgodovino PZS in Polzele. Ponosen je bil na skupne uspehe.

Nadvse ljub mu je bil planinski dom na Gori Oljki. Nobena akcija ni šla mimo njegovih rok. Uvedel je odgovorne in uspešne najemnike, da je dom je zaživel v pravi luči. V njem si nabirajo znanje in sklepajo prijateljstva na zimovanjih mladi planinci in taborniki iz cele Slovenije, starejšim pa nudi gostoljubje in dobra okrepčila. Bil je idejni, tehnični in organizacijski vodja. Dajal nam je voljo, zgled, znanje in energijo, in mi smo mu sledili. Pod njegovim vodstvom je društvo raslo. Vsem, ki smo delali z njim, bo ostal v spominu kot srčen, iskren in delaven planinski prijatelj. Ponosni smo, da smo ga imeli. Takšno predano delo ni ostalo neopaženo. Planinska zveza Slovenije ga je odlikovala z bronastim, srebrnim in leta 2013 z zlatim častnim znakom.

Preplezal si hribovja, gore, uvidel doline. Ne zato, da bi svoje življenje in naša obogatil s stvarmi, ki imajo vrednost, ampak s stvarmi, ki so vrednote. Globok poklon tvojim vrlinam in hvala za plemenita dela! Nadaljevali bomo tvojo pot.

Aleš Žučko, PD Polzela

**POČITNIŠKA
PLEZALNA
ŠOLA**

AKTIVNE IN ZABAVNE POČITNICE | ZA ZAČETNIKE IN IZKUŠENE MLADE PLEZALCE
10 TERMINOV PREKO CELEGA POLETJA | WWW.PLEZALNICENTER.SI

PLEZALNI
CENTER
LJUBLJANA

**U prihodnjih številkah Planinskega
vestnika boste lahko prebrali ...**

TEMA MESECA

**Oddajniki na vrhovih, o delu markacistov,
reševalni psi, vojaško gornišvo**

INTERJUJ

**Miljko Lesjak, Miranda Ortar, Mitja Kilar,
Aljaž Anderle, Danilo Cedilnik-Den, Hanzej Lesjak**

Z NAMI NA POT

Sekstenski Dolomiti, Furlanski Dolomiti

gorenjska televizija
www.gtv.si

88,3 MHz, 96,9 MHz, 97,2 MHz,

99,5 MHz, 103,7 MHz,

105,1 MHz in 106,2 MHz.

Primorski val

*Od Trente do Trojan, najbolj poslušana
regionalna radijska mreža na Primorskem.*

POLETNA DOŽIVETJA NARAVE

vsak petek ob 17.05 h

na Radlu Ognjišče

**RADIO ŠT. 1
OD KOLPE DO BARJA**

radijska oddaja

ČEZ HRIBE IN DOLINE

vsak 3. četrtek v mesecu, ob 17. uri

SE SLIŠIMO!

**RADIO
UNIVOX**

99.5 MHz

106.8 MHz

107.5 MHz

Rožna ulica 39
1330 Kočevje

T: 01/893 99 10

F: 01/893 99 24

E: info@univox.si

**RADIO
KRANJ 97.3**

www.radio-kranj.si

GORENJSKI megasrček

f t

gore – ljudje.net

PLANINSKI KOLEDAR 2018

PLANINSKA ZVEZA SLOVENIJE | ALPINE ASSOCIATION OF SLOVENIA

Kmalu v prodaji

V koledarju Planinske zveze Slovenije 2018 so najlepše fotografije, ki so bile izbrane na razpisu Planinske zveze Slovenije. Motivi na koledarju predstavljajo del gorske narave v različnih letnih časih, ki vas bodo spremljali skozi leto 2018. Koledar je opremljen trimesečno z luninimi menami. 13-listni koledar je tiskan na kakovostnem papirju in vezan z belo spiralo.

Format koledarja je 33 x 48 cm.

Možnost dotiska na pasici, višine 5 cm.

Naročila sprejemamo po e-pošti
koledar@pzs.si

preko spletne trgovine
<https://trgovina.pzs.si>

in na brezplačni tel. številki
080 18 93 (24 ur na dan, vse dni v letu)

Cena z DDV: **4,50 €**

